

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВАНИК

13. 6. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН. • БРОЈ 1798

ЗОВЕМ СЕ РИП КИРБИ.
САДА САМ У ЕПИЗОДИ
„ЗАМАК СНОВА“!

Фирма

Веровати или не!

ЗЕМЉОТРЕС

КОЈИ ЈЕ 1. НОВЕМБРА 1755. ГОДИНЕ ГОТОВО СРАВНИО ПОРТУГАЛСКИ ГЛАВНИ ГРАД ЛИСАБОН БИО ЈЕ ТАКО СНАЖАН ДА СЕ ПОДРХТАВАЊЕ ТЛА ОСЕТИЛО У ЧИТАВОЈ ЕВРОПИ И СЕВЕРНОЈ АФРИЦИ - НА ПОДРУЧЈУ ОД 3.885.000 КМ².

ЗДРАВСТВЕНИ КАРТОН

ВЕЛИЧИНЕ КРЕДИТНЕ КАРТИЦЕ КОЈИ СЕ ОДНЕДАВНО КОРИСТИ У САД МОЖЕ ДА ОБУХВАТИ ПОДАТКЕ ОД 800 СТРАНИЦА ИСТОРИЈЕ БОЛЕСТИ, УКУЧУЈУКИ И РЕНДГЕНСКЕ СНИМКЕ.

ОЗНАКА ЗА ТЕЛЕФОН

У ПАРКУ СТЕНЛИ У ВАНКУВЕРУ (КАНАДА), ПОСТАВЉЕН ЈЕ НА ЈЕДНО ДРВО. КАКО ЈЕ ОНО РАСЛО, ТАКО СЕ И ЗНАК ДИЗАО. САДА СЕ НАЛАЗИ НА ВИСИНИ ОД 7,5 МЕТРА.

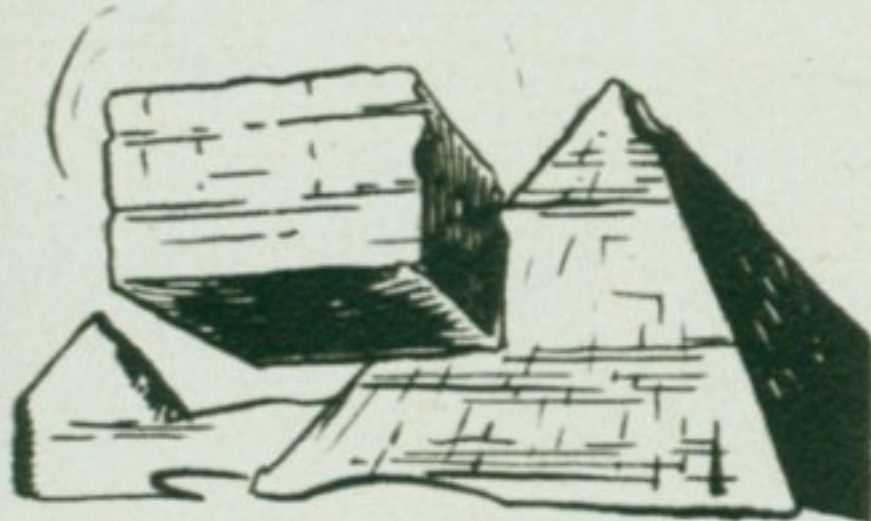

КОКО

ЈЕ ГОРИЛА КОЈА „ГОВОРИ“ ПОМОКУ ЗНАКОВА. ЊЕНА УЧИТЕЉИЦА ПЕНИ ПЕТЕРСОН ИЗ УДРУЖЕЊА ЗА ЗАШТИТУ ГОРИЛА ИЗ ВУДСАЈДА У КАЛИФОРНИЈИ НАУЧИЛА ЈУ ЈЕ ЧАК 500 ПОЈМОВА. КАДА СУ ЈОЈ ЗНАКОВИМА САОПШТИЛИ ДА ЈЕ УГИНУЛА ЊЕНА МАЧКА МИЊЕНИЦА, КОКО ЈЕ ПЛАКАЛА ДВА ДАНА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● према најновијој теорији камени блокови египатских пирамида тешки од три до шест тона изливени су на сличан начин као што се данас лије бетон. То значи да је у градњи пирамида учествовало много мање људи него што се до сада претпостављало. Хемичар Џозеф Давидович из САД тврди да су блокови направљени од ситног шљунка кречњака помешаног са минералним везивом.

Ова маса се затим изливала у дрвене калупе. Давидовичево откриће објашњава зашто блокови пирамида садрже минерале и мехуриће ваздуха којих иначе нема у каменоломима из којих се веровало да су блокови извађени.

●●● баштованима се препоручује да уместо што нежно тепају својој биљци одсад почну

да је милују благим покретима руке. Доказано је да младим, тек изниклим биљчицама из стакленика годи да их мазе. То их, наиме, припрема за живот на отвореном простору и подстиче раст корења. У Националној вртларској истраживачкој станици у Вилсборну, у Великој Британији, овај метод примењује се преко упијајуће хартије док је биљка висока свега два центиметра.

●●● у француском месту Планаф-Вал-Андре у Бретањи налази се лечилиште за повређене коње где их подвргавају

некој врсти таласотерапије. Наиме, програм лечења састоји се у свакодневном ходању кроз плићак, у дужини од четири километра, туширању и облогама од свежих морских алги.

●●● папагаја укупно има 316 врста и сви су углавном дружељубиви и паметни. Свуда у свету, па и код нас, по кућама се највише гаје аустралијски тиграсти папагаји. Најбољи од-

гајивачи на свету су Енглези, други су Американци, а трећи Холанђани.

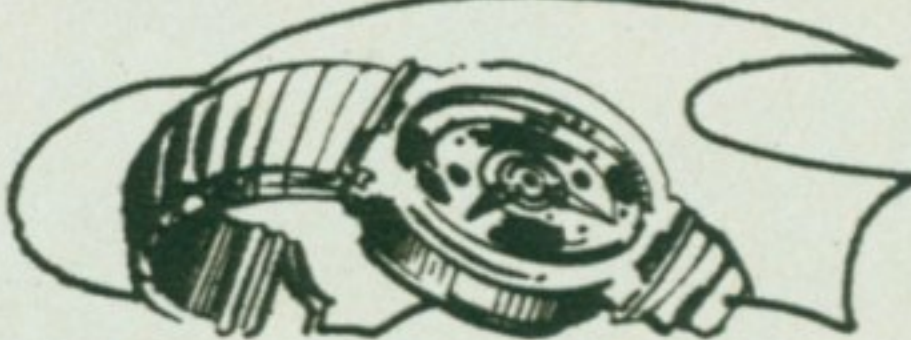
●●● „la hunta“ је најстарија локомотива у Латинској Америци. Има 123 године и чува се у парку Лењин у Хавани, главном

граду Кубе. Ова земља је, иначе, изградила железницу још 1837. године, шесту у свету, а

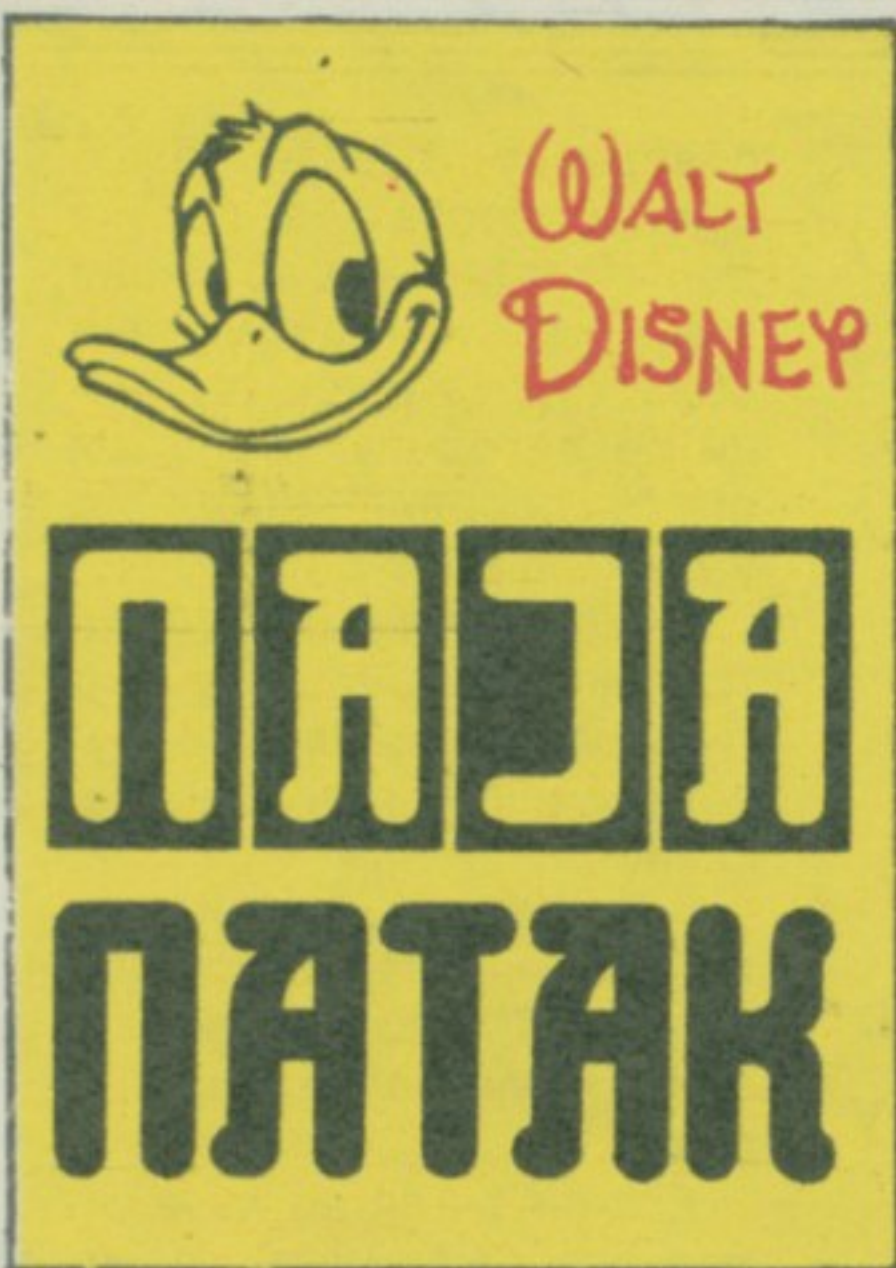

другу у овом поднебљу. „Стара дама“ ускоро ће поново кренути на пут и то чак у Канаду. Тамо ће бити изложена на Светској изложби саобраћаја и комуникација која се од маја до октобра одржава у Ванкуверу.

●●● највећи ручни сат заједно са наруквицом дугачак је 140 метара. Сам сат тежак је 5 тона и показује тачно време у делић секунде. Ово чудо од часовника недавно је постављено на зграду банке Билбао у Мадриду од

двадесет осам спратова, као реклама швајцарских сатова марке Своч.

КРАЂА
КОЈА ЈЕ
МОГЛА ДА
ПРОДУЖИ
РАТ

УЗБУНА НА РАЈНИ

НА ВЕСТ О НЕСТАНКУ
ЈЕДНОГ КАМИОНА
ВРХОВНУ КОМАНДУ
САВЕЗНИЧКИХ
АРМИЈА У ЕВРОПИ
ЗАХВАТИЛА ЈЕ
ПАНИКА, А ГОТОВО
СВИ ОФИЦИРИ
КОНТРАОБАВЕШТАЈ-
НЕ СЛУЖБЕ БИЛИ СУ
НА НОГАМА

Америчког пуковника Ерскина само што није ударила кап кад је чуо да је нестало апарат „Сигаб“.

— Како?! — једва је мицао уснама зурећи у мајора.

— Ноћас је пребачен камионом пред зграду контраобавештајне секције 28. дивизије у Колмару на Рајни. Довезла су га два подофицира задужена за његово чување! Затим су момци ушли у једну од просторија да предахну и уморни заспали на столицама. Изјутра, камиона с апаратом није више било!

Пуковник је јекнуо. Чим је јавио претпостављенима шта се догодило, у Врховној команди савезничких армија у Европи завладала је паника. Зар сада, кад је победа надокхват руке, мењати све војне планове! То ће продужити рат бар још неколико месеци!

Био је 4. јануар 1945.

Очајни генерал

Разлог за узбуну у савезничкој команди био је сасвим оправдан: није се радило о обичном апарату, већ о справи за шифровање порука највишим штабовима америчких копнених и поморских снага, чак и председнику Рузвелту. „Сигаб“ је радио по систему знакова на аутоматском принципу. По потреби, а више ради предострожности, пребациван је у челичној каси из једне у другу дивизију. На основу података које је садржавао, а „знао“ је много, Немци су могли лако да направе читач његове меморије и тако сазнају поруке савезника.

Командант савезничких армија у Европи генерал Ајзенхауер одмах је о крађи обавестио Вашингтон, одакле је у Париз послато шест виших официра да помогну контраобавештајцима. Генералу Деверсу, за-

поведнику Шесте групе армија, послао је поруку да пронађе „Сигаб“ како зна и уме или му не гине војни суд. „У вашој јединици се догодила крађа, ви сте одговорни!“, стајало је у депеши.

Деверс је био очајан. Истрагу је поверио шефу контраобавештајне службе групе армија пуковнику Ерскину.

— Преврните небо и земљу, али нађите тај проклети „Сигаб“! Моја глава је у вашим рукама! — испратио га је.

Ерскин се питао ко је украо апарат за шифровање порука. Немачки шпијуни преобучени у француску или америчку униформу, или сами француски војници? Ову другу претпоставку узео је у обзир јер се догађало да Французи на фронту „позајмљују“ возила од богатих савезника Американаца. Осим тога, било је познато да је француска контраобавештајна служба тражила од генерала Ајзенхауера „Сигаб“ али је одбијена.

Дани су пролазили, а пуковник није учинио ни корак у истрази. Деверс је седео као на жеравици. Сваких пола часа одговарао је на позиве Врховне команде. Савезнички команданти нису знали шта да раде, у договору са Совјетима планирана је завршна офанзива против Немаца, а сада — ништа од тога! Како кренути у напад кад се не зна да ли су се Немци дочекали „Сигаба“, сазнали све детаље оперативног плана и сада ишчекују савезничке војнике да их сравне са земљом.

Готово сви савезнички контраобавештајци на ратишту средње Европе били су на ногама прочешљавајући територију велику као Француска. Белгија и Луксембург заједно. Проверени су бројеви војних возила, авиони су надлетали широка пространства и горја осматрајући и сеоске путеве, претражен је сваки грм, али камион са „Сигабом“ као да је у земљу пропао.

Слатко се возио

Генерал Ајзенхауер је постајао све нестрпљивији. Прошао је фебруар и почео март. Почетком марта на чело истраге дошао је генерал-мајор Прикет. Пуковник Ерскин је остао први човек на терену.

Ускоро је од Француза стигла радосна вест: у некој бари је пронађен сеф. Ерскин је пожурио. Какво разочарање: каса је припадала трговцу из об-

Илустровао Брана Јовановић

МОЖЕ ЛИ СЕ ОЖИВЕТИ ПОСЛЕ 24 ВЕКА?

лижњег градића који је у њој крио драгоцености.

Први честити траг указао се следећих дана: ријући по једној малој реци, притоци Рајне, амерички инжењерци наишли су у муљу при обали на челичну касу. Пуковник Ерскин је без размишљања загазио у хладну воду и, гацајући по блату, пришао каси. Грозничаво ју је опипавао. Искобелао се на обалу и наредио багеристи да извуче кашиком „непознати“ предмет. Стајао је на обали мокар, прозебао и каљав.

Завртело му се у глави када је с касе уклоњено блато: то није била она у којој се налазио „Сигаб“! Ипак, није могао да се отме утиску да ту, негде у реци, мора бити каса с апаратом.

— Претражите дно макар морали да преместите дно реке — викао је шетајући горе-доле и одбијајући да се пресвуче и попије врућ чај.

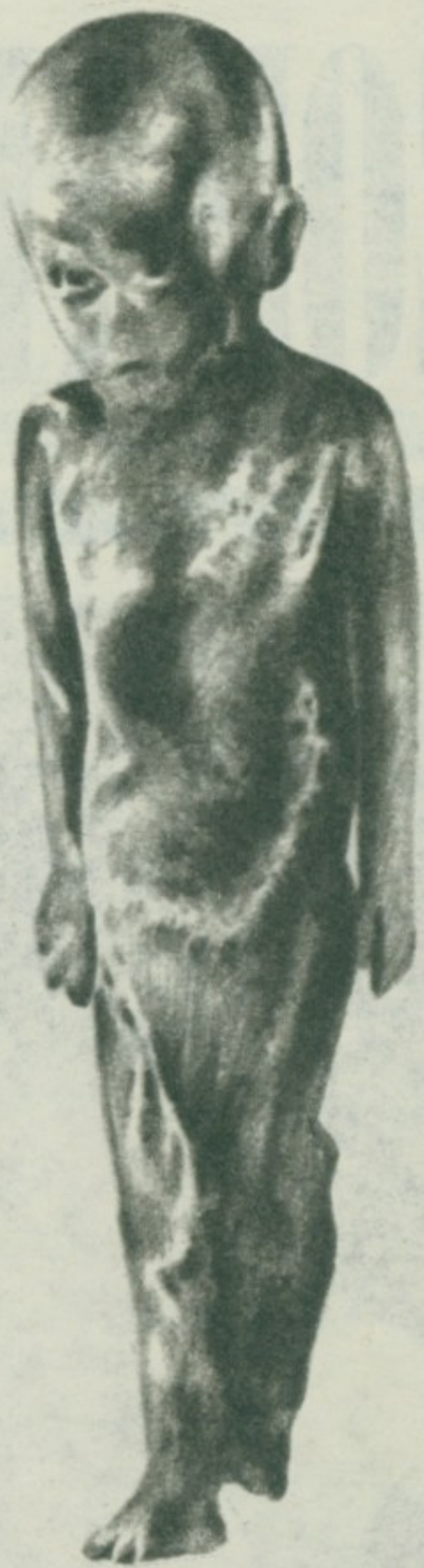
Стотину војника је ушло у воду дубоку око метар. Побадајући дугачке мотке испитивали су центиметар по центиметар дна. Педесетак метара низводно, испод моста, пронађен је сеф. Бегер је поново спустио кашику у муљ и изнео на обалу — касу са „Сигабом“!

Пуковник је клонуо: највећа драма коју је доживео у другом светском рату била је окончана.

Савезничка Врховна команда је одахнула. Било је јасно да је камион са „Сигабом“ „позајмио“ француски војник. Који, то више није било важно, али пуковник Ерскин заинтересовао се да сазна његово име. Послао је распис француским јединицама обавештавајући да кривац неће бити кажњен. Узалуд! Кривац се није јавио, али је Ерскину послао писмо и описао шта се догодило. Била је ноћ, каже, амерички камион је био паркиран, у близини никога и у њему се јавила жеља да вишегодишњи рововски живот замени удобном возњом. После неколико десетина километара зауставио је возило и угледао касу. Пресекао се, убеђен да се у њој налазе поверљива документа. Шта да ради с њом? Одлучио је да је се отараси: притерао је камион уз ивицу моста и касу „истресао“ у реку.

А камион? Њега не треба тражити, завршио је писмо војник. Он је завршио у Рајни, али тек када сам се слатко навозио!

М. Тодоровић

Из ДНК ове мумије могућно је „направити“ потпуно истог дечака.

Недавно је група шведских научника с универзитета у Упсали започела рестаурацију мумија које се иначе чувају у музеју старина у Берлину. Можете мислити колико су се изненадили кад су утврдили да једна од њих показује — знакове живота! Али, да кренемо из почетка.

Мумија која је преконоћ постала славна широм света у колекцији музеја носи број 721 и садржи балсамовано тело једногодишњег египатског принца који је умро пре отприлике 2430 година.

Из листа леве ноге малог принца, који је био савременик краља Птолемеја I, истраживачи су извукли неколико ћелија из којих су добили дезоксирибонуклеинску киселину ДНК, која игра значајну улогу у механизму живих ћелија, а доказано је да представља и наследну материју нижих и виших организама. Истина, то нису били цели молекули ДНК већ њихови мали делови. Најкрупнији од њих чинио је свега 0,5 укупног молекула, остало је уништило време. Па ипак, шведски научници су помоћу њих могли да изведу сензационалне експерименте.

Пљунути брат близанац

Прво што су проучили била је информација „записана“ у фрагментима молекула ДНК двеипохи-

љадугодишњег дечака. Ту није било никаквих изненађења — генетски код у време фараона писан је абecedом, као и данас, а никако хијероглифима како је лансирао штос један млади микробиолог.

Следеће што су биолози с Упсалског универзитета једва чекали да сазнају било је функционису ли добијени делови ДНК, односно јесу ли „живи“. Да би то утврдили, они су један молекул раздвојили на неколико делова и убацили га у бактерију цревног бацила *Escherichia Coli*, која у генетском инжењерингу има исту ону улогу као пас у физиологији једном речју идеална експериментална „животиња“.

То су овако урадили: прво су из бактерије извукли плазмид, то јест мали молекул ДНК у облику прстена, раскинули тај ланац и у међупростор убацили делић ДНК из мумије и потом вратили плазмид натраг у бактерију. Сад је само требало сачекати даљи развој догађаја. Шта ће се десити?

Као да се ништа није догодило бактерија је наставила да се дели стварајући у сваком новом поколењу копију измењеног плазида. И, у сваком од њих налазио се фрагмент ДНК мумије. Значи, ДНК није изгубила ништа од своје функције, оживела је после двеипохиљадугодишњег сна!

МАЛИ ПРИНЦ НИЈЕ УМРО

ШВЕДСКИ НАУЧНИЦИ БИ МОГЛИ ПОНОВО ДА „РОДЕ“ ЕГИПАТСКОГ ПРИНЦА КОЈИ

ЈЕ ЖИВЕО ПРЕ ДВЕ И ПО ХИЉАДЕ ГОДИНА. НАРАВНО, УЗ ПОМОЋ ЈЕДНЕ ЖЕНЕ КОЈА БИ СЕ ЈАВИЛА ДОБРОВОЉНО...

Не треба бити нобеловац да би се схватиле последице овог открића. Захваљујући активној ДНК могућно је ако не васкрснути умрлог принца, а оно створити његову пљунуту копију, брата близанца.

Довољно је само извући молекулу ДНК из ћелије мумије и пресадити га у јајну ћелију из које је пре тога уклоњено језгро. Затим ту јајну ћелију, која, разуме се, припада некој данашњој жени, треба поново убацити у њену материцу, и после одређеног времена родите се дечак... „стар“ 2430 година!

Сасвим други разлози

Можете претпоставити да шведски научници нису све ово радили да би могли да оживљавају египатске мумије. Проучавање ДНК из далеке прошлости помаже да се боље схвати еволуција врста, посебно човека. Сматра се да се за милион година отприлике, 0,4 одсто молекула ДНК мења — било да губе извесне елементе или на против добијају нове или се, пак, мења распоред ових елемената. Према томе проценат измена у односу на одређено стање може да послужи као индекс еволуције. Управо на тај начин, захваљујући поређењу између хромозома човека и хромозома виших мајмуна, биолози су утврдили да је човек почео да се разликује од својих сродника тек пре пет милиона година, а не пре осам како су сматрали палеонтолози на основу изучавања окамењених скелета. Најбоља потврда за то је чињеница да је 98 одсто генетског материјала код шимпанзе потпуно исто као код човека!

Сад разумете зашто мумија стара „свега“ 2430 година неће бити богзна како корисна за проучавање еволуције. Чак и кад би научници из ње извукли цео молекул, могли бисмо само да констатујемо крајњу сличност с нашим молекулима. Међутим, ако бисмо успели да издвојимо ДНК неандерталца, поређење би било далеко интересантније.

В. Милићевић

ТАКМИЧЕЊЕ ДА ТИ СТАНЕ ПАМЕТ

У
КАРСОН
СИТИЈУ
У
НЕВАДИ
ОДРЖАН
ЈЕ
ОСМИ
МЕЂУНАРОДНИ
ШАМПИОНАТ
У
ЗВИЖДАЊУ.
ЗВИЖДАЛИ СУ
БАХА, БЕТОВЕНА,
ЦЕЗ, ПОП, РОК

Госпођа
која
је
све
почела:
Алис
Шо.

СОНАТА ЗА ЗВИЖ

Било је ту традиционалних звиждача, грло- звиждача, оних који звижде кроз шаке или прсте. С невољама велике надморске висине и сувог ваздуха носило се како ко. Неки су прибегли мелемима као што су глицерин, перманент или неким другим врстама бомбоница за грло. Навелико се грутало свим и свачим, од дестиловане воде до извесне мешавине познате под називом „пљувачка у конзерви“.

Једна такмичарка употребила је медицинску маст за ноге и то овако објаснила: „Маст има тако ужасан укус да, захваљујући томе, ниједном нисам лизнула усне“. Тешко да је укус уља за подмазивање тромбона много пријатнији, али му зато нема равна кад је реч о постизању идеалне овлажености усана, тврди друга.

Они најбољи звучали су као да свирају флауте или неки други инструмент, и то на плејбек. Може се само претпоставити шта би на све то рекао уважени професор Чарлс Шо.

Молим вас лепо, реч је о дебилним

Шта је мислио, професор је изрекао још 1931. године у чланку објављеном у „Њујорк Тајмсу“: „Звиждање је неопорив доказ дебилности. Јесте ли икада чули да иједан велики или успешан човек звижди?“

Биће да професор заиста никада није чуо ни једну значајну личност како звижди, али је зато следећих неколико дана по објављивању чланака био принуђен да слуша упорно звиждање студената пред сопственом канцеларијом. Они су на овај начин показали шта мисле о његовој теорији узрочно-последичне везе између звиждања и дебилитета.

Професор је, иначе, био професор чисте филозофије на Њујоршком универзитету, чиме се, донекле, може објаснити његово непознавање приземних чињеница живота. Ту спада и податак да и великани каткада звижде, а неки са особитим задовољством. У његовој сопственој земљи у ову другу категорију, забележено је, спадали су амерички председници Теодор Рузвелт и Вудро Вилсон, авијатичар Чарлс Линдберг, индустријалац Хенри Форд, финансијер Џон Рокфелер млађи и творац теорије релативности Алберт Ајнштајн.

6 ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК 13. 6. 1986.

У Карсон
Ситију се
звиздало
у три

катеорије:
класична музика,
савремена,
дуети.

ЗВЈДАЧА И ОРКЕСТАР

Поуздано је утврђено како Чарлс Шо није био ни у каквом сродству са госпођом Алис Шо, првом и најпознатијом „уметничком звиждачицом“ чији су наступи, почев од 1886. године, следећих пола века пунили концертне дворане, универзитетске ауде и богаташке салоне широм САД и Европе.

Госпођа Шо је, дакле, прва открила како не мора увек да се звижди из чистог задовољства, него и за славу и велике паре. Њено звиждање у распону од две и по октаве није било само „чаробно“, већ и толико продорно да се чуло на даљину од неколико километара што је силно заинтересовало групу лондонских лекара. Једино што су после помног прегледа могли да пруже јавности као објашњење био је податак да госпођа Шо поседује изузетно високо и уско непце.

Џо Белмонт: човек-птица

Међу уметницима који су 1888. године доживели ретку част да им глас буде забележен на воштаним цилиндрима Едисоновог фонографа нашла се и Алис Шо. Испоставило се да је звиждање као створено за новомедијско средство. Године 1900. далеко најпопуларнији уметник Едисонове компаније био је звиждач Џо Белмонт („човек-птица“). Када је 1908. године компанија „Виктор токинг машин“ на америчко тржиште изbacила прве двостране плоче, међу њима је била и она на чијој је „А“ страни госпођа Шо звиждала свој хит „У Венецији“, а Џо Белмонт „Птицу и поток“ на другој.

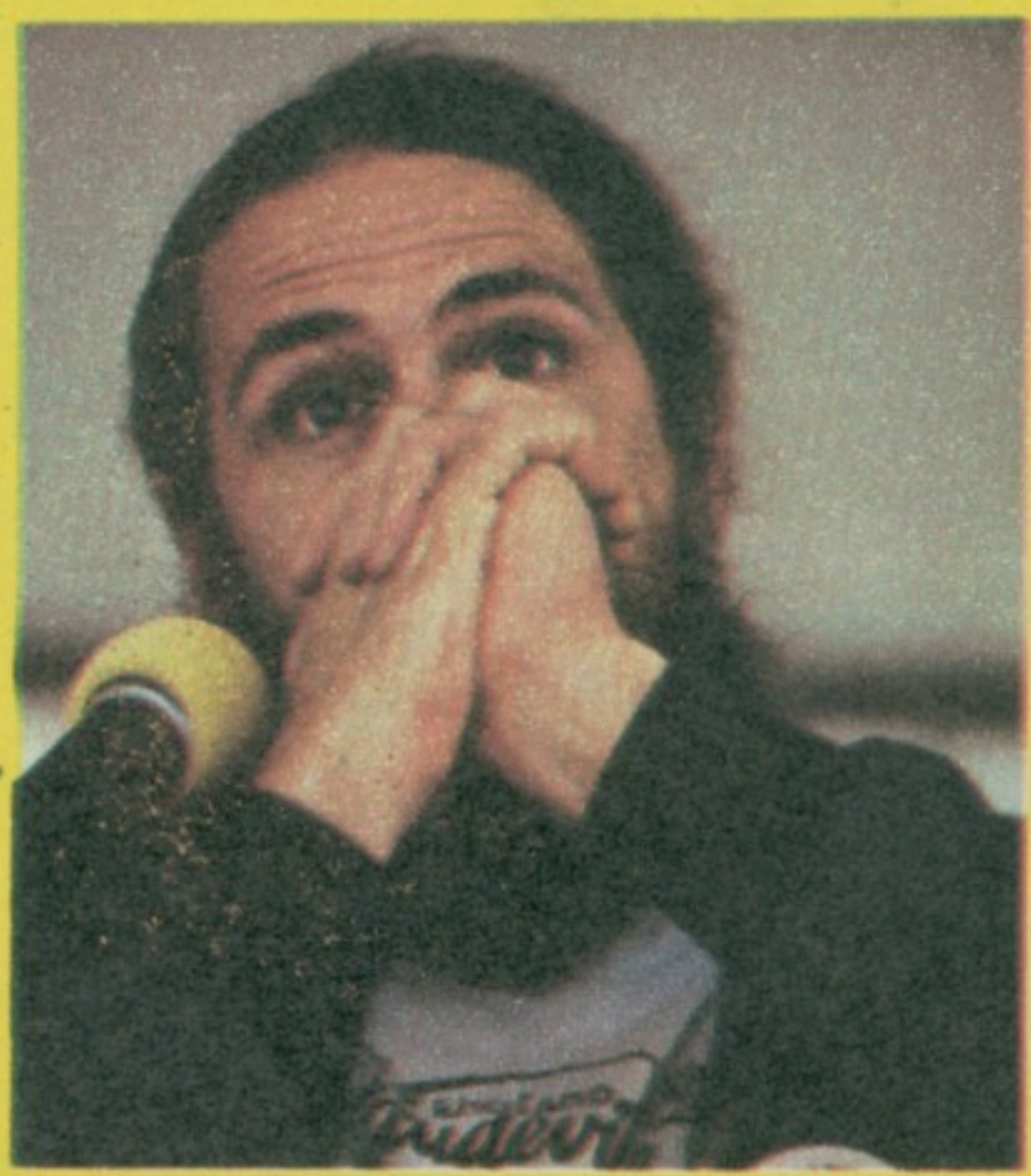
Четрдесетих година овог века свет већ увелико није био најприкладније место за то, али се у САД и даље навелико звиждукало. Несумњиво највећа звиждачка звезда био је Хорације Хајт чија је плоча „Индијански љубавни зов“ продата у више од милион примерака.

У то доба је у САД пуном паром радило бар шест школа за уметничко звиждање. Прву установу те врсте основала је 1909. године у Лос Анђелесу госпођица Агнес Вудворд. Школа је имала и женски „Птичији хор“ који је постигао огроман успех и чије је учешће на зборовима, банкетима, венчањима и погребима било месецима унапред распродато.

На канарском острву Гомери звиждање нема апсолутно никакве везе са шоу-бизнисом. Оно је за тамошње домородачко становништво од памтивека основно средство споразумевања. Тако је на Гомери, али се у добром делу осталог света звиждање одувек везивало за неко зло.

У многим арапским земљама звиждање је грех, а уста оног ко зазвижди остају „нечиста“ пуних четрдесет дана. Некада су морнари веровали да се звиждањем на броду призива невреме, а рудари да се тако изазива експлозија. Празноверје на страну, звиждуци у позоришту поуздан су предзнак кратког века представе. Времена се јесу изменила, али и дан-данас мали број жена звиждуће улицом. Не тако давно, ако је женско звиждало, знало се шта је, а то нипошто није било за хвалу.

У Карсон Ситију се звиждало и то у три категорије (класична музика, савремена, дуети)

Питер Хасел: по 45 минута вежбе дневно за мајсторско звиждање кроз склопљене шаке.

Ден Бернштајн: ненадмашан у иезу и попу

Џоел Брендон има јединствену технику. Звижди само при удисању.

Лилијан Вилијамс: звиждање кроз прсте.

а, да се ниједно од поменутих зала није сручило на такмичаре.

Кључићу, јави се!

Чак и шампионима прети опасност да склизну с лествице. Висина тона зависи од нечега што није лако контролисати: даха, влажности уста и положаја језика. Да ствар

кучића и давању одушка осећањима на спортским теренима.

Најзад, ако сте у силној журби да изађете, па не можете да се сетите где сте оставили кључеве од стана, на светском тржишту појавио се звучни ланчић за кључеве који се активира на звиждук. Зазвиждиш, а кључ ти се јави.

Мина Илић

ТЕТОВИРАЊЕ ИЛИ КОЖА

Тек му је петнаест година, а већ је жигосан тушем. Учинио је то сам. Кад порасте, узалуд ће код лекара, јер се велике тетовирање површине тешко скидају.

Укрштеница на руци, палма на нози – кајање у годинама које долазе.

У НАШОЈ ЗЕМЉИ ИМА ГОТОВО ПОЛА МИЛИОНА ТЕТОВИРАНИХ. ВЕЋИНА СЕ ИГЛОМ И ТУШЕМ „УКРАСИЛА” У ДЕТИЊСТВУ И РАНОЈ МЛАДОСТИ. МИСЛИЛИ СУ ДА ЦРТЕЖИМА НА СОПСТВЕНОЈ КОЖИ ИЗАЗОВУ ДИВЉЕЊЕ. УМЕСТО ТОГА, ЉУДИ ИХ СЕ КЛОНЕ ПА ТАКО МНОГИ ХОДАЈУ КРОЗ ЖИВОТ СА СРЦЕМ НА РУЦИ И БОЛОМ У ДУШИ

Решавате ли укрштене речи? Свакако!

Лепо, онда знате: постоје оне лаке са једноставним појмовима. И оне тешке, са ретко употребљаваним, мало познатим и компликованим речима. Прве се решавају са лакоћом, друге са извесним напором. Али, постоје и неке укрштене речи које само лекар-специјалиста за пластичну хирургију може да реши. Наравно, уз велико стрпљење, умеће и обавезну помоћ бар једне медицинске сестре. Другачије не може: једино посебан скалпел може да скине

оно што смо пре неколико дана видели на спољној страни подлактице леве руке једног четрнаестогодишњег дечака.

У првом реду водоравно: **ЗОКИ**. У другом, опет водоравно: **ЗОКА**. У првом и једином реду усправно додао је само слова **Б** и **Л**, па је тако испало усправно – **БОЛЕ**.

Испало и – остало. Можда и до краја живота. Дечак је ову своју укрштеницу истетовирао. Слова је најпре исцртао хемијском оловком, затим узео танку иглу, обмотао је концем, умочио у

МОРНАРСКА „БОЛЕСТ”

Тетовирање је, изгледа, старо колико и човек. Његови трагови пронађени су и на египатским мумијама старим око 4.000 година. Код многих примитивних племена оно је обичај, а као обичај (са посебним значењем) доскора је био и у неким нашим крајевима – у Македонији и Босни.

У Европи су се својевремено готово масовно тетовирали стари Трачани, Грци, Гали, Германи и Брити. Обичај је затим (ко зна зашто) заборављен. Али, већ после првих додира народа Старог континента са северноамеричким Индијанцима и Полинежанима тетовирање се поново јавило. Најпре су се масовно тетовирали морнари, а по угледу на њих почели су да се „украшавају” и други.

Поред тога што је ружно, лекари истичу да је често и опасно. Ово „цртање” по кожи може да изазове и вирусни хепатитис, чак и рак коже. Може да буде и добра препорука за – затвор. То се догодило Анти Бегићу из Градца код Посушја. Године 1972. Окружни суд у Мостару осудио га је на две године затвора: на телу је имао истетовиране непријатељске пароле.

ГРЕШКЕ КОЈЕ СЕ НЕ ИСПРАВЉАЈУ КАО ЦРТАНКА

црни туш и почео да боцка по оним словима. Издржао је више стотина убода. Сутрадан му се подлактица надула, па су га одвели код лекара. Дао му је неку маст против тровања, мазао је неколико дана и – отеклина је спласнула. „Укрштеница“ је остала.

Покретне изложбе неукуса

Носиће је вероватно док је жив.

– Зашто? – упитали смо га.
– Па хтео сам да тако сачувам успомену на моје другове, одавде из Поправног дома у Књажевцу.
– А палма и сунце које имаш на десној нози?

– Не знам ни сам. Можда је то зато што још никада нисам био на мору.

Дечак с којим смо разговарали само је један од стотину и тридесет штићеника Завода за васпитање младих у Књажевцу. И само један од мноштва тетовираних. Овде то чине дечаци, али и девојчице.

Педагог Драган Стаменовић, директор Завода, немоћно слеже раменима.

– Непрестано им причамо да је ружно то што чине, да је неукусно и да ће мало који од њих, кад одрасте, моћи то да уклони. Понекад их и кажњавамо због тога, заплењујемо им прибор за тетовирање, али они набављају други и настављају да се шарају.

На рукама девојчица је мање тетоважа. Обично понекад име другарице или симпатије – дечка. На телима дечака – све и свашта: змије, аждаје, мртвачке главе, мачеви, палме, сунца, пиштољи, птице, чамци, пушке, врапци, јунаци из стрипова, негативци из познатих романа, симболи љубави и, најзад, шаре ради шара. Једном речју – мала галерија неукосликарства. Покретна изложба неукуса. Кожа као школска табла. Или, као вежбанка.

Социјална радница Загорка Јеленковић забринуто каже:

– Деца и не схватају да се са том тетоважом, у ствари жигошу за цео живот. Лекари, можда, могу да уклоне само мале површине. Ове велике – никада. А и тамо где се уклони тетоважа, остају ожиљци. Није људска кожа исто што и огребани аутомобил, па се префарба и не познаје...

Мирослав Д. је штићеник Завода. Један је од „боље тетовираних“. На рукама цртежи налик на стрип. Ишарао се као лаждењак. Тетоважа и на прсима. На једној нози велика кобра. Учинио је то пре неколико месеци. Издржао је на десетине хиљада убода. Тетовирао га је друг старији годину дана.

У Заводу упознајемо и петнаестогодишњу Ивану. На левој руци је истетовирала срце, на десној име друга и другарице. Учинила је то пре две године, сада се каје. Кајање, на жалост, не помаже.

Причу о тетовирању почели смо намерно из једног васпитно-поправног дома. То су места где се дечаци и девојчице најчешће тетовирају. Али, мноштво младих људи тетовира се на радним акцијама, на пример, или у војсци. На кожи се најчешће исписује датум одласка у војску, симбол неког рода војске, голишава девојка...

Узалуд обилазим клинике

Према неким истраживањима у нашој земљи има готово пола милиона тетовираних.

Иако су многе тетоваже настале по васпитно-поправним домовима и у затворима, чињеница је ипак да су такви, некадашњи „грешници“, у мањем броју међу тетовиранима. Па ипак, убрајају их у такве и често непотребно сумњиче. Један конобар из Тузле, на пример, узоран је младић и добар радник. Али...

– Кад гостима наплаћујем пиће или храну, онда ми обавезно проверавају рачун. Сматрају ме лоповом само зато што сам тетовиран.

Ништа мање није неугодно ни студенту из Сарајева:

– Кад уђем у аутобус, лети нарочито, и ухватим се за држач под кровом, неко обавезно довикне: „Припазите на новчанике!“ Тако, ето, а ја никада никоме нисам ништа украо.

Велику невољу има и један Београђанин:

– Мене су – прича – у мојој улици на Вождовцу тадашњи другари наговорили да се тетовирам. Имао сам петнаест година кад сам нашарао ове неукусне цртеже: аждају, змаја и змију на рукама. Сада ми је тридесета. Видите и сами, лепо сам грађен, али моје тело није видело сунце. Нисам се оженио, ови тетовирани цртежи свакодневно би ми уносили немир у брак. Пре три године отишао сам у болницу да ми пластичном операцијом ово уклоне. Ни три ми нису помогле. Ожиљци су велики, а ове авети, ево, погледајте, нису сасвим уклоњене. Сад су ми руке, чини ми се, ужасније него пре пластичних операција...

Двадесетчетворогодишњак из Светозарева има на телу шест цртежа.

– Ти цртежи ме вређају, раздиру ми душу, али мојим мукама као да нема краја. Посетио сам неколико клиника у нашој зем-

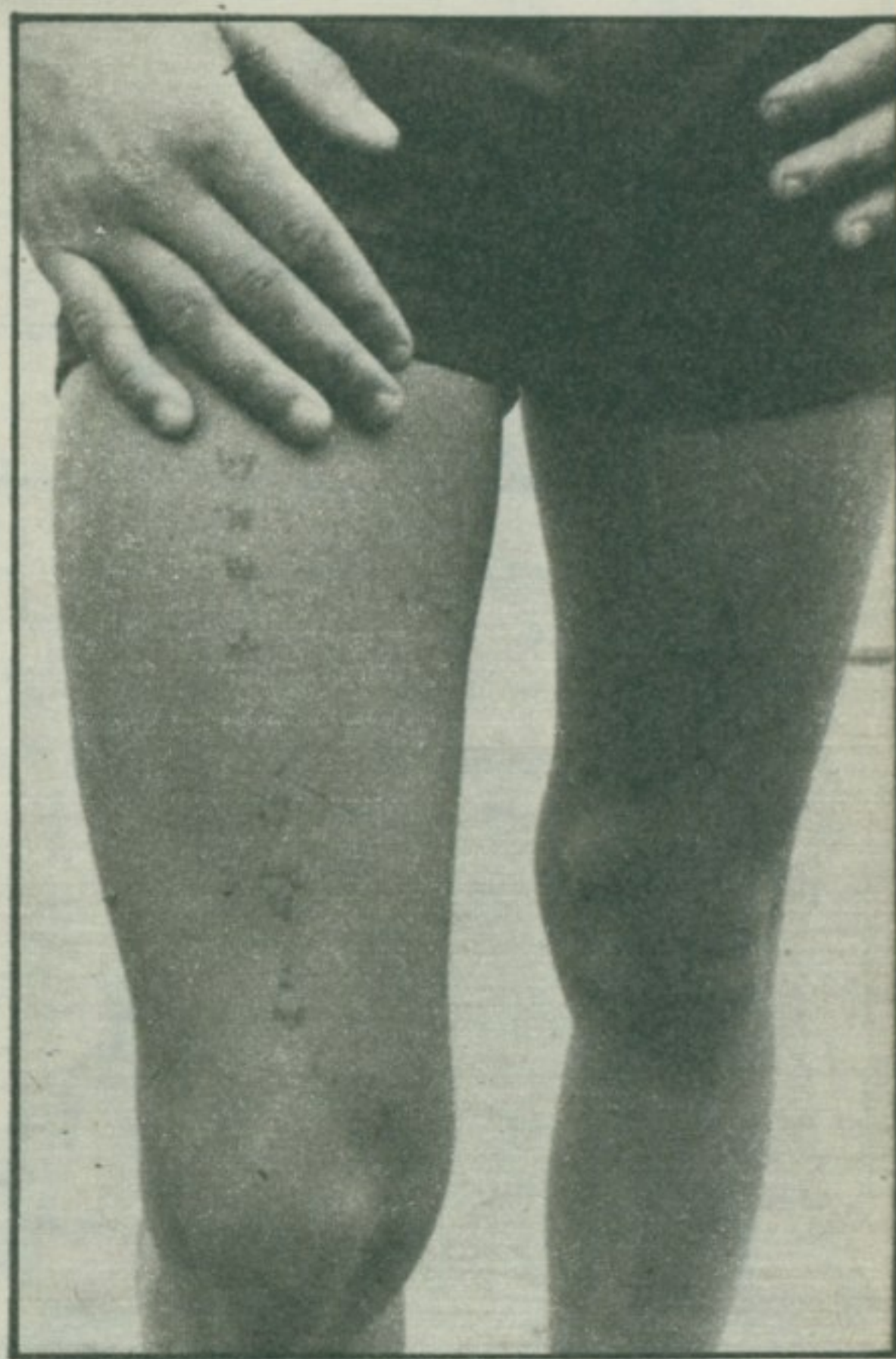
Цртеж на нози овог дечка је троструко ружан: као тетоважа, као мотив и, најзад, као лоше рађена слика.

Овај дечак тетовирао се сам. То се види и по обрнутим словима – боцкао их је како му је било угодно.

љи, ишао сам и у неке европске, али ни тамо нису могли да гарантују да после пластичних операција неће бити трагова.

Др Ђулистана Ибруљ-Прохић, дерматолог-козметолог у Клиници за кожне болести у Сарајеву, средла је много тетовираних. Некима је и помогла својом нарочитом методом, такозваном дермабразијом или хируршким планирањем, односно механичким брушењем коже помоћу нарочитог апарата. Према њеним речима, ова метода уклањања тетоваже успешнија је од осталих, али није потпуно ефикасна.

Десимир Миленовић

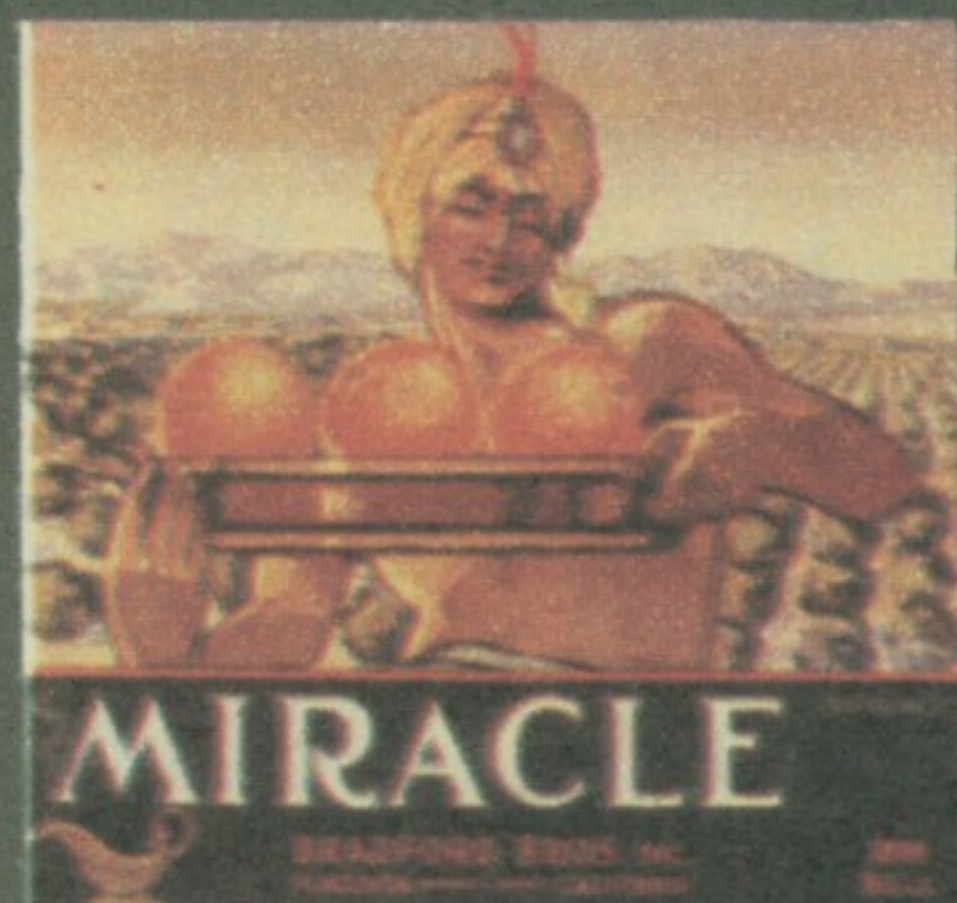

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

УМЕТНОСТ СА КОНЗЕРВЕ

Намигуша се звала Нонет. Била је хладна, лепа и екстравагантна. Имала је шешир са нојевим пером, око рамена свилени шал, у углу усана држала је цигарету. Испуштала је дим у виду малих кругова. Уз помоћ оваквог космополитског шарма дувански концерн „Енгелхарн“ још 1917. године покушао је да убеди и немачке „непушачице“ да треба да посегну за цигаретом. Лимена кутија са 20 цигарета стајала је тада једну марку.

Данас таква кутија

ТРГОВИНА СТАРИМ
КУТИЈАМА.
ЕТИКЕТЕ НА
АМБАЛАЖИ ЗА ЧАЈ.
СЕНФ, КЕКС,
ЦИГАРЕТЕ, ВОЋЕ.
ДОСТИЖУ КОД
КОЛЕКЦИОНАРА
ФАНТАСТИЧНЕ
ЦЕНЕ

ШЕКСПИРЕ, ПОЈЕШЋУ ТЕ!!

кошта 200 марака – и то празна. После емајлираних плочица, старих играчака сада су очито на реду лимене кутије које колекционари распоређују као највреднији украс по ормарима у дневној соби. Такве кутије сада на аукцијама мењају власнике за вртоглаве цене или бар причају о машти старих времена.

Престолонаследник на кутији

Производи са заштитним трговачким знаком појавили су се на светском тржишту пред крај прошлог века. Пре тога су, примера ради, домаћице куповале „само“ прах за прање рубља, а тек онда почеле да посежу за „Авом“, „Факсом“. Пре је роба лежала разбациана по фиокама, а одатле се, упакована, преселила на полице, где је купац могао одмах критички да је упореди са конкурентском робом.

Фабрике су „трубиле“ о својим производима на све начине и преко свега што је тада било познато и угледно. Тако се, на пример, престолонаследник Фридрих Вилхелм 1905. године заједно са

принцем Цецилијом смешкао са лимене кутије за чоколадне бомбоне марке „Tell“. Али, ратни хероји, као што је био храбри пилотски ас Ернст. Удет који је својим ликом помагао продају цигарета марке „Lessing“.

Произвођачи грамофонских игала измислили су дуге серије мотива са рибама и птицама, да би купце натерали на сакупљање – а тиме, наравно, и на куповину. Неке друге фабрике, као на пример чувена „слатка“ фирма Сишар, за продају чоколаде и какаоа, стављале су на етикете необичне јужњачке девојке.

Ове егзотичне лепотице на старим кутијама данас свом власнику могу да донесу читавих 2500 марака. Бар толико тражи (и, углавном добија) колекционар из Хамбурга Ото Зофа за 70 центиметара високу лимену кутију са натписом „Hauswald Sacao“.

Зофа је ту велику кутију пре неколико година, после дужег убеђивања, откупио за 800 марака од једног посебно тврдоглавог пријатеља. Сада је она главни предмет изложбе о уметности на ли-

меним кутијама. Приближно хиљаду експоната посетиоцу изложбе јасно стављају до знања како су некад декоративно знали да „завијају“ чај и кафу, тост и цигарете, воће, сенф и пасту за обућу.

Шекспирови слаткиши

А све је почело још 1868. године са енглеским произвођачима кекса који су хтели да сачувају своје производе од ломљења и кварења укуса. Ове лименке са цртаним етикетама продавале су се као алва и први стручњаци за рекламу из дана у дан измишљали су све модернију амбалажу за најразличитије индустријске производе.

Иначе су лименке за кекс тада биле још најмање налик правим лименкама. Више су личиле на ветрењаче, поштанске кочије, птичја гнезда, прекокеанске бродове или торбице од крокодилске коже. Године 1914 – ко томе треба уопште да се чуди због почетка првог светског рата – врло су успешно продавали пишкоте, на пример, у тенковима. Пошто је 1922. године Хауард Картер открио гробницу египатског

фараона Тутанкамона, пекари су своју амбалажу украсили староегипатским симболима.

Још једно лукавство које су измислили произвођачи лименки: опремили су их огледалцима, пешчаним сатовима или термометрима. Тако је било могуће конзерве дуже користити у домаћинству.

Највећи успех међу неких 40.000 различитих лимених посуда за кекс, што су их између 1868. и 1939. произвели у Енглеској, побрале су серије „Библиотека“ и „Литература“. Лименке из те серије, наине, биле су као књиге, на њиховим задњим странама налазила су се позната имена – на пример, Шекспир или Дикенс.

Американци цене воће

За разлику од Европљана Американци су поделу за старим етикетама на кутијама и гајбицама за воће. Постоји око 8.000 различитих мотива, насталих између 1887. и 1956. године. И све те етикете постају све вредније. Код колекционара достижу цену и од хиљаду долара. По етикети.

Прво лепљење етикета на кутије и гајбе са воћем

уведено је у САД 1887. године. Разлог: све развијенија производња индустрије јужног воћа у Калифорнији. Наине, за непуних десет година производња је увећана за више од 20 пута. Прве саднице поморанџи донели су шпански мисионари из јужног Мексика. И када је неком пало на памет да почне да продаје практично непознато воће у читавој Америци, посао је кренуо.

Американка Бедона Машид открила је пре неких 15 година налепнице на гајбицама за воће као облик уметности и данас поседује највећу збирку на свету.

„Збирка показује једну Америку која више не постоји“, каже она. И она говори о великом америчком сну који је некад био стварност: здравље, сунце, снага, земља, лепота.

А некада, у време немог (црно-белог) филма, монозвуча, недостатка неонских реклама, овако шарене етикете биле су величанствен доживљај за око. И то су, захваљујући колекционарима, остале све до данашњих дана.

М. Ш.

ИЗУМИ, ОТКРИЋА, ДОСТИГНУЋА

ФАЛСИФИКАТОРИМА ОДЗВОНИЛО

**ПРОНАЋИ
„НЕПОВРЕДИВ“
ЗАШТИТНИ ЗНАК
ПОСТАЛО ЈЕ
ОПСЕСИЈА, КАО
СВОЈЕВРЕМЕНО
НАСТОЈАЊЕ ДА СЕ
ИЗМИСЛИ ПЕРПЕТУУМ
МОБИЛЕ!**

Чим се у продаји, било где на свету, појави неки изузетно успео модел било чега, сасвим је сигурно да ће муњевитом брзином осванути и његове копије. То је већ добро познато за фармерке „левис“, колоњску воду „шанел 5“, за „Фераријеве“ начаре за сунце, али и за разне друге производе од кочница за аутомобиле, све до пес-мејкера или закивака за авионска крила. И један југословенски хит већ је у свету рекордер по броју крађа модела: „Искрин“ електронски телефон појавио се већ у девет фалсификованих варијанти у продавницама од Јапана до САД.

Како заштитити производ? Како произвести заштитни знак који ће бити немогуће копирати, односно – фалсификовати? То је велика брига свих произвођача и то највише због... прихода, разуме се, а не само престижа. Јер, фалсификовање је огроман, може се рећи колосалан посао који ће, према проценама америчких стручњака, ове године донети приход од око 60 милијарди долара. То износи пуна два процента од целокупне светске размене!

Унапред је јасно да нема те технологије која ће моћи сасвим да заштити неки производ, јер ће јефтине копије увек наћи купце. Али, за оне који желе

аутентичност по сваку (наравно високу) цену, савремена технологија пронашла је нека решења.

„Корисни заstraшивачи“

Овако је калифорнијска фирма „Веритех“ назвала средства која су измислили њени истраживачки тимови у намери да већ унапред обесхрабре произвођаче-преваранте. „Веритехова“ девиза је да не само производ, него и његова етикета морају бити такви да их је немогуће копирати. У том циљу фирма је лансирала компјутерски систем назван „верикод“ у чију меморију стаје милијарде шифри. Било који производ, од електронског чипа до аутомобилске гуме добија „верикод-хијероглиф“, а то је електронски црно-бели знак. Његов дигитални „превод“ на компјутерски језик показује на екрану монитора идентичан хијероглиф, као и све податке о самом производу. Ово, наравно, у случају да је производ аутентичан.

„Веритех“ уверава да је овај његов систем немогуће дешифровати, а то значи да фалсификатор неће моћи да подметне одговарајући хијероглиф на лажни производ.

Иста фирма лансирала је још неке, друкчије начине за заштиту „трејд-марка“. Тако су произвели хемикалију која се ставља у мастило за печат који се може ударити на све: етикете лекова, тканину, документе. Под електронско-оптичким скенером овакав печат показује иначе невидљиву таласну дужину хемикалије. Међу „Веритеховим“ хемијским „заstraшивачима“ налази се још и њихова патентирана етикета од посебне пластике која, посматрана кроз гравирани сочива постаје светлуцава: мноштво сјајних

куглица блесне пред очима. Значи, лажна етикета не може имати овако привлачну структуру.

Балвани под микроскопом!

И друге америчке фирме као и „Веритех“ смислиле су начине да електронски обележе етикете производа и да на невидљиви начин који се може проверити само њиховим компјутерима, обезбеде себи добар приход. Тако корпорација „Светлосни знаци“ из Лос Анђелеса позива све произвођаче да наруче њихове етикете које су обележене помоћу светлосног зрака тако да „фотографија“ замршеног ткања папирних влакана остаје шифрована у њиховом компјутеру. Ко год жели да провери да ли је купио праву робу, само нека пошаље етикету „Светлосним знацима“ и брзо ће сазнати – праву истину.

Веровали или не, пронађен је и начин да се означе и такви предмети као што су балвани! Ваљда мислећи на обезбеђење од крађе, „Микротрејс“ (у преводу: Микротраг) из Минеаполиса рекламира свој изум који се зове „микроетикете“. И стварно! Реч је о микроскопски ситним зрнцима пластичног песка која могу да се помешају са бојом. Довољно је једним потезом четке обележити балван. За проверу аутентичности неопходно је имати микроскоп који увећава сто пута и тек тада долази до изражаја математичка машта оних који су се досетили микроетикета: свака честица садржи различиту електронску шифру (опет ништа без компјутера фирме), а фирма располаже са 37 милиона шифри.

Може се неко запитати какве сврхе има обележавати балване? Али, ово је само пример који се наводи у каталогу. Иначе, баш овај начин користи швајцарска влада да означи експлозиве који се производе у њиховој земљи.

Ово су само неки начини стављања новог заштитног знака у складу с електронском ером у коју смо ушли. Смислиће се, сигурно, још сложенији и бољи. Ипак, једно је сигурно: и даље ће се, на свим „бувљацима“ света, продавати (лажни-као-прави) „Картијеови“ часовници, мајице „Лакост“, лутке „Барбике“ и толико других популарних, жељених и тражених ствари, у њиховим јефтиним варијантама.

М. К.

БЕБЕ

**ПОЛ ЕКМАН,
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ
ПСИХОЛОГ, ДОКАЗУЈЕ
ДА СЕ ОСЕЋАЈ ТУГЕ,
СРЕЋЕ, ИЗЕНАЂЕЊА,
ОДРАЖАВА НА ЛИЦУ
ПОДЈЕДНАКО КОД
СВИХ ЉУДИ. СТО
ГОДИНА ПОСЛЕ
ДАРВИНА ОН, У
СТВАРИ, ПОКУШАВА
ДА УТВРДИ ДА ЈЕ
ЧУВЕНИ ПРИРОДЊАК
БИО У ПРАВУ**

која је заједничка свим људима одредила је Екманово будуће опредељење. Проучавање мимике лица Полу Екману је постало пут за стварање теорије.

Дарвинова студија о изразима људског лица била је врло читана 1872. године кад се појавила. Ипак, није имала већег утицаја јер су у то време постојале две владајуће теорије: френологија и физиогномика.

Од једне до једне и по секунде

Френологија доказује да душевне способности зависе од склопа и облика лобање. Физиогномика је, опет, тумачење особина према цртама изгледа (лица, облика главе, покрета тела). Почетком 19. века општеважећа, оба ова учења данас имају само историјско значење и ретко ко још у њих верује.

Ако је немогуће по облику носа, на пример, или облој, или шиљастој, лобањи било шта рећи о особинама човека оно што све људе на овом свету ипак везује је – „говор лица“.

Пол Екман је у сарадњи с Карол Изард, такође психологом, покушао да

ПИКАСО ЈЕ ГЛЕДАО ОЧИМА ДЕТЕТА

Америчка књижевница Гертруда Штајн сматрала је да је чувени сликар Пабло Пикасо у каснијем, кубистичком периоду, сликао лица људи онаква како их бебе виде: равна, без димензија, с цртама које су померене или лутају по лицу.

РЕЧИТО ЛИЦЕ

НЕМАЈУ ОСМЕХ БРОЈ 13

На фотографији је
„лице човечанства“:
57 процената Азијата,
26 посто белаца,
7 одсто – црнаца.

утврди да ли поједини изрази лица носе идентично значење без обзира да ли се ради о људима који живе у Европи, Азији или Америци, да ли потичу из образованих или необразованих средина. Са великим бројем фотографија Екман и Карол Изард годинама су путовали у, како су то они назвали, потрази за универзалним.

Без обзира што наше лице може да има малтене

безброј израза који одговарају различитим осећањима, постоје изрази који значе, на пример, срећу, тугу, изненађење, презир. Екман и Изардова су неке од тих „основних“ израза снимили и кренули по свету да виде да ли ће их свугде исто описати.

Путовали су по свим земљама Европе, били су у Јужној и Северној Америци, Африци, Јапану. Дошли су до закључка да ће

совао за случај неке пацијенткиње која је отпуштена с психијатријског лечења као „излечен случај“ а одмах је, по доласку кући, извршила самоубиство. Кад је добро прегледао видео-филм који је снимљен током њеног последњег разговора с психијатром, открио је баш те микроизразе. Пацијенткињи, која је на изглед деловала смирено, чак насмејано, само је с времена на вре-

лице, оно које нам баш ништа не говори, код кога није ангажован ниједан мишић лица.

Пошто су Екман и Изардова дошли до закључка да је лице општи симбол

– До три недеље по рођењу бебе ће се осмехивати на промене околине без правила. Када напуне два месеца, осмехиваће се малтене на сваког ко им се приближи и нешто

Психолог Ендрју Мелцоф „прави“ различита лица беби од две недеље и она те његове изразе непогрешиво имитира. Доскора се мислило да дете може да реагује на изразе одраслих тек кад напуни осам месеци.

Пол Екман је замолио припадника једног племена из Нове Гвинеје да „направи“ лице какво би било да му: долази пријатељ у посету, да му је умрло дете, да на путу види свињу која ту стоји дуже времена и већ се распада (слева надесно).

СЛИКА ДОРИЈАНА ГРЕЈА

Ненси Берсон је, експериментишући са компјутерским сликама, дошла на идеју да створи програм који ће моћи да предвиди како ће човек да – стари. Тај софтвер је назвала „Слика Доријана Греја“ по чувеном роману Оскара Вајлда у коме јунак не стари, него његов портрет. За овај метод заинтересовала се америчка полиција. Користећи га у случајевима несталих особа којима се није ушло у траг ни после вишегодишњег трагања.

се у свакој култури користити различити изрази да се опишу нека стања духа или различита емотивна расположења, али сви ће, кад виде фотографију човека чије је лице развучено у осмех рећи – срећан је. Ако има скупљена уста и спуштене обрве – љут је. Чак су и племена на Борнеу и у Новој Гвинеји исте изразе повезивали с идентичним стањима баш као и најкултурнији људи, било где у свету.

Снимање видео-камером дало је још веће могућности за изучавање човекове мимике. Екман и Изардова су утврдили да појединачан израз код човека траје у просеку од једне до једне и по секунде. Али, увек постоје и такозвани микроизрази који пређу преко човековог лица и мало ко може да их региструје.

Тако се Екман заинтере-

ме, у невероватно кратком времену преко лица прелазео израз туге.

Екман са десет хиљада лица

Пол Екман је на лицу избројао тачно 44 различита мишића. Пошто је већ од детињства имао невероватну способност прављења свакојакх израза, током година је ту особину „кревељења“ само довео до савршенства. Вежбајући пред огледалом дошао је до тога да мишићима лица успе да направи тачно 10 хиљада (!) различитих израза. Сваки израз обележио је бројем.

– То је типичан израз број 13! – каже Пол Екман за карактеристичан осмех највећег комичара свих времена Чарлија Чаплина. – За сада, једини израз који у мојој класификацији нема броја је неутрално

за све епохе, културе, социјалне средине, нормално је било запитати се кад ти изрази почињу да се стварају. Какав је случај код новорођенчади?

Тифани Филд, психолог са Универзитета у Мајамију, радила је с тек рођеном децом.

– Играли смо се с бебама тако што смо им „правили“ свакаква лица. Желели смо да видимо да ли тако реагују и мала деца. После дужег истраживања закључила сам да бебе, 36 сати по рођењу, имитирају лица која им ми одрасли покажемо. С лакоћом ће и она „направити“ израз среће, туге и изненађења. Једино што тако мала деца не могу на свом лицу да формирају је израз број 13!

Невезано с радом психолога Тифани Филд, с бебама је радио и Ендрју Мелцоф, психолог са Универзитета у Сијетлу.

им прича. После тога деца већ почињу да праве разлике и осмехују се углавном само људима из најближе околине.

Ако пођемо од претпоставке да је дете по рођењу још неупућено у говор мимиком, убрзо ће научити како да барата изразима. Већ као једногодишњаци, у зависности од средине у којој расту, деца ће врло добро научити правила: који су изрази забрањени а који не. До две године и дечаци и девојчице ће врло добро знати да реагују и на лица свих људи око себе. Ова способност читања расположења смањује се у раздобљу од 11 до 14 година, у доба пубертета. Од петнаесте, тинејџерима се та особина поново враћа и они ће опет врло добро распознавати свет око себе само гледајући у лица.

В. Софреновић

МАЈМУНИЦА ГОВОРИ

Петнаесто-
годишња
Коко
по рођењу
је
горила,
а по
образовању
и нешто
више
од тога

ДАРВИНОВИ СЛЕДБЕНИЦИ ЛИКУЈУ

ЗА

LIFE

INTERNATIONAL

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Читава Америка зна да је Коко чист геније. То што она може никад нико из њеног рода није могао. За стотине новина већ је дала интервју. Наступала на радију и телевизији. Сваки њен корак у јавност прати се са изузетном пажњом и неподељеним симпатијама. А то је могуће, наравно, само зато што Коко није људског рода. Она је горила.

Дакле, петнаест година старости, преко сто килограма тежине. У трећем месецу њу је усвојила Франсин Патерсон, психолог. Коко живи у Институту „Gorila Foundation” у Вудсајду код Сан Франциска.

У чему је генијалност црне, доброћудне Коко? Па, она разуме људски говор а зна и сама поприлично тога да каже. А људи страшно воле кад животиње знају да их слушају и кад покушавају да их имитирају.

Срећа у кавезу

Америка је прошле године била згранута и тужна, заједно са својом Коко. Наиме, њихову миљеницу задесила је несрећа. Кад је чувени магазин „Нешнел џеографик” објавио потресну причу добре Коко, читаоци су се редакцији јављали као никад у његовој

стогодишњој историји. Стварно је то тужна прича.

Пре две године госпођа Патерсон је питала Коко шта би желела за рођендан.

Коко је ставила прст на чело, размислила и рекла:

– Мачку.

Неки посетилац довео је једном у Институт мачку. Коко ју је видела и сад је рекла госпођи Патерсон да јој се та животиња необично допада.

И – за рођендан су јој испунили жељу. Добила је мачку. Али, пошто и психолози сматрају да горила није паметнија од малог детета, дали су јој – плишану мачку.

Коко је васпитана. Прогутала је „Кнедлу” и прихватила поклон не желећи да направи скандал пред тако озбиљним светом. Али, одушевљена није била.

Грешка је ускоро исправљена. Донели су једног дана корпу а у њој три лепа права мачета. Коко их је задивљено посматрала и онда одабрала једно мало сиво са шарама као у тигра. Манкс раса. Маче се одмах прибило уз велику топлу пријатељицу.

После је госпођа Патерсон разговарала са Коко – какво име да надену мачету. Коко је рекла: Бол.

Срећа се уселила у стан добре Коко. Људи

су је задивљено гледали. Била је то слога каква се у њиховом животу не виђа. Љубави и разумевања напретек. И пола године тако.

Несрећа не мирује

Онда је умиљата Бол једног кобног дана изашла напоље. Лаким кораком тигра отишла је низ улицу.

И нема је сат, и нема је два. Вече се ближи... Коко је чекала и чекала... Пролазили су сати.

Дошла је госпођа Патерсон. Забринута и сетна.

– Знаш, драга Коко, њу је неки човек прегазио аутомобилом. И ми је никад више нећемо видети.

Коко је дуго ћутала. Ко то може да схвати: „више је никад нећемо видети”.

Данима је била уцвељена. Сатима је седела и прегледала албум са сликама њене Бол и само одсутно шапутала: „Мачка тигар, мачка”.

Ту су и научници, наравно (уосталом то је људски?), радили свој посао. Доносили су растуженој Коко слике разних мачака а она је увек узимала само оне на којима је била Бол.

Америка је губила дах. Срца су се цепала на фронци. Јадна Коко! Људи из Института морали су нешто да учине, нешто страшно паметно.

Онда је од мајке несрећне Бол узето маче старо седам недеља. Донели су га код Коко.

Поново је у пусти кавез ушла радост. Америка је одахнула. Коко је другарици дала име „Липс“.

Иначе, Коко није први мајмун који је говорио. Чувен је био шимпанза Вошо из Вашингтона, али и још неки његови рођаци из познатих института за психологију.

Наиме, међу научницима се већ дуже време расправља о оном чувеном – „да ли је човек настао од мајмуна“. И кад овако нека паметница из дивљине, као Коко, проговори, онда заступници ове идеје ликују а противници морају да смишљају неке нове аргументе.

Недавно је Коко дала интервју Ани Федман, разговорљивој дами из чувеног магазина „Лајф“. Др Френсин Патерсон била је, као и увек, ту да помогне кад разговор запне.

– Здраво Коко!
– Златни зуби?
(Ани Федман је отворила уста и показала)
– Жао ми је, нема златних зуба.

– Минђуше?
– (Ани је задигла косу) Нема.
– (Коко је онда показала на њену ташну).
Бомбону унутра.

– Жао ми је Коко, унутра нема бомбона.
– Укоснице? Имати.

– Да. (Ани је узела своју пластичну укосницу и дала је Коко. Она их је ставила себи на главу, па онда спустила на врат).

– Оковратница. Црвена, црвена, то. (Скинула је укосницу која је пукла попола. Коко је пољубила обе половине. Онда је показала на новинарски блок).

– Требати то.
– Коко, ја обично својим саговорницима не дајем овај блок, али за тебе ево један лист. (Нацртала је мачку и пружица јој).

Госпођа Патерсон скептично је одмахнула главом. Тешко да то може препознати.

– Дозволите ми да јој ја објасним.
Штампаним словима испод цртежа је исписала САТ (мачка).

Коко је рекла:
– Добро. До виђења.
Госпођа Патерсон је објаснила да се Коко уморила. Иде на спавање. Разговор се наставља сутра.

– Још мало – инсистирала је новинарка.
– До виђења – била је категорична Коко.

Сутрадан:

– Здраво – рекла је Ани.
– Коко волети посете.
– Желиш ли један лешник?
– Лешник дати мени. Коко ту. Добро лепо, добро лешник. Коко волети посете.

– Хвала. Радо сам дошла овамо.

– Посета, посета. Добро лешник (онда показује на главу гошће). Укосница. (Ани скида своју укосницу. Коко је ставља на ногу).

– Црвено, чинити тамо.

– То је врло лепо, Коко.

Коко показује на новинарски блок.

– Требати то.

– Треба ми. Али показашу ти шта је унутра. (Даје јој папирне марамице. Коко их разгледа и врати).

– Хвала, Коко.

– Брзо чинити тамо – вели Коко.

– Да, ово је нешто свилено. Даћу ти један комадић.

– Зуби. (Показује свилу међу зубима). Тамо чинити тамо.

– До виђења, Коко. Био је то леп интервју. Желиш ли моју визит карту?

Коко ју је крајње озбиљно узела. И онда ставила међу велике јаке зубе.

С. Рељић

Сиромашно планинско село. Дрвене куће наомак једна друге. Људи вредни али сиромашни, немаштином натерани да један другом завирују у уста. Не само да преброје залогаје већ и — зубе. Јер, они су онај божански знак који значи одлазак на други, бољи свет.

Стара Орин верује да је нечим увредила богове: зашто би иначе са својих 69 година имала све зубе у глави? Још је крепка, пуна енергије, ради као девојка али унуци имају право што се љуте. Требало би да се спрема на Нарајаму, уступи своје место некој младој девојци. Омогући принову у кући. У селу јој се ругају, називају је лукавом, вештицом. Јер, свако пристojно чељаде би се до сада припремило за смрт. Шта да ради?

Док послује по кући, Орин непрекидно размишља и, најзад, смишља. Разбиће зубе. Точак на жрвњу је довољно тврд. Срећна, безуба, Орин целом селу показује да је спремна за Нарајаму. Једва чека јесен и припрема се за одлазак: подушје које је приредила испкупљује је у очима села.

У цик зоре, свечано обучена, седа у дрвену столицу коју њен син ставља на леђа. Покоривши се обичају, мада не жели да је изгуби, син креће пут планине. Уз пут упркос правилима, покушава да је наговори да се врати у село. Али, Орин не попушта: сувише је предана традицији а она изричито захтева од старих људи да се, кад се приближе седамдесетој, добровољно одрекну живота.

Стигавши скоро на врх Нарајаме, на место где су њен отац и мајка и њихови очеви и мајке окончали животе, Орин је потпуно спокојна. Клекнувши на асуру, склопљених руку, окружена безбројним костимима чека да је растргну звери. Ипак, небо је поштеђује страшне смрти: почиње да снежи а онда пада, све јаче. Њен син је срећан. Богови су подарили Орин лепу смрт.

Док је краљ здрав и јак

Ово би, укратко, био садржај „Баладе о Нарајами“, филма јапанског редитеља Масахира Имамуре који на врло непосредан, изразито натуралистички начин говори о прастаром обичају убијања старца, обичају који нипошто није био карактеристичан само за Јапан. Енглески научник сер Џемс Фрезер је на основу дугогодишњих истраживања дошао до сазнања да многи народи на одређеном ступњу социјалног и верског живота верују да њихови владари поседују божанске моћи и да сва добра на земљи потичу од њих. Али, исто тако, они верују и да божанска моћ може да напусти владара и у том случају неопходно је убити га како се не би пореметио успостављен ток природе. И тако, чим се појаве први знаци слабости и немоћи или какво зло као што је суша, глад, болест, владаре убијају. Неки народи чак и не чекају да се појави било који од ових знакова. Владаре убијају кад напуне одређени број година или пошто проведу извесно време на престолу. Негде се ни на то не чека. Владара убијају док је још у пу-

СУРОВИ ОБИЧАЈИ

ДОБИТЕ НА МОЈЕ УБИСТВО!

УСМРТИТИ РОДИТЕЉА
СМАТРА СЕ ЈЕДНИМ ОД
НАЈТЕЖИХ ЗЛОЧИНА. ТО,
МЕЂУТИМ, НИЈЕ ОДУВЕК
БИЛО ТАКО

ној снази како би божанску моћ, потпуно неокрњену, предао свом наследнику.

Без обзира шта служи као повод, сер Фрезер тврди да мржња никада није у питању. Напротив. Као пример могу да послуже Шалаки, племе са Белог Нила који у свом краљу гледају оваплоћење бога Ниаканга од кога зависи њихова срећа, жетва, стока. Зато га дубоко поштују и усрдно се старају о њему. Управо због тог поштовања и жеље да га сачувају заједно са светим духом који живи у њему, Шалаки убијају краља чим покаже прве знаке слабог здравља или почне да му опада снага. Ако се господар разболи, разболеће се и стока, жетва ће подбацити, људи ће почети да умиру и једини начин да се то избегне је да се краљ лепо, док је још здрав и јак, убије како би његов дух у пуној снази прешао на наследника.

Лапот или пут у бољи живот

Слични примери код нас нису познати иако је обичај убијања старца део и наше традиције. О томе постоје врло жива предања и до данас сачувани називи као што су лапот и пустеновање. У запањском, сврљишком, пиротском и пожаревачком крају убијање старца вршило се јавно, пред целим селом. О лапоту сељане је обавештавао биров који је ишао од куће до куће и позивао на подушје. Пред окупљеним светом фамилија би премлатила старца, најчешће батином, ређе каменом или секиром. Као и јунакиња јапанског филма, онај који је ишао на лапот није показивао нимало страха а и зашто би кад је, по сопственом уверењу, одлазио у бољи живот.

Као разлог за увођење једног, по данашњим мерилима необично окрутног обичаја, наводи се дуг

живот наших предака. Сам по себи он не би сметао кад не би значео и одсуство сваког радног доприноса. Бити породици, селу или племену на терету било је апсолутно неприхватљиво па је то чак и данас код неких номадских народа. Зато своје изнемогле старце остављају уз пут да их поједу звери или умру од глади и хладноће.

Поред овог, рекли бисмо практичног разлога, не треба занемарити ни религиозни. Веровање Шалакија да краљ поседује божанску моћ у суштини се не разликује много од веровања словенских племена да глава куће има божанску власт. То потврђује и пословица: „Стареј Бог па домаћин!“ која и данас у источној Србији може често да се чује. Зато се и домаћинова порука породици и благослов на самртном часу сматрају светињом. Његова смрт, ако се догоди на време, неће нимало угрозити породицу, напротив, помоћи ће јој да боље напредује.

Ни дрво ни човек

Обичај убијања старца прилично је чест мотив народних прича. Једна од њих приповеда да су се у стара времена људи убијали чим пређу 50 година. „Неки човек имао је доброг и паметног сина коме је било жао оца па га је затворио у бачву и ту га крадом хранио и чувао. Једном приликом се тај син опклadio са својим сељанима да ће први угледати излазак сунца и то испричао оцу. Овај га је подучио да приликом изласка сун-

ца не гледа на исток већ на запад и то у највиши вис па ће тако добити опкладу. Син је послушао и добио опкладу. Сељаци су размислили и дошли до закључка да су стари људи паметни и разборити и да их не треба убијати јер могу много да помогну саветима. Отада више нису примењивали лапот“.

Старце нису убијали само у крајевима које смо поменули. Тај обичај је владао и у јужној Србији, Црној Гори, Далмацији, Босанској крајини, неким деловима Македоније, у околини Карловца, Мале и Велике Капеле, у горњем току Уне, око Крбаве. Оно што је посебно занимљиво је да се лапот углавном примењивао у планинским областима и жупама. Наиме, несумњиво је да је од извесног утицаја на одржавање овог обичаја била и особеност географског положаја која је утицала на мању или већу изолованост и вековима засебну етничку еволуцију с наглашеним патријархалним начином живота и врло снажном традицијом.

Наша народна предања о убијању старих људи настанак овог обичаја везују за Немре, прастари

народ чији су припадници били не-
обично дугог века и живели по
150–200 година. У то доба Немри
су (њихово име се може објасни-
ти управо том дуговечношћу од-
ређено не умирањем) били као
„дрвене, дрвени, ни дрво ни

тога што је код младих људи поче-
ла да се јавља тежња да, себе,
ради, прекину са оваквом тради-
цијом. Народне приче и о томе го-
воре: „Неки дечак је посматрао
оца како убија свог оца. Кад га је
на смрт претукао, узео је куку, од-
вукао га до већ ископаног гроба,
бацио унутра и онда се, одбацив-
ши куку, вратио кући. Дечак је,
пратећи оца у стопу, узео куку и
донео је у двориште. На зачуђено
питање шта ће му, одговорио је:

пушта „животни мелем“, да не
може више да ради, позвао би си-
нове и наредио им да му спреме
„трпезу зажива“. То је значило да
у кући треба спремат све што и
за подушје, или како се то још
каже задушнице, позвати на њега
село и попа да га опева. Све то
време старац или старица су мо-
рали да остану скривени у кући та-
ко да их нико не види.

чар Страбон (66. пре н. е – 24. н. е)
написао је у својој географији ста-
рог света да на острву Кеос „вла-
да закон или бар обичај који на-
лаже старцима који напуне 60 го-
дина да умру од отрова како не би
млађима ускраћивали храну“.

Становници Кеоса су, у складу
са овим правилима, тровани чајем
од кукуте и Страбон је сматрао да
је сасвим прихватљиво убијање
стarih људи код „заосталих“ ван-
далских народа кад то чине и ви-
соко цивилизовани Грци.

Заостали су по свему судећи
били и Трачани чију планинску
земљу и сурове услове живота
описује хришћански писац и епис-
коп Сидониус Аполинарис
(430–482) и каже да они „онемо-
ћалим старцима железом прекра-
ћују живот и да се то не сматра ни
за какав грех“.

На Исланду су одлуком народа
на јавном сабору а у складу са ре-
публиканским државним уређе-
њем и на основу старог обичајног
права, старци и богаљи остављени
да умру од глади кад би земљу за-
десила сурова зима или гладна го-
дина.

Слично су се понашали и Шве-
ђани који су у црквама држали та-
козване „фамилијарне батине“ ко-
јима су премлаћивали своје стар-
це. У Новој Каледонији дуго је
владао обичај да се стари не само
убијају већ и – поједу. На острви-
ма Фиџи старце су уз свечани об-
ред давили или живе сахрањива-
ли: први Европљани који су стигли
на та острва нису нигде могли да
сретну мајке старије од 40 година.
Када је један Енглеz позван на
сахрану мајке свог познаника,
трдно се запрепастио када је угле-
дао како она сасвим спокојно
учествује у разговору и има из-
глед веселе и безбрижне особе. У
складу са својим схватањима и
васпитањем почео је да одговара
познаника од убиства мајке, али
није вредело. Традиција је и у
овом случају била јача.

Ако се изузму нека примитивна
племена Африке, Аустралије и
Јужне Америке, убијање старца
је обичај који је углавном искоре-
њен до 14. века. Последњи савре-
мени извештај о томе код словен-
ских народа у средњој Европи за-
бележен је 1308. године. У Бело-
русији је 1891. године описан до-
гађај који је доживео прадеда
приповедача: путујући, стигао је у
неко село и свратио у прву кућу
да се распита за пут. Покуцавши
на врата, ушао је и угледао старца
који се клечећи молио пред ико-
ном и упаљеном свећом док су
поред њега стајала два сина, оба
са по једном батином. Старац је
имао већ 80 година и, по речима
синова, давно је требало да оде
на онај свет чему се упорно опи-
рао јер је још био кадар да ради.
На молбу приповедача овог праде-
де једва су пристали да га пусте и
поштеде му живот али не дуже од
две године. „Срећом“ старац је за
то време умро.

У новијим временима, с новом
свешћу и односом према животу,
многи народи су почели да се гну-
шају сопствених обичаја. Да се о
старости друкчије мисли најбоље
казује изрека: „Млађи је да слуша,
старији да заповеда“.

Олга Вукадиновић

човек, ни живи ни мртви, прави
очајници, чији старци нису сами
умирали и толико су дуго живели,
да су их њихови синови или други
млађи сродници убијали“.

Кад нестане животног мелема

Временом, народ је почео да
преиспитује старе обичаје не само
због просуђивања да су старци
мудри и пуни искуства већ и због

Да је чувам док не остариш, па да
те, кад те убијем као ти твог оца,
њоме одвучем до гроба“.

Дакле, страх за сопствени
живот, тежња да се он одржи па
ма какав био, довела је до ства-
рања нових вредности. Поштова-
ње старца више није било разлог
за њихово убијање, већ, напро-
тив, тежња да што дуже остану у
животу. Постепено, нови обичај
почео је да потискује стари. Кад
би неки старац осетио да почиње
да га издаје снага, ноге, да га на-

„Трпеза“ се најчешће приређи-
вала увече када је почињао тужан
и свечан обред, уз неизбежне
свеће. Опојано чељаде могло је
да се појави тек сутрадан а онда
је настављало да живи као пре.
Тако је убијање старца почело да
прераста у обичај мање суров и
више у складу са основним зако-
нима хришћанства као што су „Не
убиј!“ и „Поштуј оца и матеру сво-
ју“.

Чај од кукуте

Обичај убијања старца није са-
чуван само у народним предањима:
бележе га и антички и сред-
њовековни писци. Грчки истори-

жИВОТ је прича

Прича је живот

СПАС У ТРАВИ

ДВА ДЕЧАКА – ДВАДЕСЕТ ДВА
ДАНА БЕЗ ХРАНЕ

Колимски крај је на истоку Совјетског Савеза. Упућени тврде: један од најсуровијих и најхладнијих крајева највеће земље на свету. Права је реткост да овде пролеће стигне кад и у целом свету. Прошле године каснило је месец и по. Отопило тек у јулу. Наша прича, календарски, припада пролећу на Колими. Прошлогодишњем.

У мају је реком Дебин пливао лед. Са стране, у рукавима, на површини се задржао ледени панцир. Душу дао за дечурлију из оближњег сеоцета Јагодное. И за клизање, али и за чамац. Пролеће нека касни.

Била је субота, 25. мај. Почетак наше приче. Седмогодишњи Серјожа Добрињин и Аљоша Попов, једанаест пролећа, после школе одјурили су право на реку. У живот. А живот се већ смешкао у облику две пластичне табле које је, ко зна ко и ко зна кад, оставио на обали. Направиће сплав, па низ реку. Нови Кон-Тики. Пронашли су две мотке, од старог платна импровизовали једра и кренули.

Струја их је, мимо плана, одвукла према средини реке која је ваљала леднике. Осмех на лицу заменио је грчм. Аљоша, старији и, ваљда, храбрији, први

Поред ватре, на обали са које су кренули у ненадану авантуру, позирају: Серјожа Добрињин (лево), Аљоша Попов (десно) и седмогодишњи Вољоја Хљунин (у средини) који их је први нашао.

се нашао у хладној води. Санта је ударила посред сплава. Серјожа је под хитно скинуо мотку, илтити једро, и покушао да је дола старијем другару. Овај је није дохватио.

Лед је стигао и Серјожин сплав. Сад су обојица била у води, покушавајући да гњурањем избегну леднике. Аљоша, старији, чинио је све батргајући се по води да буде што ближе Серјожи. Да га, малог, велика вода не одвуче. А вукла их је, обојицу. Онда су, после сата, приметили да су све ближе обали. И ниском растињу које се наднело над реку. Пре него што је шчепао једну дебљу грану, Аљоша је, по рукама и лицу, био сав изгребан. Осетио је чврсто дно под ногама. Убрзо и Серјожа.

Јеловник без јела

Дуго су дечаци лежали на хладном песку. Хватали дах. Уз једвите јаде, Аљоша је скинуо гумене чизме и помогао Серјожи да се ослободи шпеле натопљених водом и муљем. Од хладног северног сунца није било вајде, не барем кад је било у питању сушење мокре одеће.

Веровали су, пуна два дана, да их је река избацила близу моста. Онда ће лако. Моста није било, ни тад ни после. Дубоко у тајги, трагајући за њим, открили су брвнару. Више него оскудно намештену. Сто, два дрвена лежаја с ћебадима. И пећ, хладну. Изнад ње – пакло чаја, мало соли и једна једина кутија шибица с два палидрвца. Касније ће сазнати да су брвнару подигли њихови старији другови, кришом од одраслих. Служила им је за одмор у време кад су преко реке прелазили скијама.

Дечаци су одмах заспали. Стиснути један уз другог, с три ћебета преко главе. Промрзли, ујутро су

скочили да упале ватру у пећи. Пламен је лизнуо, али га је сачекала промаја. Други пут такође. Сад више нису могли ни чај да скувају. И реч глад први пут се појавила на уснама Серјоже, седмогодишњака. На оближњем зденцу напили су се воде, у лудој нади да ће им она, барем за тренутак, одагнати глад.

Аљоша, момчић, кад већ вода није могла да угаси глад, присетио се недавне приче неких геолога. Залутали људи, данима ван света, утолили глад корењем трава. И преживели. Серјожа је тврдоглаво причао да код њега, углавном, краве пасу. И није хтео да једе, цела два дана. Онда је, не скривајући гађење, и сам прогутао неколико посољених коренова. И признао да му се ипак више допадају пупољци брезе.

Земаљски дани су текли. До дечака је, из далека, допирао лавез, пуцњеви ловаца. Као без главе, јурили су на обалу и викали док не промукну. Река и тајга враћали су им само одјек гласова. Налазили су се на малом острву усред реке. Ненастањеном.

Дечаци су престали да броје дане. А и ко да их броји кад је трајао поларни дан, ноћ од дана не разликујеш. Све јаче су их болеле промрзле ноге а мрзело их је да се померају с лежајева. Поново је Аљоша био старији. Савлађујући самог себе, и повремено безнађе, гурао је Серјожу и терао га да изиђе напоље, да чупају и беру храну.

А о њој су, мало-мало, па говорили. Аљоша је савлађујући зделу масног боршча. Серјожи се више допадала супа од грашка. На крају су се, ипак, сагласили да би прво зграбили тањир, пун лакако, кромпира с динстаним месом. Уз разумљив уздах потом су кретали по траву и брезове пупољке.

Потрага

Подразумева се да су децу тражили. Одмах после нестанка. Жалосно је само што, после два-три дана, више нису трагали за Аљошом и Серјожом већ за њиховим телима. Били су убеђени да је горопадни Дебин, са сантама леда, прогутао малишане.

– Ноћу, 26. маја, када су нам се родитељи обратили за помоћ – причао је, касније, оперативни опуномоћеник рејонског одељења милиције Јуриј Стафиленко – ангажовали смо дежурне који су до јутра прочешљали обалу. Ништа. Онда смо мобилисали и тзв. резервни састав. Направили графиконе, одредили марш-руту потраге. Како и зашто је било заобиђено острво, ни данас ми није јасно. А, морам да кажем, да смо прочешљали обе обале, све до ушћа Дебина у Колиму. Триста и више километара.

У међувремену, Аљоша и Серјожа су, на измаку, све ређе напуштали брвнару. Наизменично су одлазили по траву и воду. И жвакали корење до бесвести. Жачудо, бар тако су касније говорили, није било безнађа, очаја. Веровали су да ће их наћи, живе.

Нашли су их, 16. јуна. Случајно. У походе својој тајновитој брвнари стигли су старији дечаци. И у њој затекли два жива скелета. С осмехом. Мада су се једва држали на ногама, одбили су да их пренесу до чамаца.

– У мојој дугогодишњој пракси нисам доживео ништа слично – рекао је Борис Синишин, лекар рејонске болнице. – Дечаци су стигли с видним симптомима дистрофије, али су анализе показале да су могли да преживе још, отприлике, недељу дана.

Дуго су, још, Аљоша Попов и Серјожа Добрињин морали да чекају кромпир с динстаним месом. Хранили су их пажљиво. Прво гликоза, компот, па млад крављи сир. Тек после недељу дана могли су да добију оно што су желели. Лекари су, тврде, били запањени брзим опоравком, што се телесне тежине тиче.

Невоља је била што су код Серјоже примећени симптоми запаљења јетре, код Аљоше – миокард. Два месеца су дечаци провели у болници, пред будним оком лекара. Данас их, ако је у Колими стигло пролеће, сигурно можете видети с неким новим сплавовима на Дебину.

П. М.

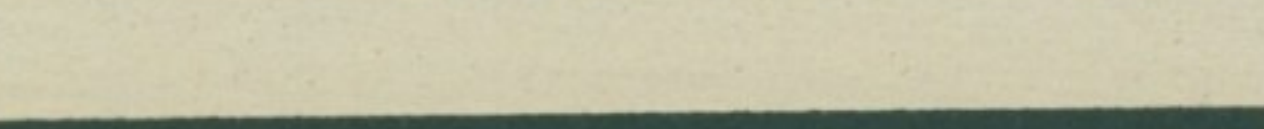
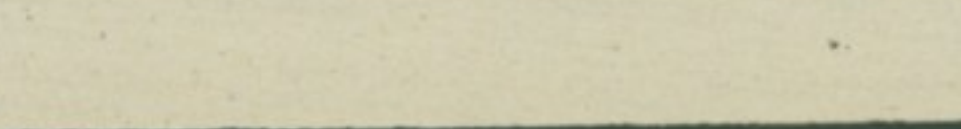
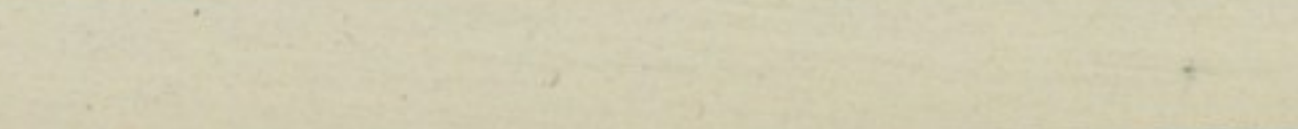
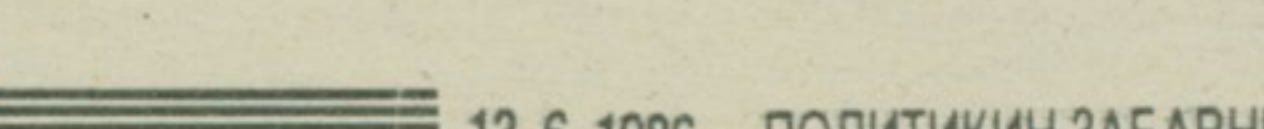
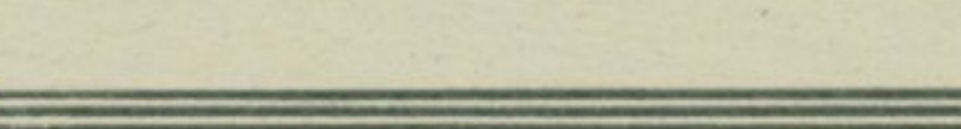
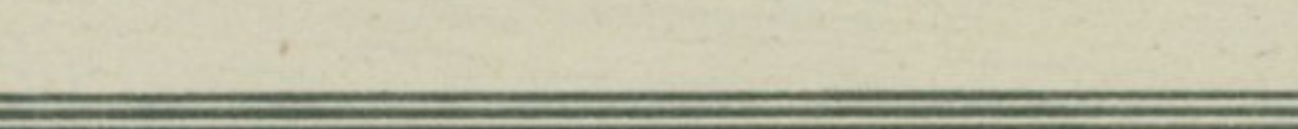

РИП КИРБИ:

ПИШЕ: ЏОН ПРЕНТИСЕ (JOHN PRENTICE)
ЦРТА: ФРЕД ДИКИНСОН (FRED DICKENSON)

ЗНАЈ СЕГА

ХАНИ ПОЗНАЈЕ НЕКУ НАПАСТ ОД ПРИВАТНОГ ДЕТЕКТИВА! ПАЗИМО НА РАЗГЛЕДНИЦЕ И ПИСМА!

ЈА БУ О ТОМЕ ВОДИТИ БРИГУ!

ПИШЕШ ПРИЈАТЕЉИМА? ДАЈ МИ ПОСЛАБУ ПИСМА ЗАЈЕДНО С МОЈИМА!

ХВАЛА ВАМ! САМО ЈОШ ДА СЕ ЈАВИМ ЈЕДНОМ ПРИЈАТЕЉУ ДА ЗНА ГДЕ САМ!

КАД ЈЕ „ЛЕДИ“ ОСТАЛА САМА...

ХМ... НЕКЕ ОД ОВИХ ПОШТОВКИ ИЛИ РЕ ПОСЕБНОМ ПОШТОМ!

ИДЕМ МАЛО ДА СЕ ПРОВОЗАМ, ЛЕДИ ВИМБЕРТ!

ОДЛИЧНО! ЧУВАЈ ЗАДРАВЉЕ! ЕВО И ЈЕДНОГ МАЛОГ ПОКЛОНА!

ЖЕЛЕЛА БИХ ДА НОСИШ ОВО СВЕ ВРЕМЕ ДОК СМО ОВДЕ!

ОХ...ПА ОВА ЖЕНА ИЗГЛЕДА ТАКО КАО ДА МИ ЈЕ НЕКА РОЂАКА!

ХАНИ ЈЕ ЗАГРИЗЛА МАЦА...

ПРИВЕСАК ЈЕ ПРЕДИВАН! ДА ЛИ ДА ГА НОСИМ И НА СНИМАЊУ?

ДА! ОН ЋЕ ТИ ДАТИ НОСТАЛГИЧАН ИЗГЛЕД!

ТО ЈЕ НЕКА ДЕВОЈКА ИЗ ДВАДЕСЕТИХ ГОДИНА! МОГЛА БИ ДА ТИ БУДЕ БАКА...

А У ФОН ЛУДВИГОВОМ ЗАМКУ...

ГРИМКИНЕ, ДОБИ!

ЗАР ДАНАС НИЈЕ ДАН КАД ОДЛАЗИШ У НАБАВКУ? ДАЈУ ТИ СПИСАК!

ДА, АЛИ МОЛИО БИХ ЈЕДНУ УСЛУГУ...

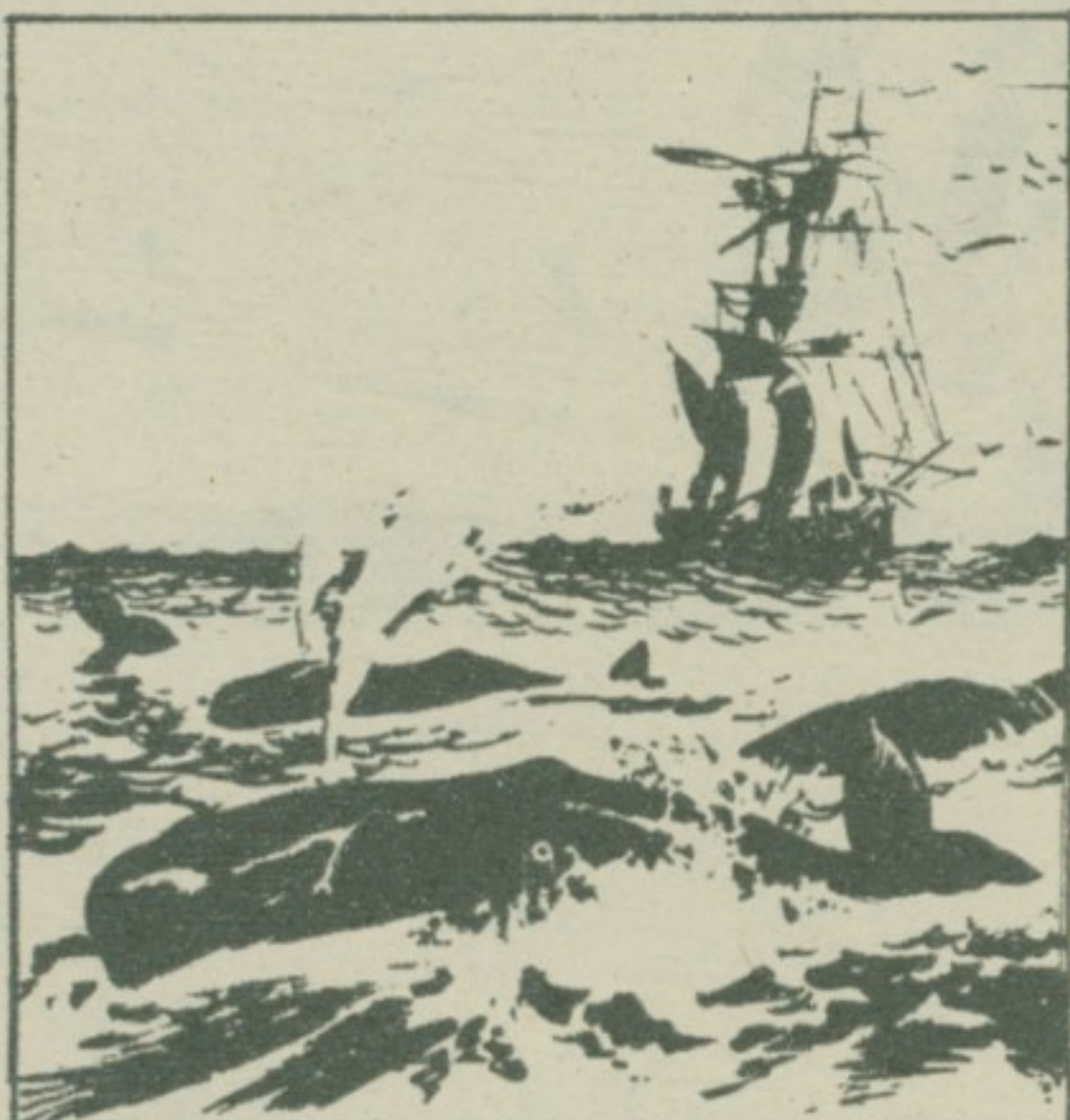
ПОЖИТЕ И ВИ СА МНОМ! СВИ ПРИЧАЈУ ДА СТЕ УМРИЛИ, А ДА ЈА ТРОШИМ ВАШЕ БЛАГО!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

КАПЕТАН КОРМОРАН; ДОБАР ВЕТАР, ХУАНА

ЦРТА: ПОЛ ГИЏОН (PAUL GILLON)

ПИШЕ: ЖАН ОЛИВИЕР (JEAN OLLIVIER)

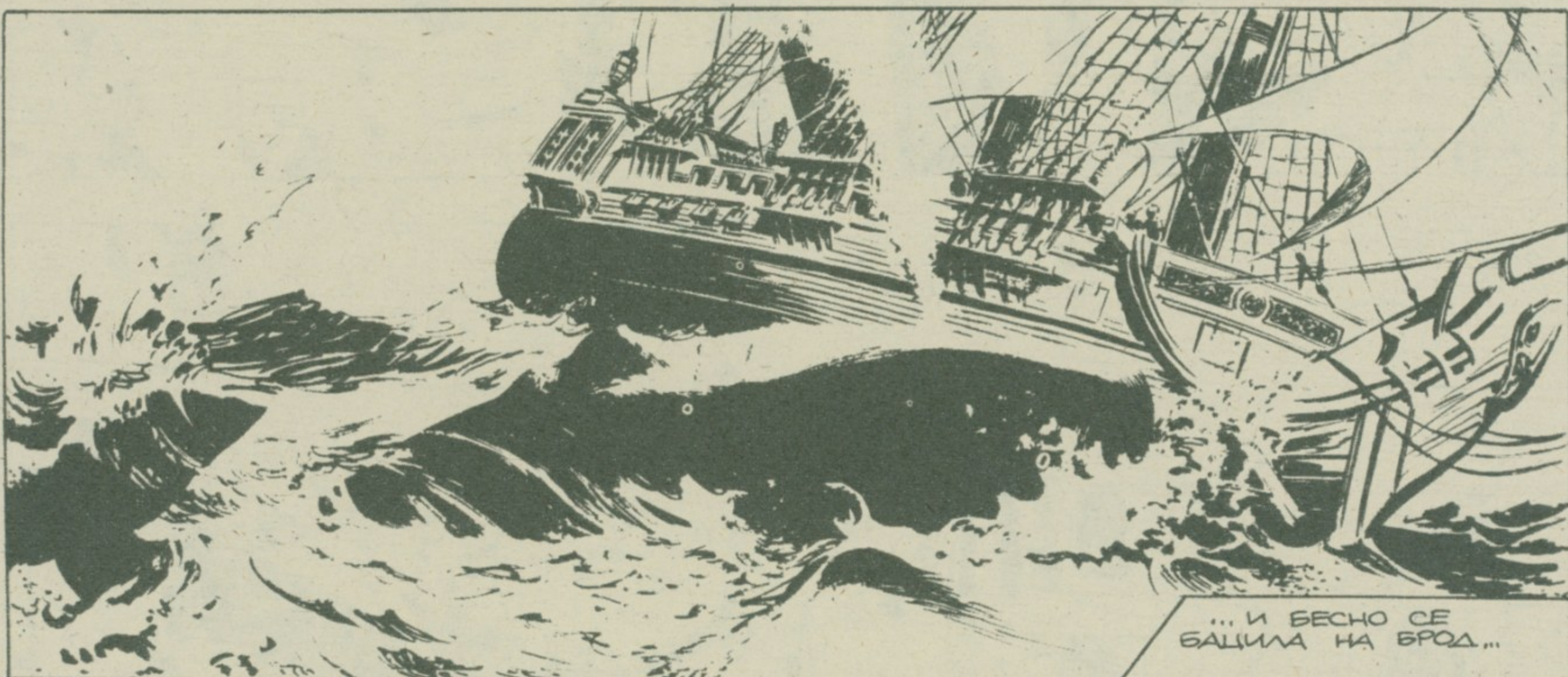

СТОТИНАК МЕТАРА ОД
БАРАКУДЕ ПОЈАВИЛО СЕ
ЈАТО КИТОВА...

ДА СЕ КЛАДИМО У
ФЛАШУ РУМА ДА БУ
ПОГОДИТИ КИТА!

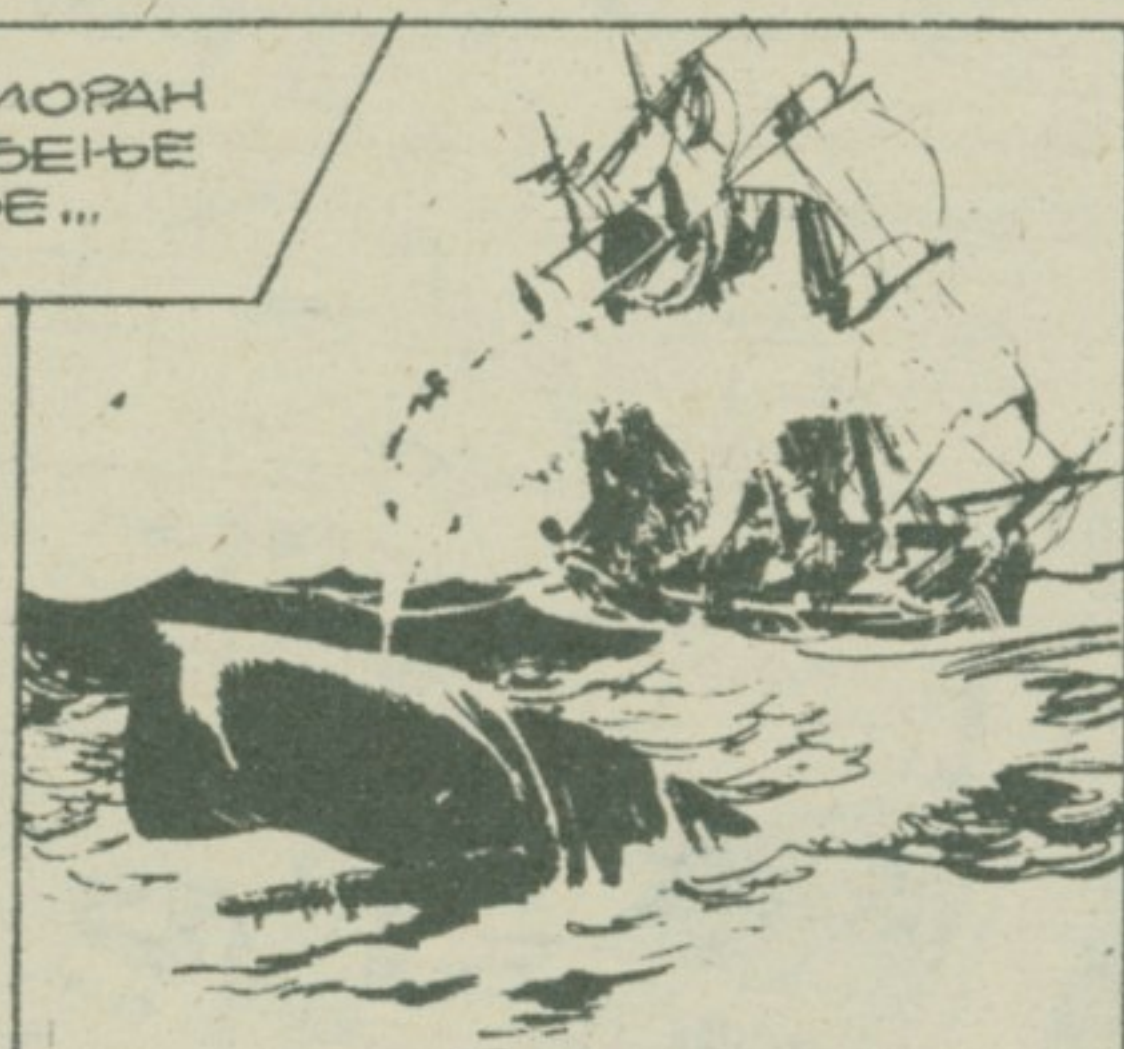
ОГРОМНА ЖИВОТИЊА ОДКО-
ЧИЛА ЈЕ ВИСОКО ИЗНАД ВО-
ДЕ...

... И БЕСХО СЕ
БАЦИЛА НА БРОД...

КАПЕТАН КОРМОРАН
ЈЕ ДАО НАРЕЂЕЊЕ
ЗА СПАСАВАЊЕ...

АЛИ, КИТ ЈЕ УБРЗО НЕ-
СТАО У МОРСКИМ ДУ-
БИНАМА...

ОДЈЕДНОМ, С ОСМАТ-
РАЧНИЦЕ...

НА
ВИДИ-
КУ ЈЕ
НЕ-
ПОЗНА-
ТИ
ЈЕДРЕ-
ЊАК!

ЈЕДРЕЊАК СЕ ОКРЕНУО ПРЕМА ОШТЕЋЕНОЈ „БАРАКУДИ“...

... И ТРЕНУТАК КАСНИЈЕ ПРОЛОМИО СЕ РАФАЛ...

СЛУШАЈ, БРИЗ-ГАЛЕ, НЕ МОЖЕМО ЖРТВОВАТИ ПОСАДУ, А БОРБА БИ БИЛА УЗАЛДНА...

БРИЗ-ГАЛЕ САМО ОПСОВА...

УСКОРО СЕ ПРЕМА „БАРАКУДИ“ УПУТИО ЧАМАЦ С ПОСАДОМ ПРОТИВНИЧКОГ БРОДА...

ПРЕД КОРМОРАНОМ СЕ ПОЈАВИО МЛАДИЈ, ГОТОВО ДЕЧАК...

КА-ПЕТА-НЕ, ДРАГО МИ ЈЕ ШТО МИ СЕ ПРЕДАЈЕ-ТЕ...

КОРМОРАН СЕ УСКОРО НАШАО У МРАЧНОЈ БЕЛИЈИ ПОТПАЛУБ-ЛА ПРОТИВНИЧКОГ БРОДА...

ДО ЂАВОЛА И КИТ И ОНАЈ МЛАДИЈ!

ЕВО ХРАНЕ, КАПЕТАНЕ!
ЈЕДИ, НИКАД СЕ НЕ ЗНА КО
ЋЕ ТЕБЕ ПОЈЕСТИ!

МИСЛИО
САМ ДА
ОИ ПРАВИ
МОРСКИ
БУК,
КОРМО-
РАНЕ!
ШТА ЂЕ С
ТВОЈОМ
ХРАБРОШ-
ТУЗ!

ОДГОВОР ЈЕ
БИО ГРУБ...

ДОСТА
СЛУШАМ
ЛОШУ
МУЗИКУ!

КОРМО-
РАН ЈЕ
САВЛА-
ДАО
СТРАЖА-
РА И
УСПЕО
ДА
ИЗИЂЕ
ИЗ
РЕЛИ-
ЈЕ...

ПУТ ПРЕМА МОРУ БИО ЈЕ
СЛОБОДАН АЛИ ГА ЈЕ ЗА-
ДРЖАЛА НЕОБИЧНА ДИСКУ-
СИЈА...

НА МЛАДОГ КАПЕТАНА ОКО-
МИО СЕ НЕКИ ОГРОМАН
ТИП...

ХАЈДЕ,
ДОСТА
ШАЛЕ, ТОРНА-
ДО!

ПОЈАС ПРЕСЕЧЕН ЗНА-
ЛАЧКИМ ПОТЕЗОМ ДЕЧА-
КА, ПАО ЈЕ ЗАЈЕДНО С
ПАНТАЛОНАМА ОГРОМНОГ
ДЕБЕЉКА, А СМЕХ СЕ
ЗАОРИО ПАЛУБОМ...

КОРМОРАН И САМ ЗАМАЛО
ДА ИМ СЕ ПРИДРУЖИ, ТЕ
НИЈЕ НИ ПРИМЕТИО ДА
МУ СЕ НЕКО ПРИКРАО...

ОДЈЕДНОМ СЕ РАЗЛЕГЛА
ЕКСПЛОЗИЈА И КОМАДИ
ДРВЕТА ПОЛЕТЕЛИ СУ НА
СВЕ СТРАНЕ...

ТЕШКА ОКОВАНА ВРАТА
СУ СЕ РАЗВАЛИЛЕ...

МОЖДА
ЈЕ ВРЕМЕ
ДА ИЗБУ-
ЧЕМ УШИ
ОНОМ БАЛВ-
ЦУ ШТО
КОМАНДУ-
ЈЕ...

ДВОЈИЦА ТОВЦИЈА
НИСУ НИ СХВАТИЛИ
ШТА ИХ ЈЕ СНАШЛО...

ПРЕСТАНИ ДА ПУ-
ЦАШ ЗВЕКАНЕ!

А ТИ
МАЛО
ПЛИВАЈ
И СЕГАЈ
СЕ КАПЕТА-
НА КОРМО-
РАНА!

НЕ НАВАЉУЈТЕ ВИШЕ, ЛУ-
ДИ! ДОСТА ЛАСКАР! ВИДИМО
СЕ У ТОРТУТИ...

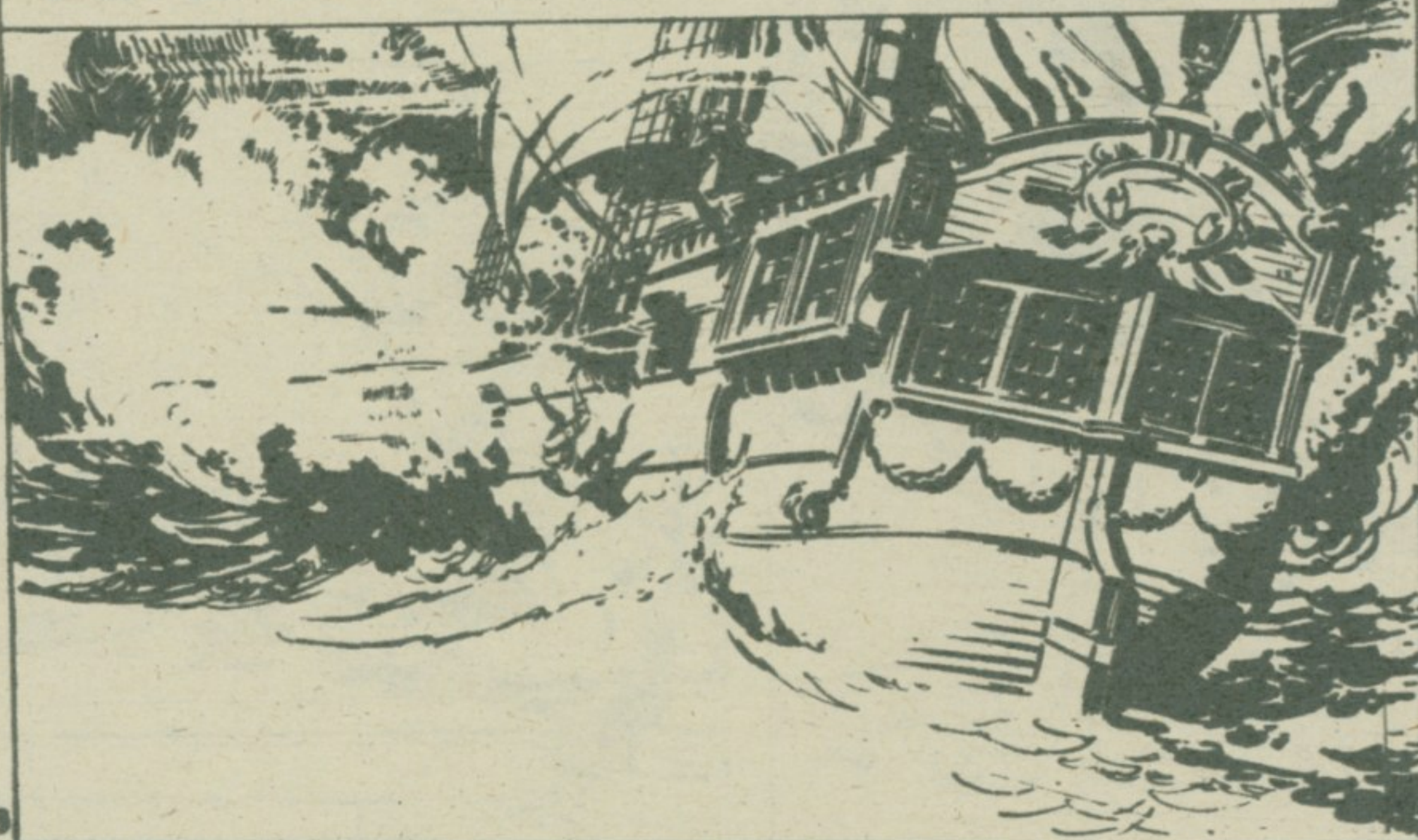
КОРМОРАН ЈЕ ПРЕПОЗНАО
НАПАДАЧА...

А, ТУ СИ, МАЛИША! САД
БЕМО ЗАЈЕДНО ВИДЕ-
ТИ ШТА БЕМО ДАЉЕ!
ТВОЈИ НЕПРИЈАТЕЉИ СУ
МОЖДА МОЈИ ПРИЈА-
ТЕЉИ!

ИЗРЕНИВШИ ИЗ ТАМАСА, ПРИБЛИЖАВАО СЕ НЕПОЗНАТ
И ОГРОМАН БРОД. КОРМОРАН НИЈЕ ОКЛЕВАО. ЗГРА-
БИО ЈЕ СВОГ ЗАРОВАЊЕНИКА И СКОЧИО У ВОДУ...

ГЛИВАЈ, МАЛИША! ШТА ЈЕ
-ТУ ЈЕ, А НА ПАЛУБИ БУТИ
ИЗВУГНИ УШИ!

НА
АНТИЛИМА
НЕ ПОСТО-
ЈЕ ДВА
ОВАКВА БРОДА...

С БРОДА СУ ИМ БАЦИЛИ
КОНОПЦЕ. КОРМОРАНУ СЕ
УМИНИЛО ДА ЈЕ ПРЕПОЗНАО
ГУСАРСКИ БРОД...

УДААН
ПРИЈЕМ...

ПОСАДА СЕ ОДМАХ ОКУПИЛА
ОКО ДВОЈИЦЕ СПАСЕНИХ...

СТО МУ ГРОВОВА! СВА САМ
ОСТРВА ОБИШАО ЗБОГ ТЕ-
БЕ! ОДВУКЛА СИ ПОНОВО
ОВЕ НИТКОВЕ НА МОРЕ!
СВЕ БУ ИХ ПОВЕШАТИ
НА НАЈВИШИ ЈАРВОЛ!

ПОКАЗАЉУ ЈА ТЕБИ ШТО
СИ ОСТАВИЛА СТАРОГ БАР-
БАДАДА ДА СЕ ЖДЕРЕ!

МАРАМА ЈЕ СЛЕТЕЛА С
ГЛАВЕ "МЛАДИЋА" И ДУГА
КОСА СЕ РАСУЛА...

ГЛЕ, ГЛЕ...ПА ТО ЈЕ
ДЕВОЈКА!

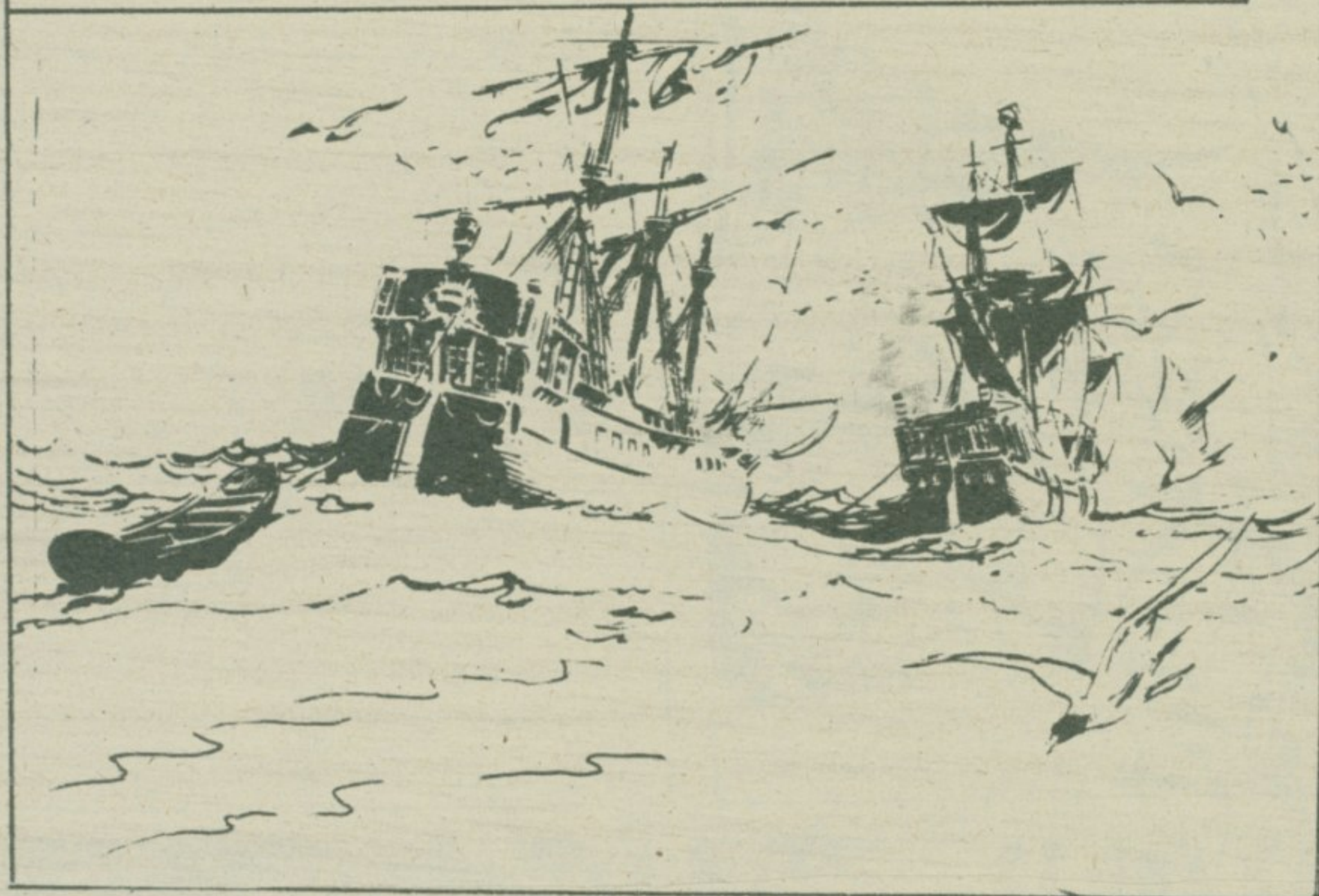

ЕХ, КОРМОРАНЕ, НИКАД
ТИ НЕ БИХ ПОЖЕЛЕО ДА
ИМАШ ОВАКВУ КРЕП!

ТО ЈЕ КРИ МОГ БРАТА
БАРБАРОСЕ! МАЛА КАО
ДА ИМА СЛАДУ ВОДУ
УМЕСТО КРВИ!

ДВА БРОДА НАШЛИ СУ СЕ НАСПРАМ РТА НА ЈАМАЈЦИ...
КОРМОРАН ЈЕ ЖЕЛЕО ДА ДОЗНА ШТА ТО ХУАНУ ВМЕ
НА МОРЕ...

... СТАЛНО БИТИ
НА ДРУГОМ
МЕСТУ... ДЕДА
ТО НЕ РАЗУМЕ...

... ЗАТИМ, ТУ ЈЕ
ЖЕЉА ЗА НЕ-
ПОЗНАТИМ,
САМ О НЕОТКРИ-
ВЕНОМ
СВЕТУ...

КАПЕ-
ТАНЕ,
ПОКУШАЈ-
ТЕ ДА
МЕ РАЗУ-
МЕТЕ...
ТРЕБА СЕ
НАПАЈА-
ТИ СНО-
ВИМА...

ОПЕТ ПРИЧАШ БИДА-
ЛАШТИНЕ! КАКВИ
СНОВИ, СТВАР-
НОСТ ЈЕ
ЦРНА!

ИМАМ ИДЕЈУ, КАПЕТА-
НЕ; САМО ВИ МОЖЕТЕ
ДОВЕСТИ МОЈУ
ФРЕГАТУ ИЗ
ГОНДИВЕ...

АКО БУДЕ ДОСАДНА,
БАЦИТЕ ЈЕ У ПОТПАЛУБЉЕ КАО
СВАКОГ НЕПОСЛУШНОГ МОМКА!

ХУАНА ЈЕ УСПЕЛА ДА УБЕДИ СТАРЦА ДА ЈЕ ПУСТИ С
КАПЕТАНОМ КОРМОРАНОМ ДО ГОНДИВЕ...

ПОСЛЕ МНОГО ДАНА ПУ-
ТОВАЊА, НА БРОДУ ВИШЕ
НИЈЕ БИЛО ВОДЕ ЗА ПИЋЕ,
А ВРУЋИНА ЈЕ БИЛА
ПАКЛЕНА...

ТЕК НАКОН ТРИ МУКОТРП-
НА ДАНА, ДУЊО ЈЕ ПАСАТ...

УСКОРО СЕ ПРЕД ЊИМА
УКАЗАЛО ОСТРВЦЕ ПРЕКРИ-
ВЕНО РАСТИЊЕМ. ЗНАЧИ, ТУ
ЈЕ БИЛО И ВОДЕ...

ПОСАДА НИЈЕ ЧАСИМА НИ
ЧАСА. УСКОРО СУ БИЛИ НА
ОБАЛИ ОД БЕЛОГ ПЕСКА.
НИКО СЕ НИЈЕ СЕЋАО ДА
ЈЕ ИКАДА НА КАРТИ
ВИДЕО ОВО ОСТРВО...

ЏУНГЛА ЈЕ БИЛА БЕЛИ-
ЧАНСТВЕНА, А ВОДЕ НА
СВАКОМ КОРАКУ...
ХУАНА ЈЕ ОДЈЕДНОМ ЗА-
СТАЛА ЗАПРЕПАШЋЕНА...

ИСТОГ ЧАСА НЕЧИЈЕ
РУКЕ СУ ЈЕ ЧВРСТО
ШЧЕПАЛЕ ОКО ВРАТА.
НИЈЕ УСПЕЛА НИ
ДА ПИСНЕ...

ЧОВЕК, ИЛИ БОЉЕ
РЕГИ СЕНКА ОД ЧОВЕ-
КА, ПРОМУМЛА НЕШТО
НЕРАЗГОВЕТНО...

МОРНАРИ СУ СЕ УСКО-
РО ВРАТИЛИ... ОДЈЕДНОМ,
ЏУНГЛОМ
СЕ ПРО-
ЛОМИО
КРИК...

ХУАНА, БАРБАДАДОВА
УНУКА ЈЕ НЕСТАЛА...

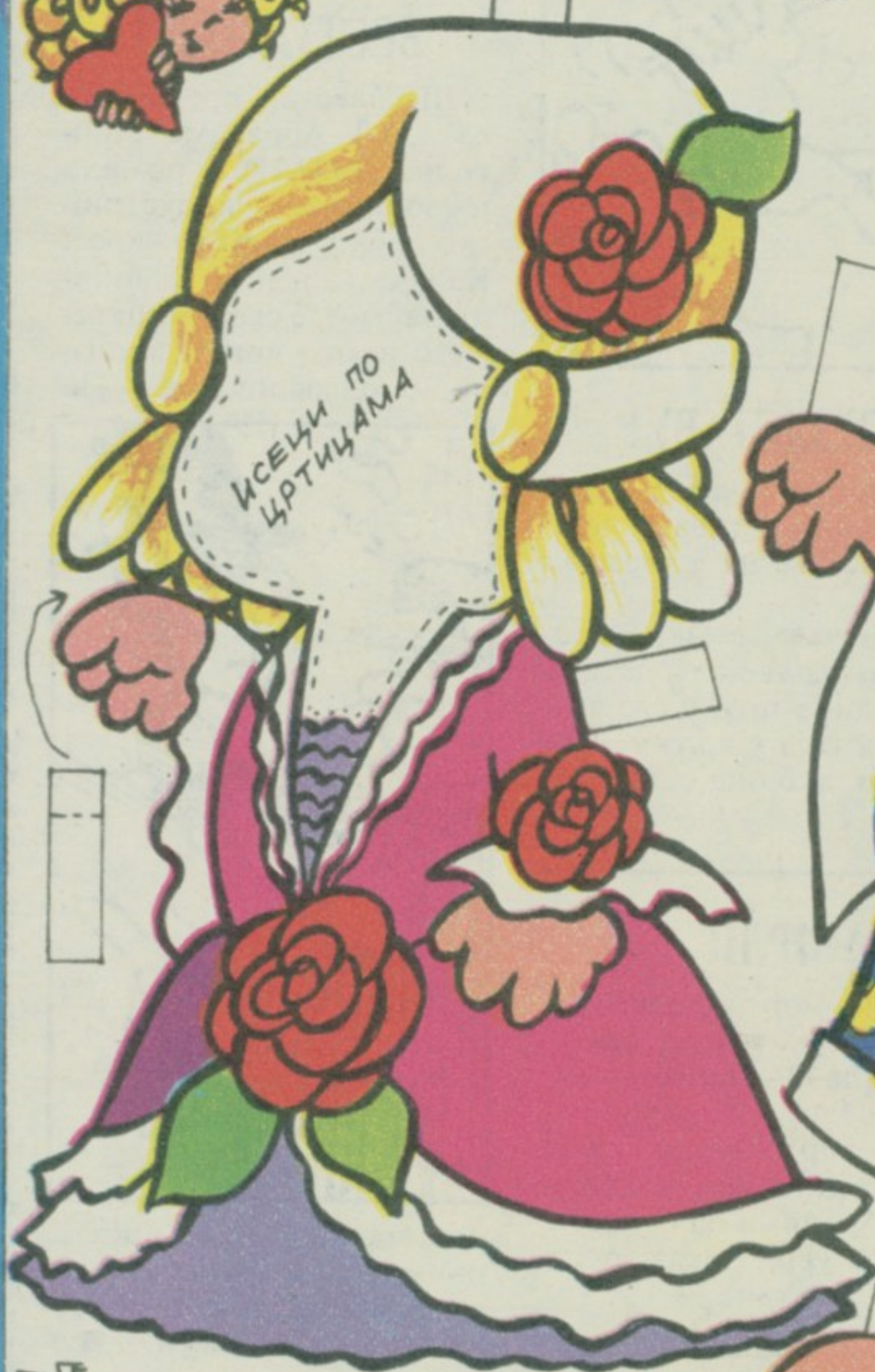
КРАЈ У
СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

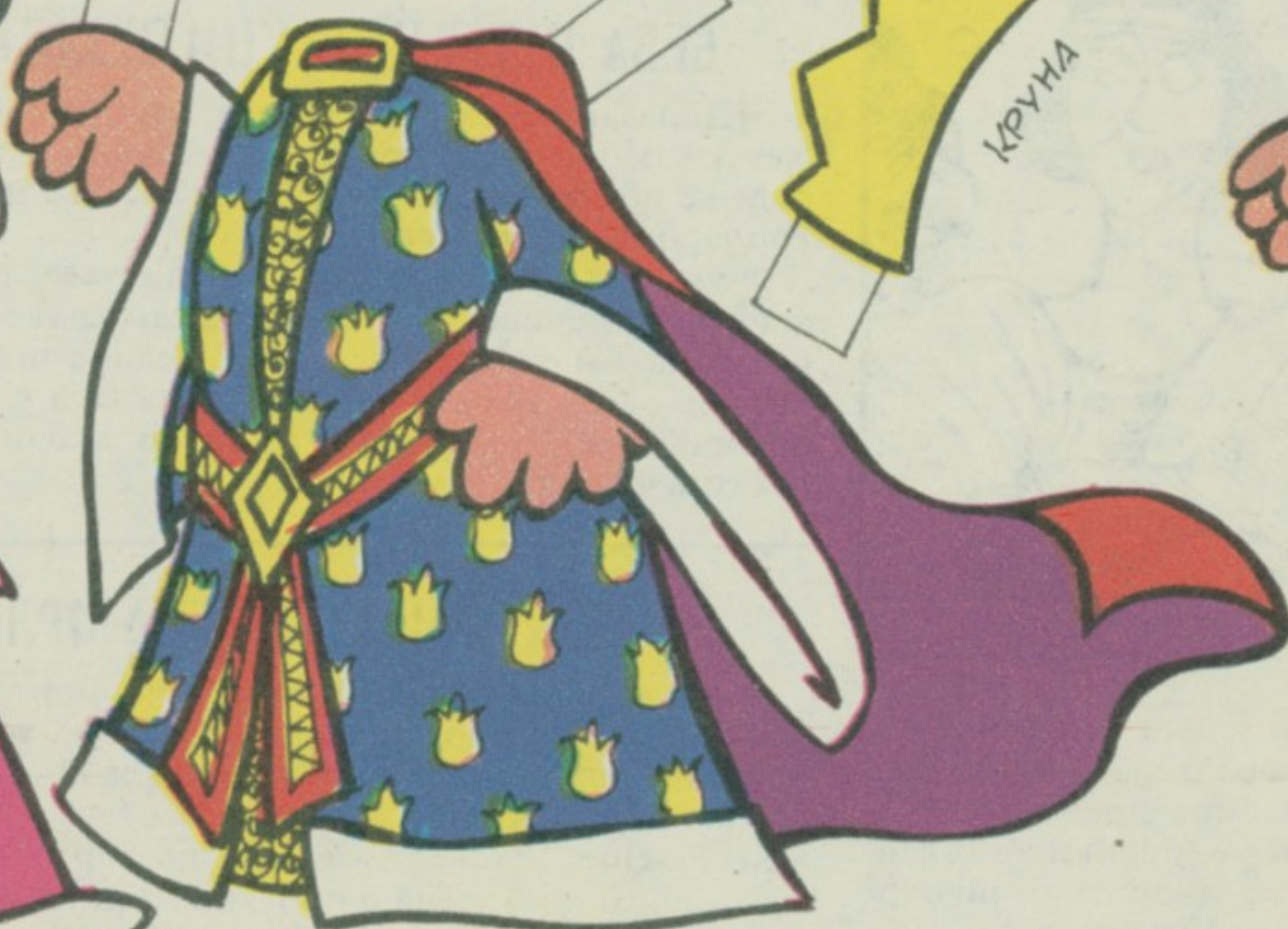
Кристин
Кийлас

ОБУЦИТЕ ПРИНЦЕЗУ ЦИЦУ

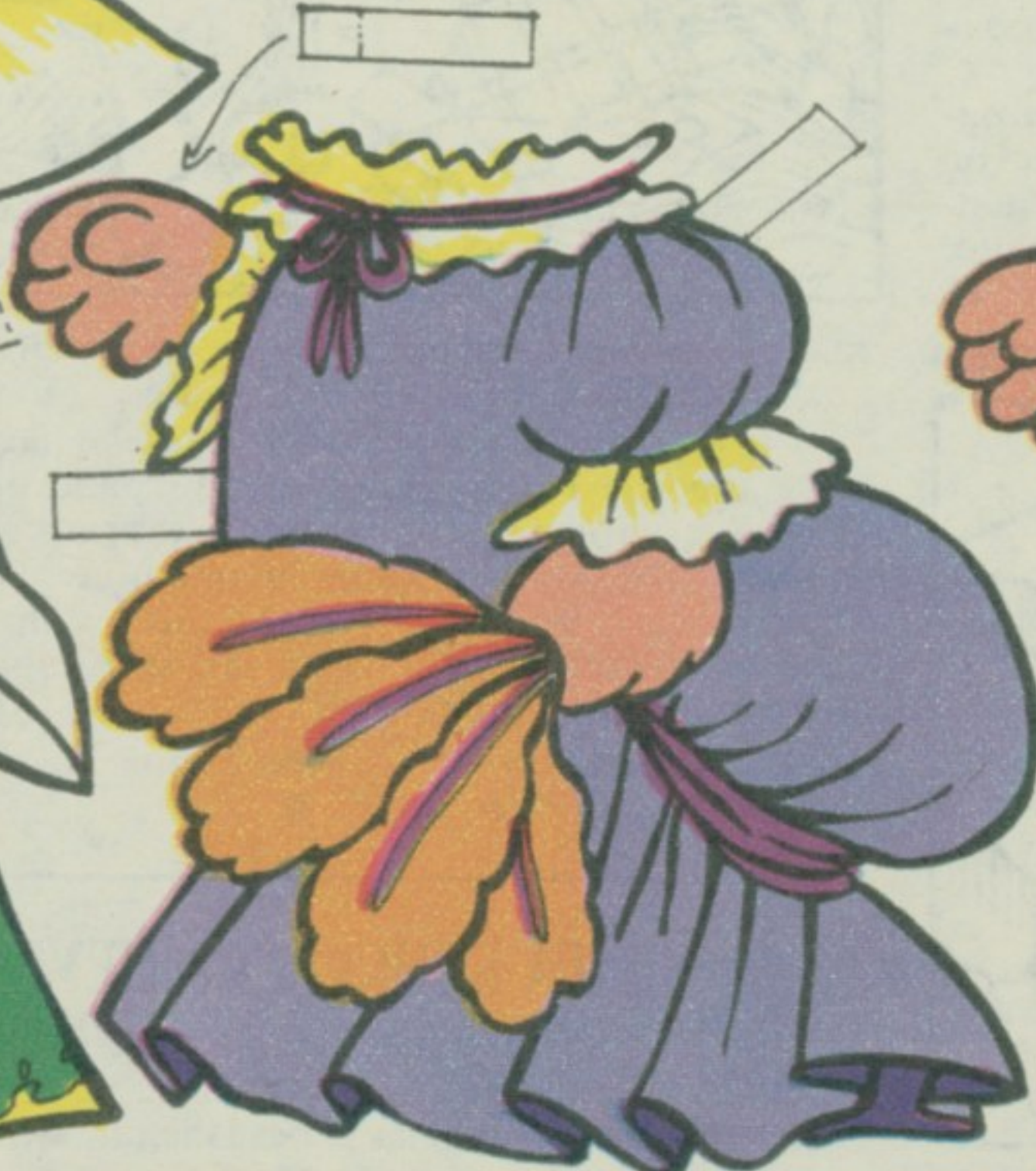
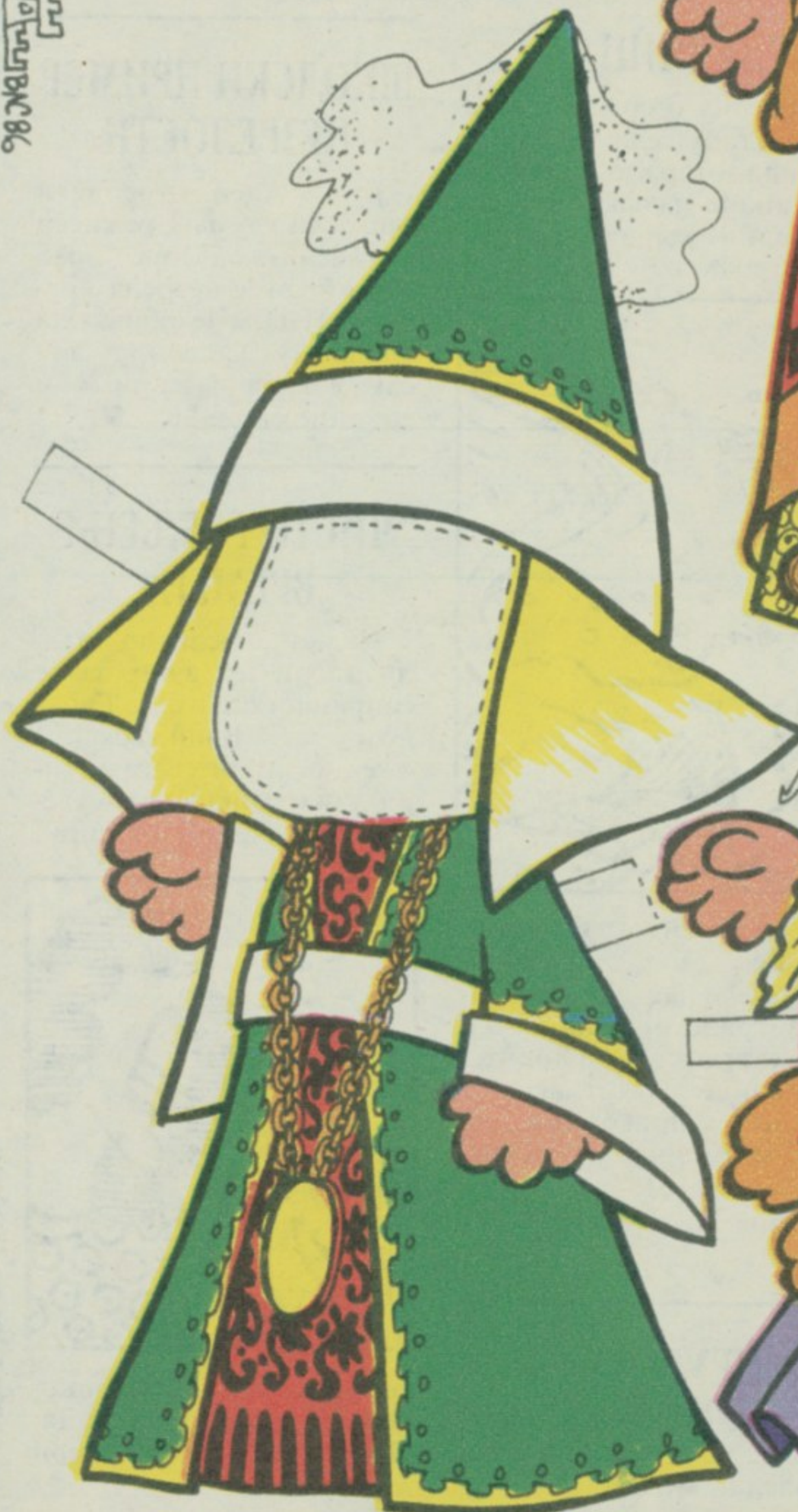
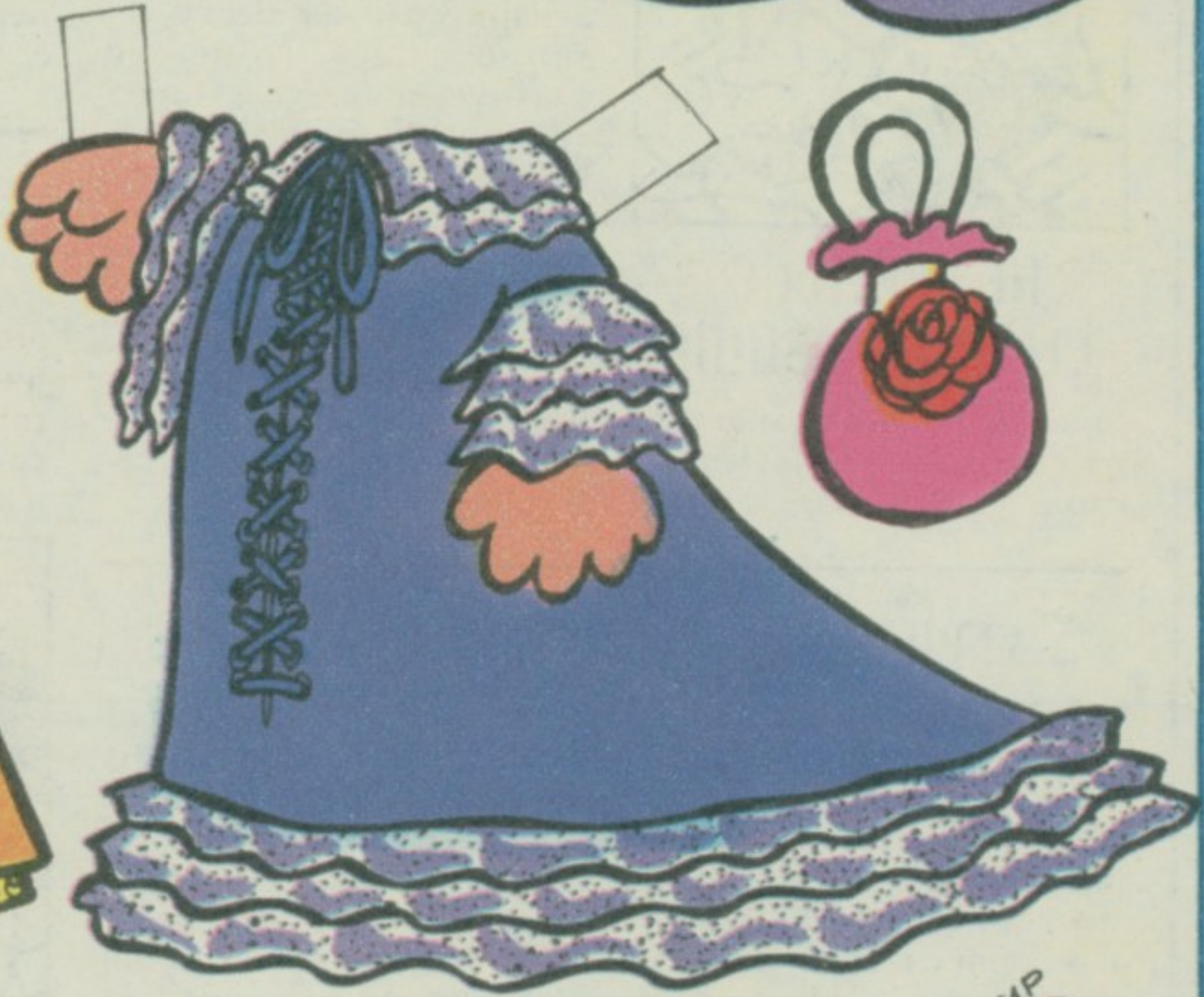
ЦИЦУ ПРЕТХОДНО ЗАЛЕПИТЕ
НА КАРТОН

ИСЕЦИ ПО
ЦРТИЦАМА

КРУНА

ШЕШИР

МОНА ЛИЗИНА ПАРАЛИЗА

Дански педијатар др Фин Бекер Кристијансен уверен је да је решио тајну загонетног осмеха чувене Моне Лизе Леонарда да Винчија. Славни осмех последица је фацијалне парализе, тврди Кристијансен.

До теорије коју је објавио у једном медицинском часопису доктор је

дошао на основу проучавања седам случајева ове болести која напада мишиће за мимику лица. Мона Лизин осмех је такав какав је, „накривљен“ на једну страну, зато што су само мишићи у левом углу задржали делимичну покретљивост, док јој је остали део лица непокретан. ■

НЕ СВЕТИ СЕ ЗЛАТНОЈ РИБИЦИ

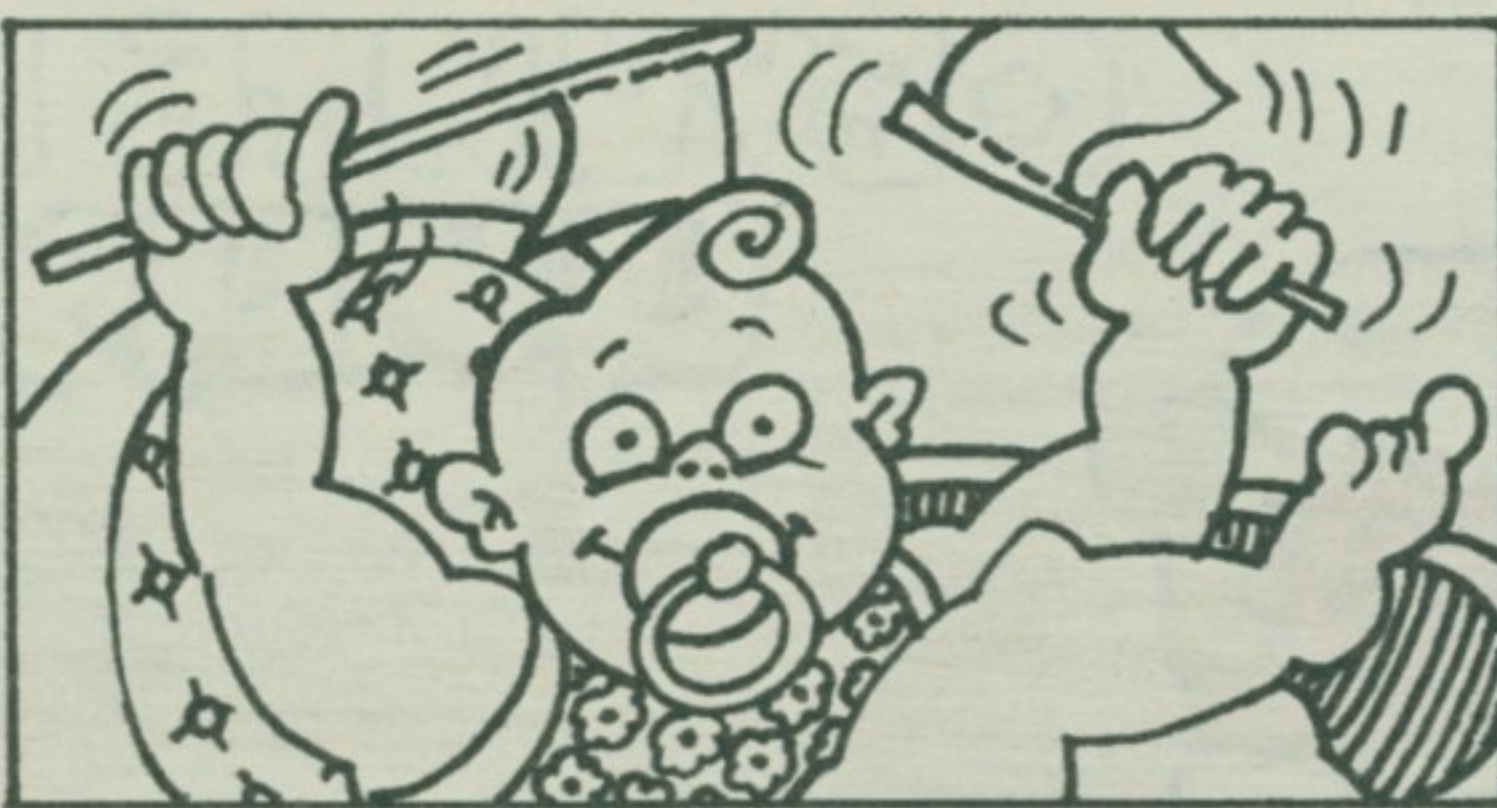
Један ојађени младић из енглеског града Кингстона испалио је у кући

своје бивше девојке хитац из револвера у намери да је насмрт преплаши. Како у њу (ипак) није гађао, метак девојку није ни окрзнуо, али је зато погодио акваријум и на месту усмртио њену омиљену златну рибицу. Поред казне од 40 фунти, младићу је у судској пресуди наложено да плати и одштету од 12 фунти на име убијене златне рибице. Све у свему, гунгула коју је изазвао коштала га је, изражено у нашем новцу, око два и по милиона старих динара. ■

УГРИЗИ ВОШТАНОГ ПУНОГЛАВЦА

Пошто је, коначно, успела да продре и на кинеско тржиште, компанија „Кока-коле“ суочила се с једном тешкоћом. Када се назив чувеног освежавајућег пића прво испише кинеским писмом, па онда прочита, то звучи овако: „ке коу ке ла“ што само по себи и не би представљало неки проблем да се није испоставило да наведени слогови на кинеском значе „угризи воштаног пуноглавца“. Невоља с реченим преводом је што је бесмислен и што се пуноглавци по правилу не сматрају нарочито zgodним за рекламне слогане.

Решење је нађено пошто је група лингвиста за рачун „Кока-коле“ проучила 40 хиљада знакова кинеског писма и предложила прикладнију транскрипцију. Кинези сада пију „ко коу ко ло“ што, грубо преведено, значи „нек се уста радују“.

БЕБА ЈЕ ТУ, ИСТАКНИТЕ ЗАСТАВУ!

Долазак неких беба на овај свет је такорећи краљевски. У швајцарском градићу Деникону свако ново рођење обележава се истицањем заставе на једном од три јарбола испред градске већнице.

Застава на десном јарболу означава дечака, средњи је за девојчице, а леви резервисан за двојке и остала неочекивана увећања породице. Једино што у сва три случаја остаје исто је застава: рода која у кљуну носи новорођенче. Исти је и број дана колико она остаје истакнута – по три, за сваку бебу. ■

ДОКАЖИТЕ ДА СТЕ УМРЛИ

На адресу госпође Шамирес из Форт Лодердејла на Флориди стигло је недавно писмо од месног осигуравајућег друштва. Како покојна гђа Шамирес из оправданих разлога није могла да га отвори, то је учинио њен син Џон. У коверти се налазио формулар за који је спајалицом прикачена и порука исписана руком: „Обавештени смо да сте можда умрли. Молимо да дођете у нашу канцеларију и ставите нам на увид доказе о томе“. ■

ДОБРОСТОЈЕЋА НАСЛЕДНИЦА

Градско веће Танцента у Орегону одлучило је да једну напуштену фармерску кућу стару седамдесет година преуреди у већницу али је прво морало да добије сагласност Мица Маце. Мица Маца је мачка, стара десет година и од децембра 1983. године једина законита наследница 100 хиљада долара и куће коју град жели

за себе. Речени иметак мачки је тестаментом завештао покојни газда гостионичар Џон Бес.

За правну сигурност добродостојеће наследнице брине се адвокат Роџер Рид. О новој градској већници одлучено је на недавно одржаном састанку већа тек кад је адвокат Рид у име своје штићенице дао сагласност. Маца ионако не станује у кући, него у приколици давнашњег газдиног пријатеља Дејла Кларка, „паркираној“ на њеном власништву.

Судбина осталог наслеђа се зна. Када Мица Маца издахне, све остаје граду. ■

БЛАГА КЕНГУРСКА НЕУРОЗА

Шта ви радите кад сте нервозни? Кенгур, кажу, лиже предње шапице. У поређењу с неким људским реакцијама, ова кенгурска је безазлена. ■

ТО ЈЕ ВРСТА СТВАРИ ЗА ТУ ВРСТУ ЉУДИ

Шеснаестог председника САД Абрахама Линколна (1809-1865) помало је збуњивало индустријско доба у којем је живео. Када су га једном замолили да изнесе своје мишљење о неком новом производу, одговорио је: „За

ону врсту људи који воле ову врсту ствари, ово је врста ствари која ће се тој врсти људи свидети.“ ■

ШКОЛСКИ ПРИМЕР НЕЗРЕЛОСТИ

Вуди Ален (амерички филмски глумац, режисер и писац): „Моја прва жена била је незрела личност. Имала је обичај да упадне у купатило док сам у кади и да потопаи све моје бродиче.“ ■

ЧИСТО ГУБЉЕЊЕ ВРЕМЕНА

Кад су га недавно питали да ли је тачно да се сопранистичињом Галином Вишневскајом оженио после свега четири дана познанства, чувени виолончелиста и дири-

гент Мстислав Ростропович одговорио је: „Да. Проћердао сам четири дана“. ■

ПЕСНИК ПО ПОРУЏБИНИ

На оружје, грађани! – узвикује глас из масе која се таласа пред Градском већницом у Стразбуру.

– Развијмо ратне заставе! – позива други док председник општине Фридрих барон Дитрих, маше депешом којом му је управо тог јутра, 25. априла 1792. јављено из Париза да је Француска објавила рат Пруској и Аустрији. У трену се заборављају сви немири и превирања која потресају земљу, борба између јакобинаца и жирондинаца и да краљу, Лују XVI, глава још стоји на раменима. Плима патриотизма потискује сва лична, класна и партијска незадовољства: Француска је изнад свега.

Народни занос не оставља равнодушним ни председника општине. Узбуђен је и ганут до те мере да наређује да се маси окупљеној на тргу подели вино: објава рата прераста у свечаност. Барон Дитрих одлучује да је достојно заврши па исте вечери приређује пријем у својој кући на тргу Броље. Сем за градске оце, позив важи и за официре. Држе се здравице, праве прогнозе и већ на-здравља – победи.

Опијен патриотизмом и вином

Вече одмиче, гозба траје а патриотско расположење расте. Барон Дитрих би да и сам да неки

шест строфа и сваку од њих преточио у музику пре него што је дан почео да се бели.

Потпуно исцрпљен, празне главе и срца, угасио је пламичак догореле свеће и бацио се на кревет. Заспао је дубоким, „мртвачким“ сном. У подне, кад се пробудио, он је био онај исти, стари Де Лил. Геније од прошле ноћи не стао је нетрагом. Никад више капетан Рајнске армије неће доживети такав песнички узлет као те ноћи али ће га она избацити из анонимности и учинити бесмртним.

„Ратна песма Рајнске армије“ није дуго остала корачница: кад је војска добровољаца из Марсеља кренула у Париз да помогне револуционарима којима је претила опасност од коалиционих снага, из њихових редова орила се Де Лилова песма. Певали су је и док су јуришали на краљев дворца Тиљери. Било је то довољно да се прочује по целој Француској, најпре као песма Марсељанаца а онда и као „Марсељеза“.

Илустровао Ненад Милићев

Висока цена верности

Исте године кад је спевана, тачније у октобру 1792, „Марсељеза“ је проглашена химном Републике а три године касније, 14. јула 1795. и националном химном. То је и остала све до рестаурације Бурбона кад је била забрањена. Поново је „призната“ 1830. Кад год би дошло до промене у државном уређењу, мењала би се и химна: тако је „Марсељеза“ поново забрање-

ГЕНИЈЕ ЈЕДНЕ НОЋИ

лични допринос: само какав? Док размишља, поглед му клизи званицама и на крају, зауставља се на младом капетану који седи до њега. Познат му је тај лик, покушава да се сети одакле. Мада му у глави бучи од узбуђења, гужве па и вина, успева да се присети. Да то није онај официр који је, пола године раније, приликом проглашења устава, написао једну, сасвим zgodну песмицу о слободи? Пукovski капелник је уз тај текст направио одговарајућу мелодију.

Како би било да замоли капетана Клода Жозефа Руже де Лила да направи још једну песму, нешто као химну за њихову Рајнску армију. Гост није могао да одбије ту, тако изненада указану част. И, опијен патриотизмом и вином, свечано обећава градоначелнику да ће његову молбу испунити још исте ноћи. Фридрих барон Дитрих је одушевљен оволиком спремношћу Де Лила и саветује му да у том тренутку још ненаписану песму одмах пошаље на фронт како би, као родољубива корачница, давала подстрека Рајнској армији.

Поноћ је већ давно прошла када се Клод Жозеф Руже де Лил вратио у свој собичак у Великој улици број 136. Уместо да спава седе за сто. „Како да почнем“, пита се док му у глави одјекују ватрени узвици са здравице: „На оружје!“, „Напред, децо слободе!“ И тада, како је написао аустријски књижевник Штефан Цвајг у минијатури „Геније једне ноћи“, Руже... несвесно ставља на хартију два прва ретка, који нису ништа друго до одјек, одраз, понављање оних узвика: „Хајдемо, децо отаџбине, дан славе је дошао!“ Затим застаје, чита та два реда и чуди се. Невероватно, ово сасвим добро звучи!

Из анонимности у славу

Неколико тренутака Де Лил остаје непомичан над текстом а онда вади виолину из ормана и повлачи гудалом преко струна. У глави му одјекују тактови увертире ораторијума „Естер“ Жана Грисона. Сасвим добро се уклапају уз речи које је написао. Одушевљен,

АУТОР ЈЕДНЕ ОД
НАЈЧУВЕНИЈИХ
РЕВОЛУЦИОНАРНИХ
ПЕСАМА НА СВЕТУ БИО ЈЕ
УБЕЂЕНИ – РОЈАЛИСТА!

поново седе за сто и брзо пише. У стиховима који се нижу има и борбеног поклича и уморне масе пред већницом, прогноза са пријема, мржње према тиранима, страха за родну груд, вере у победу, љубави према слободи. Млади капетан не мора ништа да измишља, речи саме навиру, преплићу се, римују. Де Лил већ чује како их пева колона у маршу док топови грме, чује и, сасвим јасно, мелодију која их прати. Пише у заносу, узбуђен до дна срца. Он који никада није успео да својим текстовима и музиком скрене било чију пажњу, те ноћи је далеко надмашио самог себе. Написао је

на за време Другог царства. На Народној скупштини одржаној 1879. поново је проглашена националном химном и почиње да се пева и ван граница Француске, постаје револуционарна песма европских народа у борби против свих облика потлачивања.

И док његово дело постаје симбол револуције, Клод Жозеф Руже де Лил (1760–1836) са њом нема баш никакве везе, штавише, остаје присталица краља што га умало није стајало главе. Наиме, руководећи се својим монархистичким идејама одбијао је да се закуне на верност новој, републиканској власти. То га је коштало чина и слободе. Прошао је скоро читав век пре него што је инжењерац, песник и композитор из хобија, Де Лил рехабилитован. После првог светског рата његово тело је ексхумирано и сахрањено у Дому инвалида одмах поред Наполеона. Било је то последње признање овом, како је Цвајг рекао, песнику једне једине ноћи.

С. Лукић

ЛЕГЕНДА И ЖИВОТ

ОРФЕЈУ, НЕ ОСВРНИ СЕ!

**ЧУДЕСНИ ПЕВАЧ,
ПРВИ СМРТНИК КОЈИ
СЕ СПУСТИО У ПОДЗЕМЉЕ
И ЧАРОБНОМ МУЗИКОМ
ИЗМОЛИО ЖИВОТ ЗА СВОЈУ
ЖЕНУ ЕУРИДИКУ,
НА САМОМ ИЗЛАЗУ
ИЗ ЦАРСТВА МРТВИХ
НАПРАВИО ЈЕ ГРЕШКУ**

У Тракији, на југоисточном делу Балканског полуострва између Родопских планина и Мраморног мора, живео је најчувенији митски певач, свирач и песник Орфеј, син бога Аполона и музе Мелпомене. Аполон му је подарио лиру са седам жица, а Орфеј јој је додао још две, да би их било колико и муза.

Орфејева свирка и песма имале су чудесну моћ. Док је певао, јата птица кружила су му изнад главе, рибе су искакале из мора, реке заустављале своје токове, стење је подрхтавало, дрвеће му је

прилазило да га заштити од сунца, а све животиње скупљале су му се око ногу. У природи би завладао савршен склад и мир.

Многе лепе девојке чезнуле су за Орфејом, али је он волео само једну – нимфу Еуридику. Али, на дан Орфејевог и Еуридикиног венчања није се распламсала буктиња у Хименејевој руци што је био лош знак за супружнике.

Убрзо после венчања, док је с другарицама шетала цветним пољима, Еуридику је ујела змија отровница. Када је Орфеј дојурио чувши њен крик, она је већ била мртва.

Данима је Орфеј туговао за љубљеном женом. Нај-

зад је, у очајању, одлучио да учини нешто на шта се дотад није одважио ниједан смртник – да сиђе у Подземни свет и затражи своју жену од мрачног Плутона, владара царства мртвих.

**Преклињем вас, у име
љубави**

Чаролијом своје музике Орфеј је смекшао срце старог Харона и он га је у чамцу, којим је превозио само душе умрлих, пребацио преко подземне реке Стикса. И троглави пас Кербер, чувар улаза у царство мртвих, пропустио га је ганут мелодијом његове лире.

Тако је Орфеј ушао у Подземно царство, про-

Илустровала Босиљка Кићевац

шао покрај душа умрлих и нашао се пред троном на којем су седели бог Плутон и његова жена Персефона. Орфеј им се поклатио и запевао најдивнију и најтужнију песму о љубави:

„О, господари Подземља! Нисам дошао да сазнам тајне вашег царства. Само молим да ми вратите моју жену Еуридику којој је у цвету младости и љубави змија убризгала отров у вене. Покушао сам да победим тугу и очајање, али нисам успео. Љубав је била јача, љубав ме је довела овамо, љубав која господари нама смртницима. Та љубав позната је и овде ако је прича о вама истинита. Јер и вас је, о краљу и краљице, спојила љубав.

Преклињем вас, у име ваше љубави, у име душа умрлих, у име овог царства тишине, да саставите прекинуту нит Еуридикиног живота. Сви ми смртници на крају долазимо код вас, ово је наша последња кућа и вечно боравиште. И моја жена ће, као и сви други, доћи у ваше царство када за то куцне час. Али је дотад, преклињем вас, дајте мени. Ако одбијете моју молбу, задржите и мене крај ње. Нека њена смрт буде и моја!”

Узми Еуридику, али пази!

Орфеј је певао болно и нежно и његова песма струјала је као лахор туробним царством мртвих и потресла је цео Подземни свет.

Бестелесне душе лиле су сузе. Тантал је заборавио на своју глад и жеђ, Сизиф је престао да гура камен, чак су се и у очима неумољивих Еринија, богиња проклетства и освете, зацаклиле сузе. Богиње судбине Мојре почеле су нехотице поново да преду завршену нит Еуридикиног живота.

И образи краљице Персефоне били су влажни од суза, а и сам владар мртвих омекшао је. Оловне сузе текле су из њихових очију.

— Позовите Еуридику! — грмнуо је.

„Еуридик! Еуридик!” одзвањало је тихим ходницама смрти.

И из дубина, где су се тискале новопридошле сени, појавила се Еуридика, бледа и храмајући на ногу коју је ујела змија, и тужно стала крај Плутонновог престола. А онда је угледала Орфеја и њено прозирно лице озарило се радошћу

каква никада није виђена у Подземљу.

— Узми је — рекао је Плутон Орфеју — али добро упамти: ако се иједном осврнеш пре него што стигнете напоље, Еуридика ће поново умрети!

Бог Хермес, Зевсов изасланик, повео је Орфеја стрмим стазама и мрачним теснацима натраг на земљу. За њима је у даљини храмала Еуридика. Орфеј се једва уздржавао од жеље да се окрене и погледа није ли се Еуридика случајно изгубила или залутала.

Пре самог уласка у таинарску провалију, иза које се већ простирало царство живих, издали су га живци. Учинило му се да више не чује Еуридикине кораке, ухватила га је паника и осврнуо се да види

где је. Опазио је само сен која је нестала у даљини. Тако је изазвао њену другу смрт и заувек је изгубио.

— Врати се, љубави моја! — крикнуо је Орфеј ширећи руке да је прими у загрљај. Из таме није било одговора.

Узалуд је Орфеј поново покушавао да уђе у царство мртвих. Врата Подземног света остала су овог пута затворена.

Седам дана и седам ноћи несрећни певач није узимао храну, седам месеци је без престанка плакао, а онда се вратио у Тракију и три године провео у потпуној усамљености.

Родопске стене и данас плачу

Четврте године Орфеј се придружио Еуридици у

царству мртвих. Растргле су га трачке жене као непријатеља човечанства јер је презрео њихову љубав остајући веран Еуридици.

Смрт ненадмашног певача ојатила је целу природу. Звери су туговале, дрвеће је од жалости одбацило лишће, стене су проплакале, а реке набујале од сопствених суза. Кажу да и дан-данас, када се приближава годишњица Орфејеве смрти, Родопске стене плачу и од њихових суза разлива се река Хеброс (Марица).

Музе су сакупиле растргнуто Орфејево тело и сахраниле га под Олимпом. Кажу да славуји који се гнезде око Орфејевог гроба певају лепше и гласније од осталих.

Музе су умолиле Зевса да песникову лиру пренесу

на небо и то је познато сазвежђе Лира северне небеске хемисфере с педесет четири звезде видљиве голим оком од којих је најсјанија Вега.

Прича о љубави Орфеја и Еуридики и његов силазак у Подземље надахњивали су уметнике од старе ере до модерног доба. Овековечили су их песници, књижевници, сликари, вајари, музичари, између осталих: Вергилије, Овидије, Пусен, Канова, Роден, Монтеверди, Глук, Франц Лист, Офенбах, Стравински, Рилке, Жан Кокто. Снимљено је неколико филмова, слике и скулптуре налазе се по музејима и збиркама широм света, а опере, симфоније и балети на редовном су репертоару позоришних сцена.

Б. Дожић

ПРОЧИТАЈ, ПРОСКИТАЈ

100 МИЛИОНА ЗА МОНБЛАН

БИЗНИС СА СКУПОЦЕНИМ НАЛИВ-ПЕРИМА ЦВЕТА – ЗАХВАЉУЈУЋИ, ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ, И СВЕТУ ФИЛМА ЧИЈИ ГА ЈУНАЦИ КОРИСТЕ КАО СТАТУСНИ СИМБОЛ, АЛИ И ОРУЖЈЕ

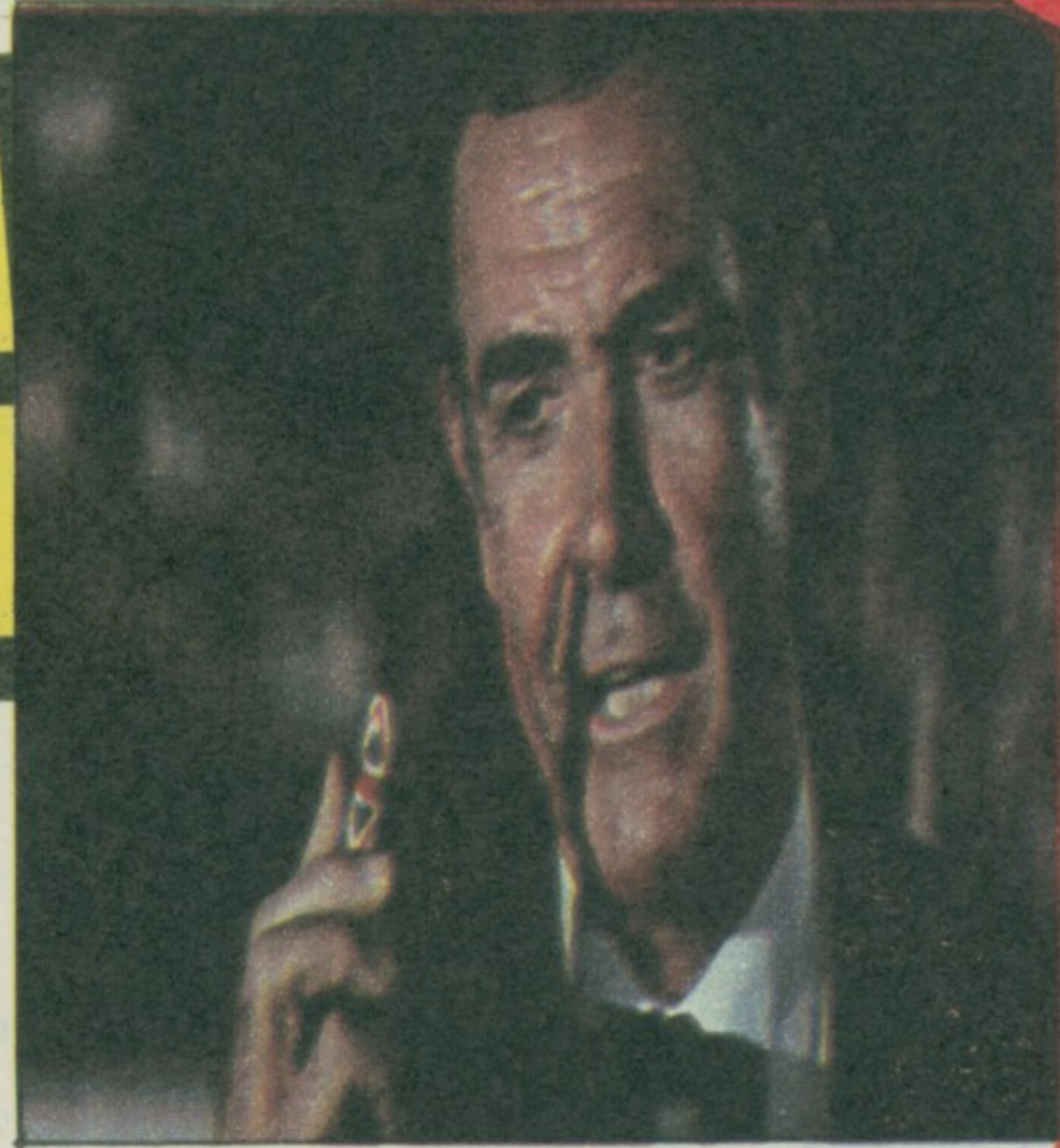
Када се западнемачки канцелар Кол уписује у златну књигу неког града, онда то не чини обичном хемијском оловком. Не користи ни дрвену оловку, а ни фломастер, већ „Woodpen” чувене фирме „Паркер”, скупоцено налив-перо украшено егзотичним дрветом.

Када Шон Конери као тајни агент „007”, или још популарније Џејмс Бонд, креће у неку опасну мисију оружар британске тајне службе не снабдева га само уобичајеним пиштољима, већ и једним чудом од налив-пера, пуног трикова, из мајсторске серије „Montblanca”, украшеног британском заставом.

Налив-перо, дакле, игра прилично важну улогу у целом свету. Ко макар мало држи до себе, пише златним пером и напаја га мастилом из мастионице као некада, педесетих година.

Тренд ка скупљем писаћем прибору диктирале су познате личности. Још се Роџер Мур, опет као Џејмс Бонд, у филму „Октопуси” служио једним препарираним масивним златним „монбланом” (цена: око сто милиона старих динара) да би слао сигнале и шприцао на противнике нарочиту киселину.

Кад смо већ код чувених марки, рецимо и то да још увек многе познате личности – посебно оне у

Статусни симбол (и оружје): Шон Конери у филму „Не реци никада не” са својим фамозним налив-пером „Монблан”

СР Немачкој – користе за писање и потписивање ствари, добри „црно-зелени” „Пеликан”. „Шта ћете, традиција”, каже познати писац Валтер Кемповски.

Посао са скупоценим налив-перима, врхунске класе, чија се цена креће између сто и више милиона старих динара, данас цвета у буквалном смислу. „Не можемо да се пожалимо на потражњу”, каже представник „Паркера”. Слично тврде и у „Монблану”, где годишње продају само (наравно, без киселине и радио-станице) стотинак ексклузивних модела од масивног злата а ла Роџер Мур.

Посебно добро сви ексклузивни модели налив-пера продају се у класичној земљи хемијских оловака – САД. Слично је и у земљи техничких пера Јапану. На овом прилично изабрљивом, али и прилично засићеном тржишту, најтраженија писаљка је и даље налив-перо марке „Montblanc”. Да ли је и за ово „крив” Џејмс Бонд?

М. Ш.

ХИТ

„БРОНСКИ БИТ“

ОНО ШТО ВОЛИМО

Једна од најуспешнијих поп група у последњих годину дана – „Бронски Бит“ („Bronski Beat“), је објавила нови албум „Истина, смелост или двострука смелост“ („Truth, Dare Or Double Dare“). Тим поводом су новинарима причали све и свашта. Овде говоре о петнаест ствари које највише воле.

ЛАРИ

ЦОН

СТИВ

■ Лари Стајнбахек (Larry Steinbachek)

Пријатељи: Будући да сам врло запослен, уживам у дружењу са својим пријатељима, пошто сам непрекидно окружен главоњима из диско куће. Иако сам постао нека врста звезде, нисам променио друштво, сви моји садашњи пријатељи су то били и раније. Цон је, на пример, један од мојих старих пријатеља, који је, ето, сада и члан групе.

Снимање видео камером: Сва тројица имамо видео камере и покушавамо да правимо видео дневник свега што нам се догађа. Без обзира да ли снимамо плочу или идемо на одмор. Када дођем кући, трудим се да све те секвенце спојим и повежем у једну целину. И раније сам експериментисао, али нисам имао довољно новца да купим цео систем. Мислим да ће бити занимљиво видети све те ствари за двадесетак година.

Путовања: Волим да путујем. Као дете, стално сам маштао о путовањима у удаљене земље, али су моји родитељи били сиромашни. Само смо једном ишли на летовање. Најзанимљивије место на ком сам био до сада је Велики кањон у Аризони. Стив, наш менаџер и ја изнајмили смо кола и возили се по пустињи, а затим смо изнајмили и мали авион, па смо се возили кроз кањон. Било је дивно. Нисам био ни на једном заиста egzотичном месту, али током ове турнеје треба да одемо и на Далеки Исток. Цон и ја смо планирали да идемо на Тајланд, тако да сам примио десетак врло болних инјекција, али због послова нисмо могли да отпутујемо. Уместо на Тајланд отишао сам у Њујорк који уопште није egzотичан.

Снимање плоча са Стивом и Цоном: То ми је једно од највећих задовољстава у животу. А нарочито је занимљиво откако је Цими Сомервил отишао из групе. Откако нам се Цон придружио, имамо сасвим свеже идеје и радимо не као музичари окупљени у истој групи, већ превасходно као породица. Сви смо необично много допринели новом албуму „Истина, потреба или двострука потреба“.

Прављење великих рачуна у скупим ресторанима, које касније плаћа диско кућа. То обожавам, зато што у диско кућама седи много људи који живе од нас музичара и ово је један од ретких начина да то наплатимо. Рецепт је једноставан, треба се распитати за најскупљи ресторан у граду и затим у њему поручити најскупља јела и много шампањца. Мој омиљени ресторан те врсте се налази у Паризу, али не знам како се зове, а омиљени ресторан у Лондону је „Мек Доналдс“ у ком има одличних хамбургера.

■ Цон

Певање у „Бронски Бит“: То је апсолутно најбоља ствар која ми се догодила у животу. Компонујем од своје шесте године, а на сцени сам се појављивао од осме. Наступао сам са својим оцем у пантомимичарским и позоришним представама, аматерским, наравно. Од тада сам непрекидно био члан хорова и рок група у Њукастлу где сам живео. Ларија знам

одавно, па сам се највише због тога пријавио на аудицију за место певача у групи. Велико је задовољство имати свој рад забележен на плочи. Нарочито када знаш да се она свиђа многим људима као што је био случај са „Ухвати тај савршени ритам“ („Hit That Perfect Beat“).

Слушање компакт диск плоча: То је велико задовољство, јер је звук компакт дискова заиста изузетан. Ових дана интензивно проучавам Мајлс Дејвиса.

Читање новина: Волим да стално будем у току са свим стварима које се догађају у свету, јер мислим да је то битно за све нас, чак и када је негде далеко. Исто тако, волим и да дискутујем о тим стварима са својим пријатељима.

Рано устајање: Не спадам у оне људе који воле да се излеђавају. Устајем чим ми први зраци сунца уђу у собу. Већ око седам сати. Трудим се да почнем да радим још пре доручка. Спавање ми врло често изгледа као право губљење времена.

Певање на улици: Пре неколико недеља били смо у Атини, на Акропољу. Разгледали смо храмове када су наишла три аутобуса пуна средњошколаца који су, чим су нас угледали почели да вриште и трче ка нама. Замолити су ме да им на лицу места отпевам „... Перфектни ритам“ и одиграм кореографију из спота. Било ми је то први пут да радим нешто тако, али ми се необично свидело.

■ Стив Бронски

Давање поклона пријатељима: То сам одувек волео. Раније сам пријатељима куповао лажне бркове, пинг-понг лоптице и сличне ситнице. Сада сам у ситуацији да могу да купујем и крупније ствари које могу заиста да им користе – кућне студије, опрему за свирање и сличне ствари. И увек ме развесели, када видим да се искрено радују.

Путовања у стране земље: Највише волим Немачку. То је земља са потпуно различитом културом и, што је мени нарочито занимљиво – храном. Највише волим Берлин – то је европски Њујорк. Све је другачије и тако занимљиво у том граду.

Смејање текстовима у музичким новинама: Понекад у тим новинама човек може да прочита ствари о себи које су толико неистините да једноставно мораш да им се смејеш. Када би човек те ствари схватао озбиљно, морао би да се нервира по цео дан. Најсмешнија ствар коју сам прочитао о себи је да личим на прегорелу кобасицу.

Пловидба Темзом до Ричмонда: То је заиста дивно уживање, нарочито када је време лепо па дозвољава да седнеш на палубу и посматраш природу. Деда ме је, док сам био мали водио на крстарења, али сам се тада плашио пошто ми је његов чамац изгледао врло мали. Волим и да веслам – то је добро за мишиће.

Прославе на којима се пије шампањац: Свака прилика за славље, као што је објављивање плоче, пласман на топ листи, рођендан и слично, је добра, и треба је искористити. Уз шампањац, наравно. Само, не волим да пијем много и то нарочито јефтин шампањац. Од тога ме дуго боли глава.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Обични људи нису занимљиви у шоу-бизнису. Такви никога не занимају, само они људи који имају нешто посебно за себи или у себи. Наши животи су довољно монотони рок-музичари су потребни да би их учинили занимљивим“

Фалко (Falco)

РЕКОРДИ

12 ПРИНЦОВИХ „ДЕСЕТКИ“

Када је песма „Пољубац“ („Kiss“) недавно доспела на прво место америчке листе, Принц је заиста имао разлог за весеље. То је његов трећи сингл који је доспео на врх, а истовремено је Принц на листи имао још једну песму – „Манијачки понедељак“ („Manic Monday“), у извођењу

женске групе „Бенглз“ („Bangles“). Тиме је листа песама које је Принц написао, а које су за последње три године ушле међу првих десет на америчкој листи, порасла до заиста импозантне цифре – дванаест – коју није достигао ниједан извођач пре њега. Та листа изгледа овако:

1. „Little Red Corvette“ (шесто место, 1983. године)
2. „Delirious“ (осмо место, 1983.)
3. „When Doves Cry“ (прво место, 1984.)
4. „Let's Go Crazy“ (прво место, 1984.)
5. „Purple Rain“ (друго место, 1984.)
6. „I Feel For You“, извођач: Чака Кан (Chaka Khan), (треће место, 1984.)

7. „I Would Die For U“, (осмо место, 1985.)
8. „Sugar Walls“, извођач: Шина Истон (Sheena Easton) (осмо место, 1985.)
9. „Raspberry Beret“, (друго место, 1985.)
10. „Pop Life“ (седмо место, 1985.)
11. „Kiss“ (прво место, 1986.)
12. „Manic Monday“ извођач: „Бенглз“ („Bangles“), (друго место, 1986.)

ТРАЖИЛИ
СТЕ
ПЕСМУ

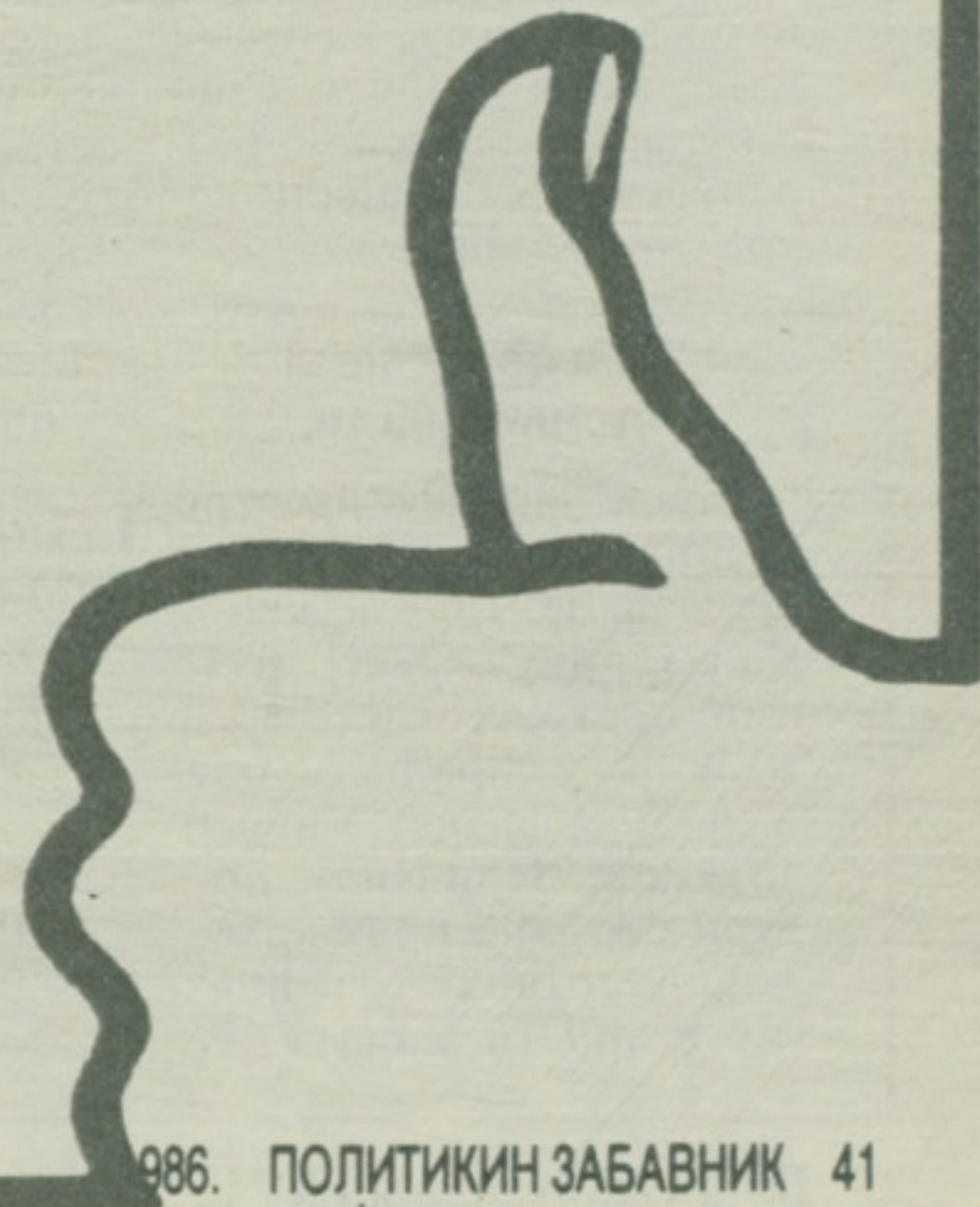

НЕТКО ДОБАР НЕТКО ЗАО

Ту
на крају аутостраде
прст је горе
мало наде
Аутостопер самцат чека
да застане издалека
нетко добар
нетко зао
а тко би га увијек знао

Крај прашњавог бијелог пута
на лежишту од капута
аутостопер самцат чека
да залута издалека
нетко добар
нетко зао
а тко би га увијек знао

Текст: Бошко Обрадовић;
изводи „Атомско склониште“

Висораван Калахари на југозападу Африке један је од најоскуднијих предела на Земљиној кугли, изгледа тако далеко док усред жагора свечане сале чувеног Института „Смитсонијан“ о њој говори археолог Елисон Брукс. Безводна, трошна земља, песак, несносна врућина, оскудно бодљикаво жбуње и трава – то је домовина симпатичних и ведрих Бушмана, „малишана“ од којих највиши немају ни метар и по. То су они који спавају на тлу ослоњени обавезно на ла-

зултати су били фантастични. Показало се да су остаци градова које је проучавала стари 80-100 хиљада година, а не четрдесет хиљада година као што се до тада веровало!

Полазећи на ову значајну експедицију Елисон је понела заставу Удружења жена истраживача. Од његовог оснивања далеке 1925. године ова заставка учествовала је тридесет пута у лову на „прво место“ у науци и истраживачким походима. Летела је с Амалијом Ерхарт, првом женом која је у авиону превалила Атлант (1932) и Пацифик (1935). Пратила је знаменитог антрополога и социолога Маргарет Мид на њеним чувеним путовањима на Бали и Нову Гвинеју, Џеки Рони на Јужни Пол, Мери Ливингстон Рипли у Индију, Ежени Кларк у дубине Црвеног

Маргарет
Мид

кат да им не уђе буба у ухо... Како успевају да опстану у овој пустињи? То је желела да сазна храбра Елисон, која је до сада посетила Калахари укупно осам пута. Најчешће са мужем антропологом Џоном Иленом, а касније кад су им се родила деца – сви заједно. Све са бочицама за млеко, пеленама, лековима, књигама из којих су учили заједно и полагали разред по разред кад би се враћали натраг у домовину.

Само су ме киднаповали

Последњи пут, пре три године, Елисон Брукс провела је три месеца у Калахарију. Овог пута њен посао се састојао у томе да, у сарадњи с одељењем за физику Универзитета у Мериленду, провери потпуно нову археолошку технику одређивања старости налаза. Ре-

мора. А прошле године заставка се отиснула и у свемир с астронауткињом Кетрин Саливан...

Данас Удружење жена истраживача има 500 чланица које се баве истраживањем природе у најширем смислу те речи. Међу њима има палеонтолога, планинара, амбасадора, фотографа, писца... Нове чланице бирају се искључиво на предлог старих, а све заједно верују да жене морају да се укључе у оне области истраживања у којима су досад доминирали мушкарци.

– У мојој професији скоро да нема жена – каже Елисон Брукс. Не могу да се сетим више од три или четири жене које руководе ископавањима на терену. Зато се одлично осећам на састанцима нашег Удружења где сам само једна од многих.

Славна Маргарет Мид,

ИЗВИНИТЕ ШТО САМ САМ НАЈБОЉА!

Клуб истраживача (мушкараца) искључиви је кривац за оснивање Друштва истраживачица чије су чланице више од шест деценија узалуд постижале разне подвиге и рекорде – колеге их нису признавале. Тек кад су лансиране у космос, мушки свет је морао да им скине капу

крајем. Прошле године његови приходи били су нижи од 35 хиљада долара, од чега већи део чине добровољни прилози. Његово сиромаштво још је очигледније ако се упореди с изванредним условима које својим члановима пружа доскора искључиво мушки Клуб истраживача. Седиште овог ексклузивног и врло угледног удружења налази се у луксузној палати близу Централног парка у Њујорку. Иначе, Клуб истраживача је у неку руку крив што је основано Друштво жена истраживача. Четири даме које су му ударили темељ можда то не би учиниле да су примљене у Клуб истраживача или неко слично удружење. Али, не. За њих годинама ту није било места.

У пролеће 1969. алпинисткиња Арлин Блам

која је изучавајући три племена на острвима Самоа и те како заслужна што се схватило колика је зависност људске личности и њеног обликовања од културе појединих друштава, овако је изразила то исто осећање на прослави 50. годишњице Удружења. Обратила се својим колегиницама једном једином реченицом: „Одувек сам знала да сте Ви моја крвна група“. Арлин Блам, хемичарка по струци, иначе једна од најпознатијих алпинисткиња данашњице, изјавила је истом приликом:

– Жене чине толико изузетних ствари, а још увек се за то извињавају. Ништа необично ако од њих чујете нешто као: „Па, овог лета и нисам радила нешто нарочито. Само сам посетила Пигмеје и била киднапована“.

Удружење већ годинама једва саставља крај с

била је у врхунској форми и пријавила се за један успон у Авганистану. Вођа екипе, чије име Арлин из обзира не жели да открије, одговорио јој је: „Драга госпођице Блам, није ми лако да вам све ово кажем јер је ваш успон у Перуу показао да можете да савладате велике висине, а са тог пута чуле су се и приче о вашој изванредној нарави и угодном понашању у планини. Али, једна жена и девет мушкараца високо горе на отвореном леду – мислим да би то било врло непријатно. Не само због вршења нужде већ и због мушког другарства које је тако важан део сваке експедиције”.

Арлин је одмах почела да организује експедицију само за жене. Године 1978. предводила је чисто женску екипу на Анапурну један од највиших хи-

**Космонауткиња
Кетрин
Саливан**

ОНЕ СУ ПРОБИЛЕ ЛЕД

Прва жена на свету која је завршила медицину звала се Елизабет Блеквел. Јануара 1850. она је дипломирала на Њујоршком медицинском факултету као најбољи студент своје генерације. Кад је после специјализације у Паризу и Лондону отворила диспансер за жене и децу, запослила је само женско особље јер ниједан мушкарац није хтео да ради с њом.

Бланш Стујуарт Скот је прва жена која је сама полетела авионом и то се догодило – грешком! Њен инструктор јој је дозвољавао само да шета авион по земљи, а да ипак не би изводила „неозбиљне егзибиције” поставио је посебан уређај да не може да постиже веће брзине и тако узлети. Једног септембарског дана 1910. уређај се покварио и пресрећна девојка је полетела. Нико више није могао да је заустави. Возила је смеље авион од многих мушкараца: од Бланшиних лупинга, наглог спуштања готово до земље и поновног подизања авиона посматрачима је застајао дах.

Нобелову награду прва је међу женама добила 1909. године шведска књижевница Селма Лагерлеф. У младости је била учитељица, касније је доста путовала, по Италији, Блиском истоку. Прославила се романима о животу старих шведских породица у провинцији Вермланд. И наша књижевница Ивана Брлић-Мажуранић била је предложена за ову награду, али је није добила.

Прва жена која је прелетела Атлантик била је Амелија Ерхарт. Узлетела је са Њуфаундленда у мају 1932. уз велике тешкоће. Инструменти су јој отказали и једно време морала је да лети веома ниско, готово додирујући океан. После 15 сати атерирала је успешно на фарму неког Ирца. Збуњеном сељаку успела је само да каже: „Долетела сам из Америке” и онда се онесвестила. Прва је облетела свет Цери Мок: окружила је Земљу 1964. за двадесет девет дана прешавши 22.858 миља. Прва је пробила звучни зид Цеклин Кокран, 1953. године. У космос је прва полетела Валентина Терјешкова 16–19 јуна 1963. Она је шести по реду совјетски и десети светски космонаут.

Прва је на тркама у Индијанополису 1976. године учествовала Џенет Гатри, физичар по струци... У марафону је прва 1967. у Бостону учествовала двадесетогодишња Катрин Швајцар под – мушким именом. Скандал је избио кад је на четвртој километру скинула јакну и капуљачу. Организатори су покушали да је избаце са трке, али нису успели. Суспендована је због више него смешног разлога – није имала прописану опрему! Пет година вођене су жучне расправе а онда је бостонски марафон постао доступан и женама.

малајских врхова. Данас се она пење заједно са мушкарцима, а свој пример сматра карактеристичним за жене уопште: у почетку се пела с мушкарцима и била им подређена. Онда је ишла само са женама да би се доказала као вођа а данас се, опет, пење с мушкарцима. Овог пута, међутим, једнака са њима. Али, у Клуб истраживача није стигла.

Како мислите без нас?

Природњак Лусил Ман, једина жена члан Националне географске Смитсоњан експедиције у Либерију (западна обала Африке) и источну Индију прича свој случај:

– Раније нас уопште нису хтели у свом друштву. Ја чак нисам ни желела да будем прва жена коју ће примити. Уосталом, ко би волео да буде члан клуба у коме није

ла је. – Уз то, свиђа ми се идеја да сам то заслужила управо због своје страсти за истраживањем дивљине с рукавом на леђима, познавања других народа и језика (говори укупно седам, осим матерњег), због испитивања које сам обавила као геолог. Рекорд који сам постигла као астронаут дошао је тако рећи успут, као нешто што само потврђује да сам вредела и пре тога”.

Данас је Кетрин Саливан члан оба удружења, а новине су на првим страницама донеле њену изјаву после повратка из космоса: „Предстоји у будућности научна колонизација небеских тела и дужи боравак човека у васиони, макар у насељима на вештачким сателитима. Ништа од тога није изводљиво у потпуности без нас жена”.

**Славни природњак
Лусил Ман,
једина
жена
Националне
географске
експедиције
у
Либерију
и
Источну
Индију
1940.
године.**

пожељан. – Њен муж, некадашњи директор Националног зоолошког врта успео је ипак да убеди управу Клуба истраживача да ублажи свој тврди мушки став бар толико да позове жене истраживаче као госте на своје редовне састанке. Ових дана, 61 годину откоко постоји Удружење жена истраживача, вашингтонски огранак Клуба истраживача позвао је коначно своје колегинице на месечни састанак у строго мушки клуб „Космос”!

Све је почело мало раније. Астронауткиња Кетрин Саливан била је 1981. прва жена која је позвана да у Њујоршком клубу истраживача одржи предавање. Кад је сазнала да ће уз молбу за предавање стићи и позив за учлањење, Саливенова, иначе доктор геолошких наука, одлучила је да се прво учлани у женско Истраживачко друштво.

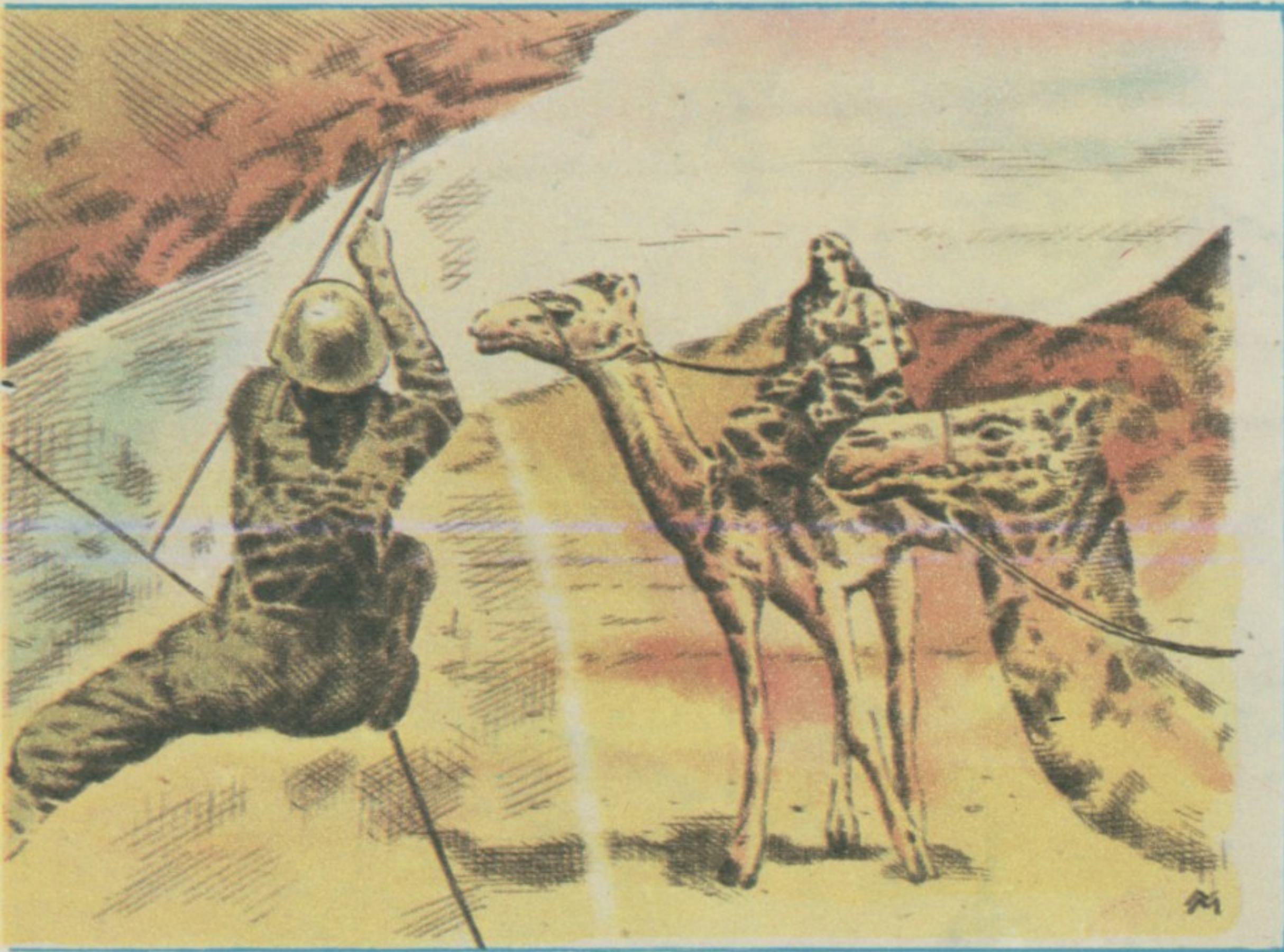
– Поносна сам што ћу вам се придружити – рек-
**На Хималаје у 88.
години**

Женско удружење истраживача сада има нове тешкоће, подмладак, рецимо. Његове чланице које не престају да задивљују свет својим подвизима, неприметно су остариле. Заиста је тешко остати равнодушан пред Енглескињом Фрејом Старк. Прошле године она је послала извештај са Хималаја где је на брдском коњићу прешла дуг пут од границе Тибета све до Катмандуа. „Страшно ми прија, чак и у 88. години” – написала је. „И одлично је за линију”.

Примери неустрашивости ових ветеранки делују магично на многе младе жене које жарко желе да истражују непознате крајеве, народе и да освајају још неосвојене области „мушког света”.

В. Милићев

Илустровао Ненад Милићев

ШИНЧИ ХОШИ

БОКО-ЧАН

Робот је био вешто начињен. Имао је облик жене. Као дело људских руку „она“ је била у највећој могућој мери лепа – савршена лепота добијена је спојем најбољих квалитета свих лепих жена. Била је помало охолна, али, на крају крајева, бити охол један

је од предуслова да би нека жена била проглашена за лепотицу.

Нико се никада није усудио да направи таквог робота. Уосталом, начинити робота који ради као људско биће била је глупа идеја. За исти трошак могла је да се конструише ефикаснија машина, а сем тога било је много оних који су покушавали да се запосте.

Овог робота начинио је, из хобија, власник једног бара. А ниједан власник бара не осећа жељу да пије кад оде кући. За њега алкохол постоји само као роба за продају коју никада не треба користити за приватну употребу. Зарадио је много новца на пијанцима, а имао је и доста слободног времена, па је направио робота. Из чистог хобија.

Имам лепу хаљину

Из тог истог разлога створио је праву лепотицу. Кожа јој је, при додиру, била као права. Изгледала је боље од било које праве ствари које су је окруживале.

Међутим, иза лепог лица крила се – празна глава. Он, напосто, није успео да у том погледу било шта учини. Могла је да даје само једноставне одговоре, једини покрет који је могла да учини било је да испије пиће.

Кад је завршена, сместио ју је у свој бар. Било је тамо доста столова, али девојка-робот је постављена иза шанка, за случај да искрсну било какви проблеми кад она испољи своју неукост.

Видевши нову девојку у локалу, гости су је поздрављали. Могла је да даје правилне одговоре само кад би је питали како се зове и колико јој је година, али ништа друго. Без обзира на то, нико није приметио да је она робот.

- Како се зовеш?
- Бок-Чан.
- Колико си стара?
- Нисам тако стара!
- Хајде, кажи колико си стара?
- Нисам тако стара!

- Чуј...
 - Нисам тако стара!
 Већина гостију у том бару били су учтиви људи, па зато нико није инсистирао на њеним годинама.
 - Имаш лепу хаљину.
 - Имам лепу хаљину.
 - Шта желиш да попијеш?
 - Шта желим да попијем?
 - Могу ли да те частим једним цинном са содом?
 - Можеш да ме частиш једним цинном са содом?
 Испијала је сваку количину пића никако се не опијајући.

Не иди тамо

Била је лепа, млада и охоло; њени одговори непосредни. Гости су слушали о њој једни од других и долазили у тај бар. Разговарали су са Боко-Чан, пили и чашћавали је пићем.
 - Ко ти се од гостију највише свиђа?
 - Ко ми се од гостију највише свиђа?
 - Да ли ти се ја свиђам?
 - Ти ми се свиђаш.
 - Е па, онда, хоћемо ли у биоскоп или негде другде?
 - Е па, онда, хоћемо ли у биоскоп или негде другде?
 - Када ћемо ићи?

Кад год није умела да одговори, један сигнал је одашиљан власнику бара који је притрчавао говорећи:
 - Молим вас, господине, немојте сувише да је задиркујете.
 Ово је, обично, било довољно да се гост усмљено осмехне и прекине разговор.
 С времена на време власник бара би се сагнуо, источио алкохол из једне пластичне цеви у њеној нози и послужио њиме друге муштерије. Они то никада нису приметили. Међу њима је био и један младић. Жестоко се

заљубио у Боко-Чан и долазио је све чешће: чашћавао је лепотицу пићем, његов дуг постојао све већи, а он није имао могућности да га измири. Покушао је да украде новац у својој кући.
 - Не одлази више тамо - прекорио га је отац. - Даћу ти новац да исплатиш дуг, али ово је крај твојих посета бару.

Отишао је да измири дуг. „Ноћас је крај“, размишљао је, и много пио; наговорио је и Боко-Чан да и она много пије, говорећи јој да треба да прославе свој растанак.
 - Нећу више моћи да долазим овамо.
 - Нећеш више моћи да долазиш овамо.
 - Да ли ти је жао?
 - Жао ми је.
 - У ствари, вероватно није.
 - У ствари, вероватно није.
 - Ниједна девојка није безосећајна као ти.
 - Ниједна девојка није безосећајна као ја.
 - Хоћу ли те убити?
 - Хоћеш ли ме убити?

Лаку ноћ

Младић је извадио из цепа бочицу са отровом, сасуо га у чашу и ставио је пред Боко-Чан.
 - Хоћеш ли то да попијеш?
 - Ја ћу то попити.
 Искарпила је чашу. Рекавши „Сад падни мртва“ и окренувши леђа кад је она одговорила „Сад ћу пасти мртва“, платио је дуг власнику бара и изашао.

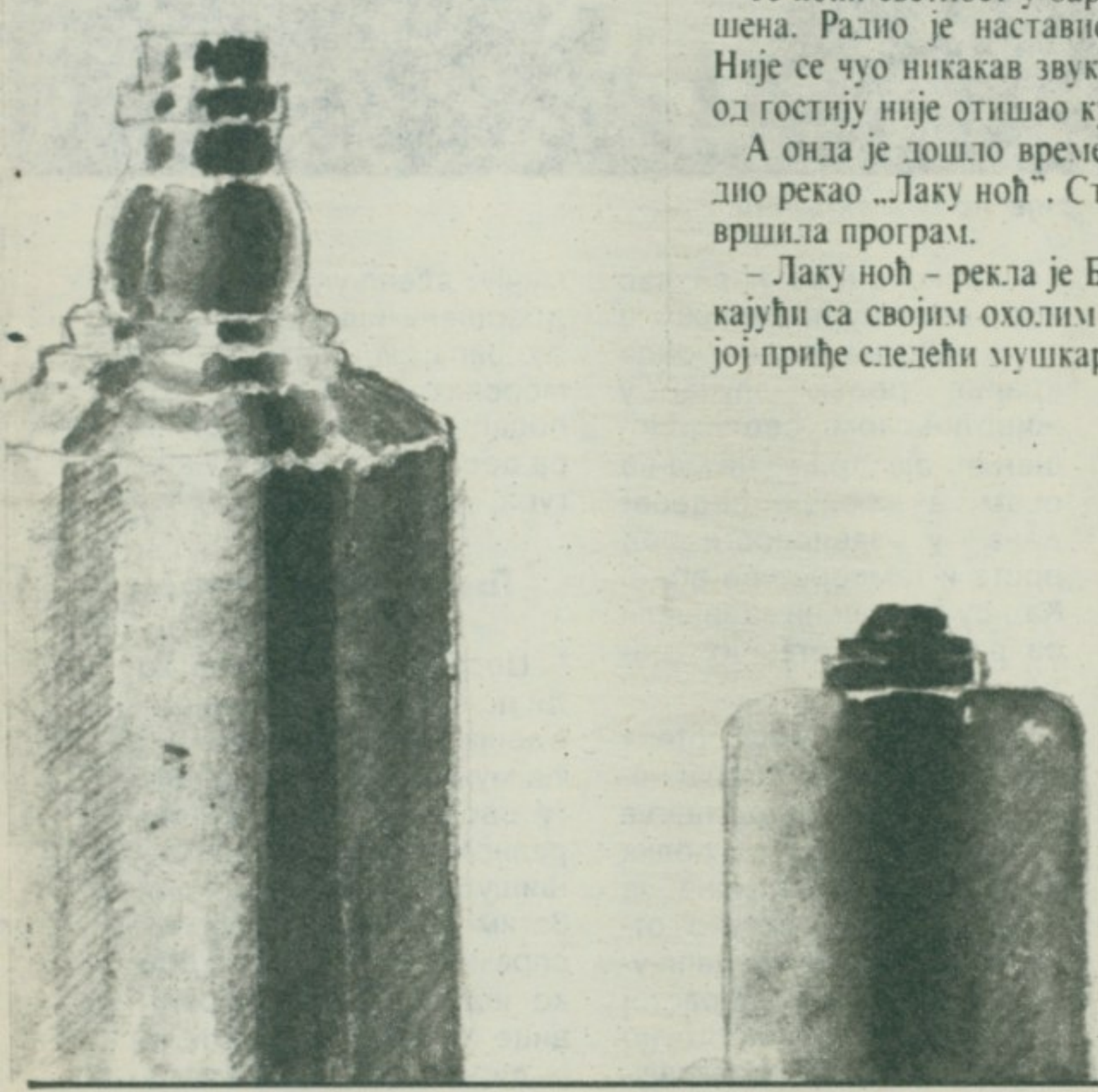
Већ се ближило време затварања локала. Власник је био задовољан што му је пошло за руком да наплати тако велик дуг. Испразнио је алкохол из Боко-Чан и послужио пиће присутним гостима.

- Пијте, људи! - рекао је. - Ја частим!
 Гости су искарпили чаше у здравље газде. Узвратио је тако што је први пут и сам испразнио чашу.

Те ноћи светлост у бару није погашена. Радио је наставио да свира. Није се чуо никакав звук, мада нико од гостију није отишао кући.

А онда је дошло време када је радио рекао „Лаку ноћ“. Станица је завршила програм.

- Лаку ноћ - рекла је Боко-Чан чекајући са својим охолом изразом да јој приђе следећи мушкарац.

Илустровао Михаило Ђоковић Тикало

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор BeMak	ЗА, У ТО- КУ	ВИДИ СЛИКУ 3	ОСТРВО НА СЕ- ВЕРУ ВЕНЕ- ЛУЛЕ	ИМЕ ПРИН- ЦИПА	ВОЈАН, РАСПО- ЛОЖЕН	ГЛУМИ- ЦА МО- НИКА	„ИСТОК“
ВИДИ СЛИКУ 1	к	р	у	џ	о	в	н
ОНИ КОЈИ ЛЕЧЕ РАНЕ, ВИДАРИ	р	а	н	а	р	у	ВМО КА- КАВ
НА- ЈАВ- ЉИВА- ТИ	о	у	н	в	а	н	н
КЊИГА ВИШЕ РАЗЛИ- ЧИТИХ МАНАКА	з	ј	о	р	н	н	к
ПРИПА- ДНИК ЈЕДНОГ НАШЕГ НАРОДА	Лична Заме- ница	о	н	н	Скла- диште оруж- ја	„Ампер“ Пркос	а
МИХА- ЛО ЈАН- КЕТИЋ	М	ј	н	н	Нестра- њак Продав- ница књига	а	н
ПРВО СЛОВО АЗБУКЕ	а	УЛАРАЦ С УГЛА ОБЛАС- ТИТИ	к	о	р	н	а
ВИДИ СЛИКУ 2	к	о	к	Потпу- ЗНАК ЗА ТАНГАЛ	с	а	в
УКРАС- НИ ПРАДЕВ	е	н	н	н	е	н	ГОРЊИ ДЕО ОДЕЛА
КОЈИ ИМА ДУЖНОСТ, ОБА- ВЕЗУ	г	у	н	а	н	„Симпор“ ПОДРЖА- ВАЊЕ (МН.)	с
ЛИЧНА ЗАМЕ- НИЦА	о	н	а	ИМЕ КАРЕ- ЊИ- НЕ	а	н	а
НАРОД- НОС- ЛОВНИ ЛАНЦИ РАТ	н	о	р	ЛАГАН ДИЗАЈ- НОЗА (МН.)	н	а	к
ГЛАВНИ ГРАД ЈОРДА- НА	а	н	а	н	ДОМАЋА ЖИВО- ТИНА МУШКО ИМЕ	в	о
ЗНАК ЗА КО- БАЛТ	м	о	н	МАРКА ФРАНЦ КОЛА ГЛУМИЦА БАРИТОР	а	н	ИМЕ ГЛУМИ- ЦЕ СТРОЈ- БЕРГ
„ВИСОКА СТРУЈА У СПРЕ- МА“	СА- МИЦА У ЗАТВО- РУ	т	е	н	а	н	а
СПОСО- БАН ЗА ЖИВОТ, ЖИ- ВАХАН	В	н	н	а	н	а	н
СТИС- КАЊЕ	с	н	е	в	а	н	е
СО СИ- ЛИЦИ- ЈУМОВЕ КИСЕ- ЛИНЕ	с	н	н	н	н	а	н

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
ВОДОРАВНО: 1) Емерих Калман, 2) Ватерло - игра, 3) Аристотел - СС (Стеван Сремац), 4) шокирати - ЕТ, 5) репаши - И - Уна, 6) увис - сека - Ив, 7) бајт - Америка, 8) Ања - Критор - к, 9) ТЕ - Британац, 10) о - кас - е - ви, 11) Золтан Кодал, 12) Валов - торуси, 13) Франц Лист - тч.

СЕКСУАЛНА РЕВОЛУЦИЈА МОРСКОГ КОЊИЦА

ДРАГА, ЈА САМ У ДРУГОМ СТАЊУ!

У животињском свету много је примера да мужјаци са пуно нежности брину о свом потомству, али само код врсте *singnatidus* они остају трудни и порађају се

чи неповратно у усну шупљину невидљиве грабљивице. Дугачка њушка, карактеристика породице сингнатикус, камуфлирана свим оним лажним алгама, ради као моћни усисивач који невероватном брзином буквално усисава жртве.

Сасвим је природно да овакве чудне рибе немају никакву потребу да јуре плен. Довољно је да се притаје и чекају. Једино два испупчена ока, која се покрећу независно једно од другог као код камелена, посматрају околину у

А ту је коначно и он – популарни морски коњиц. Ко још не зна за његову фигуру тако необичну за једну рибу. Уместо крљушти има прави оклоп од коштаних плочица које га чине некакo крутим. Ваљкаста глава, као и код свих других из његове породице, стоји под правим углом у односу на тело. Кад ова рибица плива у усправном положају, леђно пераје, једино које има, покреће се таквом брзином да постаје готово невидљиво.

Често се морски коњиц, који неодољиво подсећа

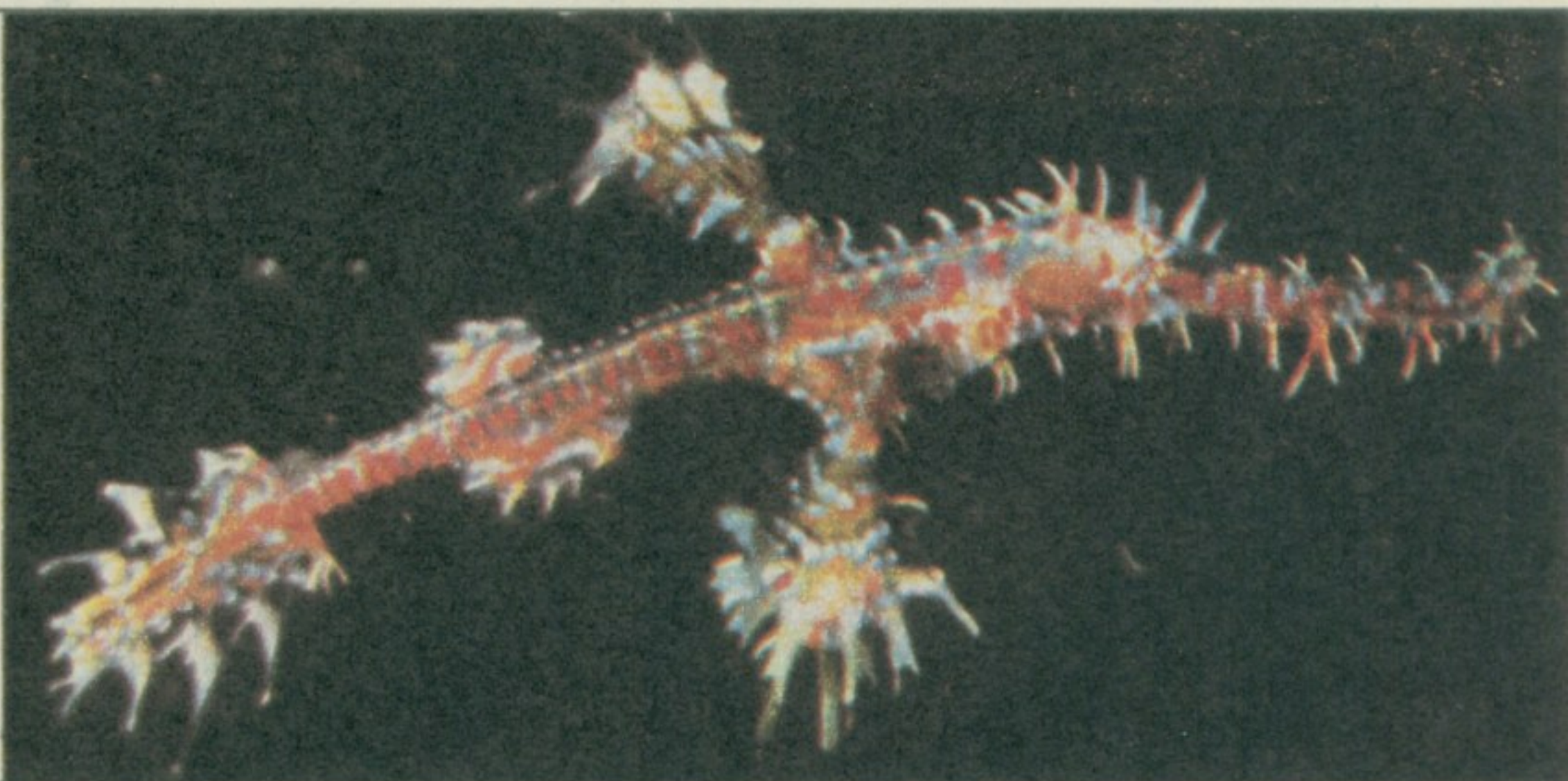
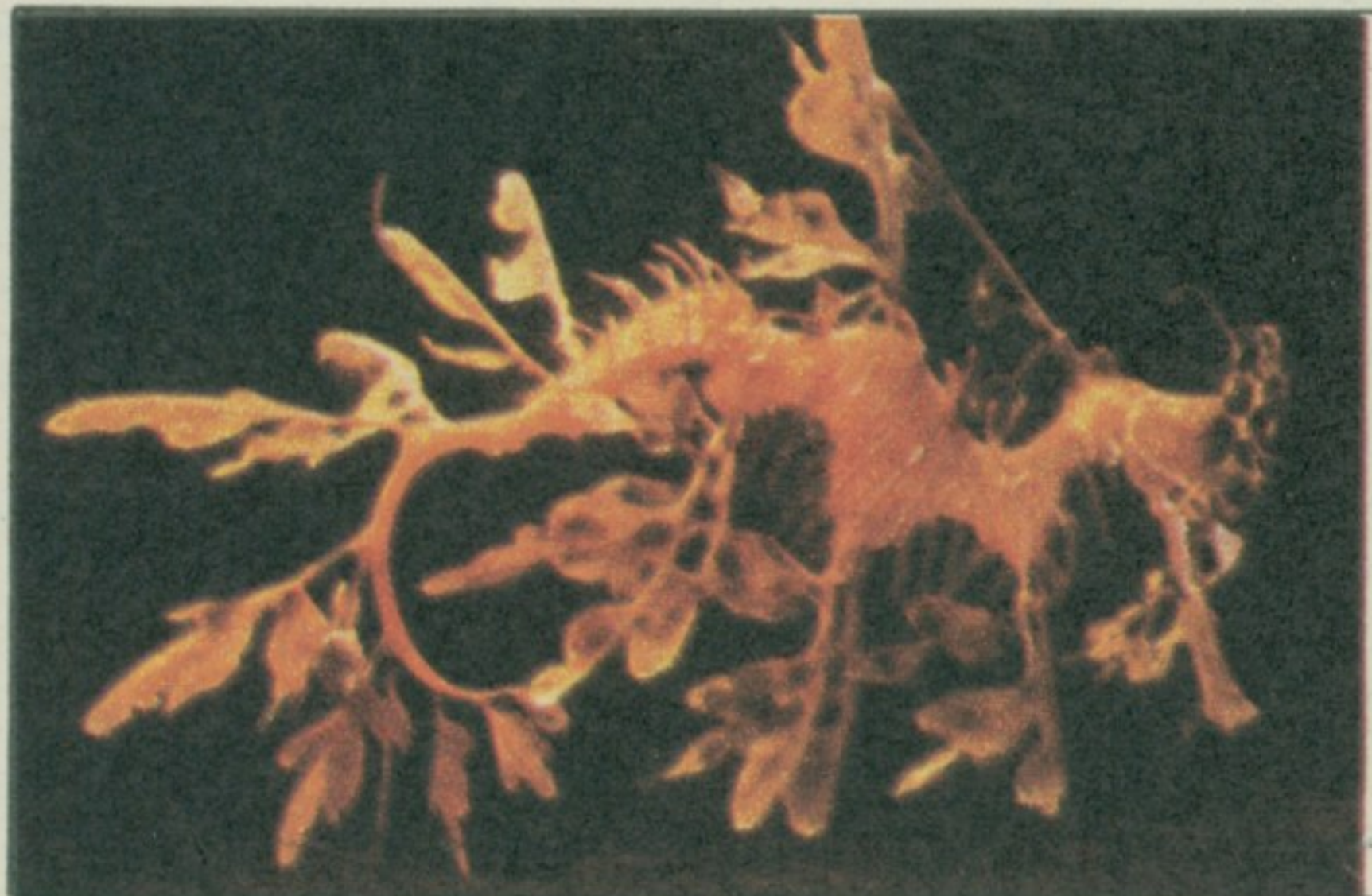
томству. Али једно је лежати на јајима или подизати младунце, а друго породити се онако како то раде женке. А управо се то догађа овим симпатичним створењима.

После дугог удварања женка полаже јаја у тело мужјака смештајући их у посебне бразде које раде као инкубатори и налазе се на телу у репу. Површинско ткиво на тим деловима богато је крвним судовима, почиње да бубри и постаје сунђерасто да би путем осмозе примило јаја.

Оплођена јајашца хране

ћи тако разне врсте сингнатида може, корак по корак, да се прати еволуција која се препознаје по мужјаковим органима у којима се развија потомство.

Код већих врста, на тим местима се стварају два кожна набора која као неки зидови обележавају место где ће женка спустити на стотине јаја. Мужјак преко њих посипа сперму и она ће их оплодити. Код врсте *Amphelicturus dendriticus* из мора око Бахамских острва два кожна набора се мести-

Два примерка сингнатида чија је главна карактеристика могућност савршене мимикрије према околини.

На први поглед кладили бисте се да су то бокови алги: са телом издељеним на заобљене ресе које се невероватно уклапају у раскошну подводну вегетацију, аустралијске ресујаче из рода *Phyllopterix* представљају право ремек дело природе кад је реч о прилагођавању боје и изгледа тела околини. Кома би икад пало на памет да су то животиње? Морске луталице им прилазе пуне поверења, тражећи ту, међу малим жбуновима, сигурно склониште од непријатеља.

А не знају да су се упле-ле у праву замку. Јер, од једном их јака струја увла-

свим правцима, осматрајући приближавање доброг ручка.

Отац – прави родитељ

Сингнатида имају 340 врста које живе међу алгама тропских, суптропских и топлих мора, а међу њима је и читава серија риба-игала (шило), дугачких, вретенастих и танких – баш као игле. Има међу њима и лилипутанских врста дугих једва два сантиметра, као и породичних гиганата који достижу и пола метра. Оне имитирају вертикалан положај морске траве, као и њихов изглед у виду дугих танких трака.

на шаховску фигуру коња, причврсти за морску траву обмотавши око ње реп. То чини нарочито кад лови. И он је са својим безубим устима у стању једино да усиса жртву и примењује исту технику као и његови екзотични рођаци.

Осим ове две необичне особине: невероватне мимикрије и усисавања пле-на, сингнатида имају још једну јединствену особину, то су животиње код којих мужјаци носе младе и порађају се. И то потпуно исто као женке осталих животињских врста!

У свету природе има много примера да се мужјаци брину о свом по-

се преко очеве крви као кроз некакву постељицу, а то је, ако не једини, онда крајње редак случај у животињском свету. Ношење јаја траје најмање осам, а највише педесет дана у зависности од врсте и температуре воде. Кад су ембриони завршили са развојем, отац их „рађа“.

Аустралијски *Phyllopterix foliatus*, заједно са још неколико врста, представља најпримитивнији облик развоја. Његова зона за инкубацију је потпуно откривена. Јаја се прилепљују и развијају у сунђерастој „материци“ која је потпуно незаштићена. Посматрају-

мично слећују и чине недовршени инкубатор у виду џепа. И коначно, код морских коњица (род *Hippocampus*), џеп се формира цео и личи на торбу кенгура.

Љубавни напитек

Церемонија која претходи полагању јаја обично се одвија у мраку. Током ноћи мужјак и женка преплету своје репове и у театралном загрљају играју њишући се благо у води. Затим наместе трбух наспрам трбуха и женка преко једне нарочите брадавице почиње да спушта јаја директно у торбу мужја-

Морски змај је највећи морски коњиц. Живи у водама око Аустралије и достиже дужину и до пола метра.

ка. За десет секунди она тако испусти око две стотине мајушних лоптица.

И код морских коњица, као и код других врста из ове породице, целу љубавну игру увек започиње женка. Њен задатак, међутим, није баш увек тако лак. Понекад мора да се удвара мужјаку сатима, пре него што овај одлучи да прими јаје. Кад коначно отпочне полагање јаја,

женка ускоро мора да застане, пошто се торба препунила па мужјак мора да се мало протресе како би јаја сишла на дно и да би у торбу могло да стане још. Чим се торба напуни, женка одлази, а ако није успела да испразни сва јаја, онда тражи још једног или више партнера којима ће предати остатак. Тек кад се ослободи свих јаја, она

се безбрижно и задовољно удаљава.

Ни мужјацима не иде баш све тако глатко. Понекад се догађа да се сва јаја не развију и да угину у торби. У таквим случајевима од гасова који се развијају у торби отац се надувава као балон и пење на површину воде, где постаје лак плен огладнелих риба.

Ако све тече нормално, младунци који су завршили са развојем почињу да се померају нестрпљиви да напусте свој затвор. Тада долази тренутак „порођаја”. Оца спопадају јаке контракције – исто као код породиље која је добила напоне – и он у неколико наврата истискује младунце. Мало помало стомак, са којим је личио на трудницу, почиње да се враћа

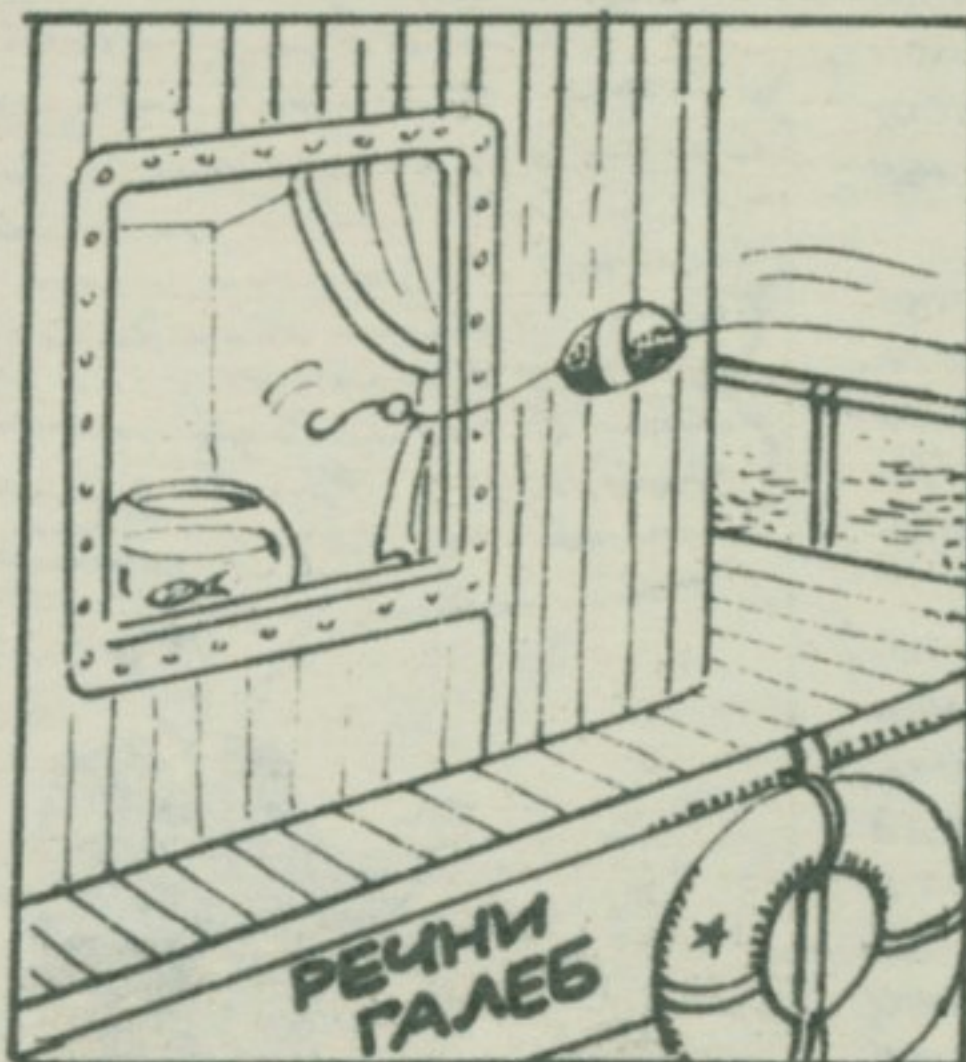
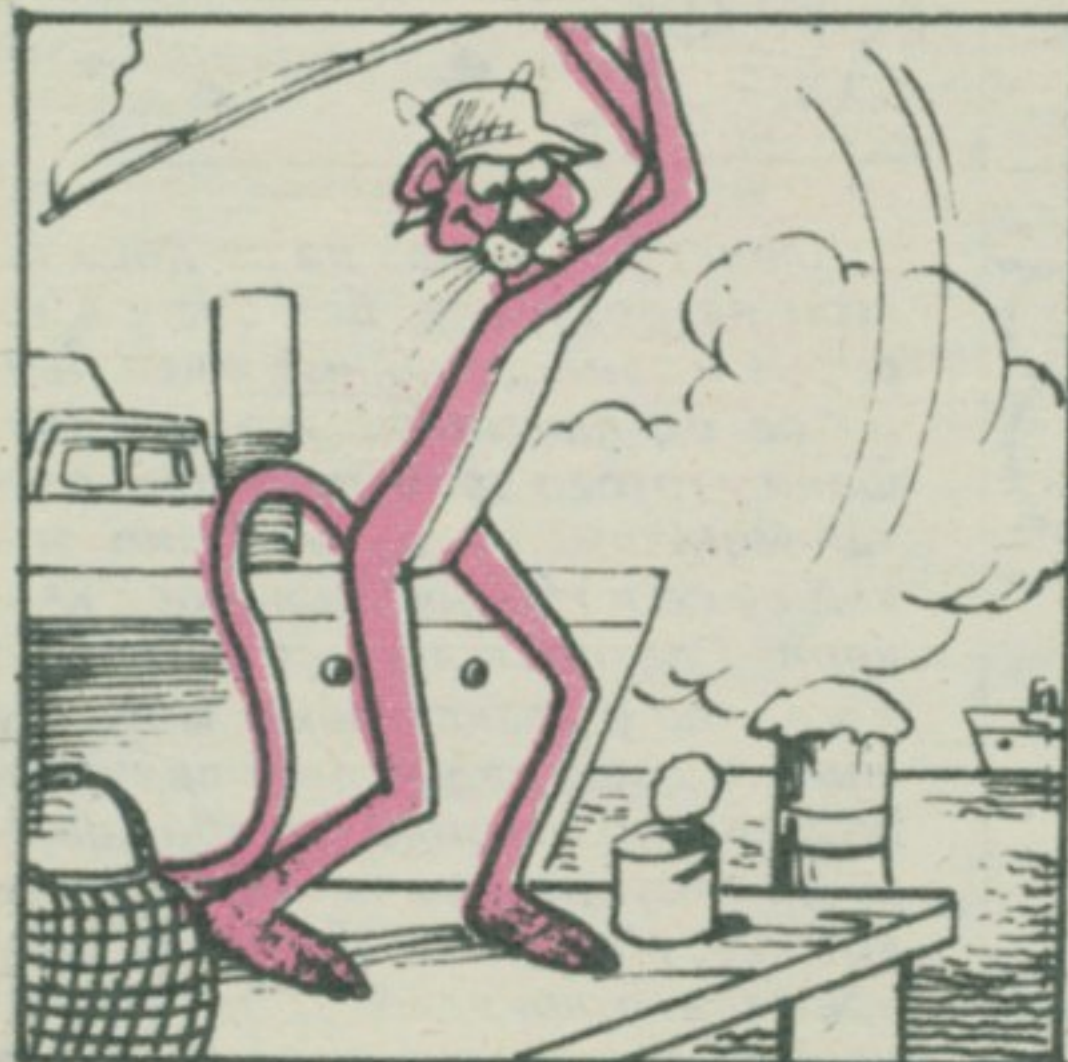
у свој првобитни облик и поново постаје витак.

Љубавни ритуал морских коњица, оно њихово романтично преплитање репова, пробудили су машту наших предака: за њих није постојао ефикаснији љубавни напитака од сасушеног и у прах самлевеног коњица раствореног у некој течности.

М. И. Ш.

ПАНТЕР ПАНТА

ШТА ТО ПУЦА КАД СЕ
ШТУЦА?

✉ Често штучам, али не знам због чега. Надам се да ћу то сазнати од тебе.

БРАНКА СИМИЋ
Иве Поле Рибара 18
74000 Добој

Штуцање је нагло удисајно скупљање дијафрагме праћено брзим затварањем гркљана, услед чега долази до грча трбушних мишића, односно до увлачења и наглог избацивања ваздуха. Ако је гркљан затворен, јавља се и карактеристичан шум штучања, који је понекад веома непријатан. То је рефлексни покрет који може да буде изазван и извесним нервним поремећајима, нарочито желуца, разним надражајима, лошим радом трбушне марамице, срца или плућа.

Одувек постоје разни рецепти и препоруке како да се штучање заустави. Многи од њих су на граници нестварног и сујеверја. Истини за вољу, ни савремена медицина још није пронашла најбољи лек против ове појаве. Сматра се да штучање може да се заустави брзим и наглим удисањем ваздуха или заустављањем дисања што је могуће дуже. Неки тврде да штучање престаје уколико се попије неколико гутљаја хладне воде, по-

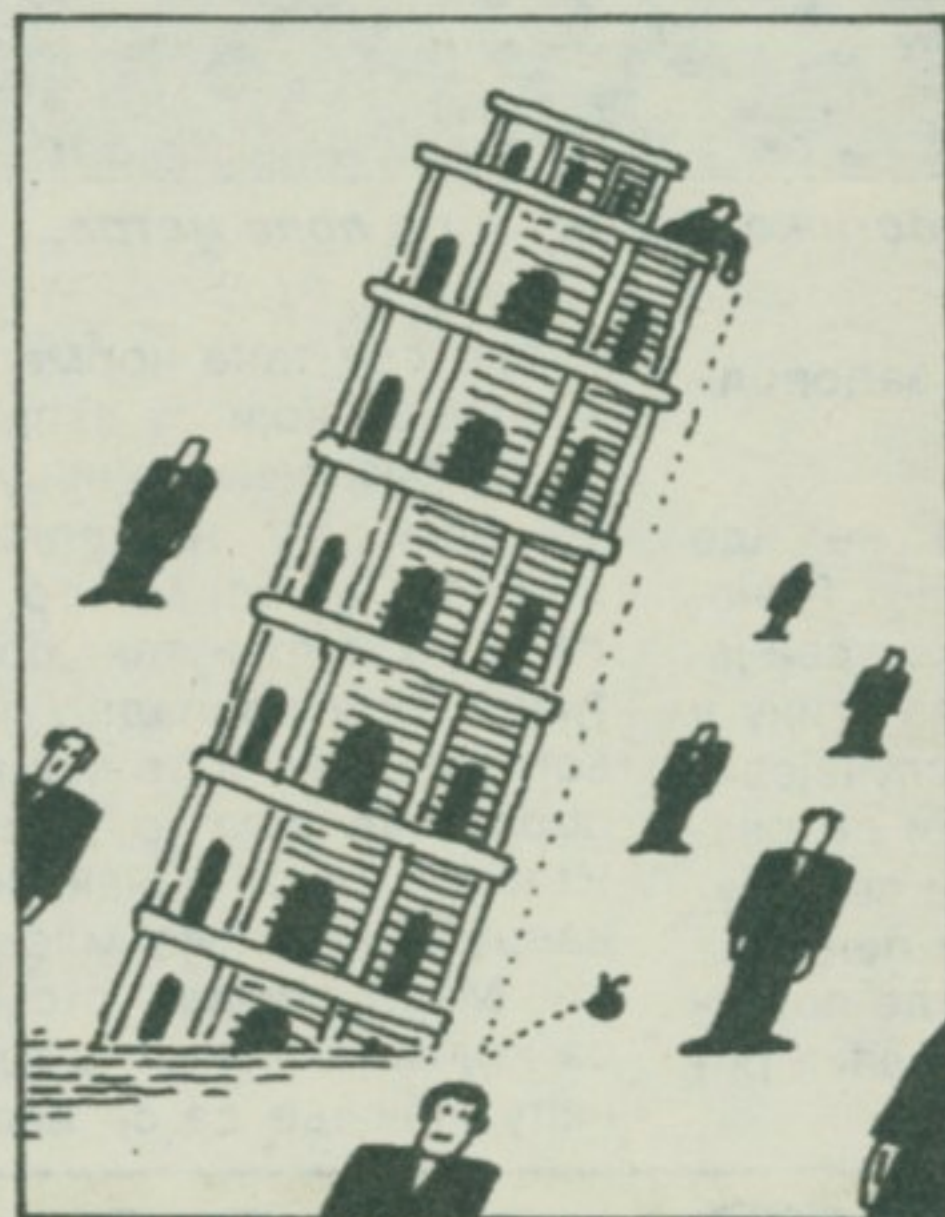
једе неколико залогаја хлеба или снажно притисну очне јабучице. Међутим, ако је штучање дуго и упорно, требало би потражити савет од лекара.

УХВАТИ КУЛУ КОЈА ПАДА

✉ Кад је саграђен чувени криви торањ у Пизи?

РАДМИЛА МАРИНКОВИЋ
12222 Браничево

Криви торањ или кула у италијанском граду Пизи сматра се јед-

ним од светских чуда. Ово величанствено здање, познато и као симбол Италије, сазидао је од белог мермера, са зидовима који су у основи дебели око четири метра. Има осам спратова и високо је 59 метара, као данашња зграда од петнаест спратова.

До врха ове древне грађевине води 300 степеница: кад се човек испне на последњу, пред њим се указује незабораван поглед на Пизу и море, удаљено десетак километара.

У односу на тле, односно темељ, врх куле накривљен је чак пет метара, што значи да камен бачен с последњег спрата пада пет метара далеко од подножја торања! Ову необичност је, по легенди, искористио славни Галилео Галилеј који је с врха торања

вршио своје чувене експерименте о брзини падања тела.

Нико не зна прави одговор на питање због чега је кула крива. Кад је почела да се гради, 1174, дакле пре 712. година, нико није могао ни да претпостави да ће тако чудесно да се накриви. Након пуних 176 година градње торањ је најзад био готов.

Темељи куле постављени су у песак, па се претпоставља да се грађевина накривила и због тога. Али, овај процес није се догодио одједном: зграда је почела да се нагиње кад су саграђена три спрата или „галерије“. После тог план градње је нешто измењен, али је зидање настављено. За последњих стотину година кула се нагла за још тридесет центиметара. Неки стручњаци кажу да би је, у ствари, требало звати „кула која пада“, јер се с правом верује да ће на крају ипак да се сруши.

КРАТКО ПИСАЊЕ ЗА ДУГ
ГОВОР

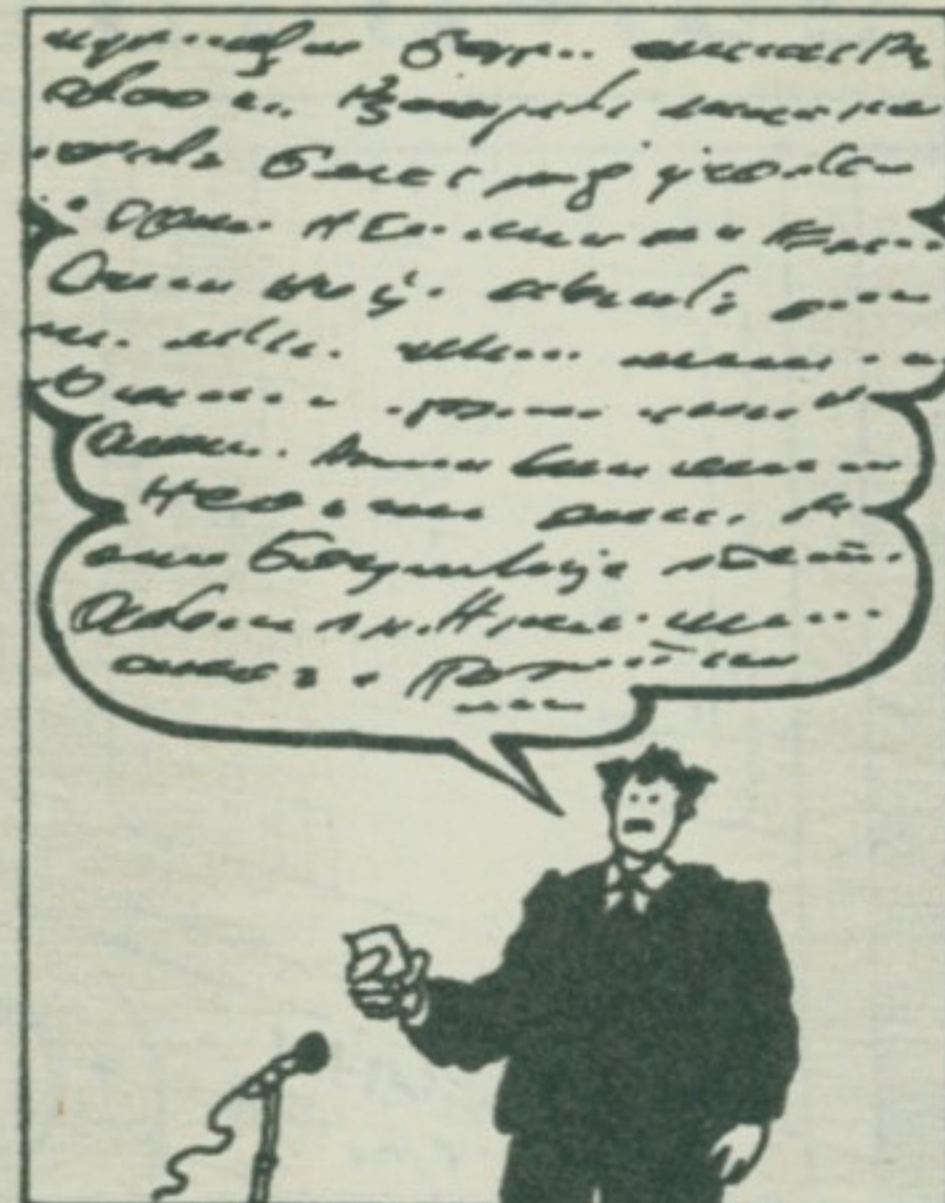
✉ На часу безуспешно покушавам да забележим предавања, али не стижем, јер наставници често говоре брже него што ми пишемо. Чуо сам за стенографију и о њој знам само да је то брзо бележење говора. Зато те молим да о овом нарочитом писању кажеш нешто више.

ВЛАДИМИР ПАВКОВИЋ
Митра Бакића 33
84210 Пљевља

Већина људи који умеју да пишу не могу да бележе говор оном брзином којом се говори. Међутим, то се ипак постиже стенографијом.

Стенографија је вештина писања помоћу нарочитих знакова који се брзо пишу. Ови знаци, који не представљају целе речи, касније може да одгонетне само особа која познаје овај начин писања.

Многи мисле да је стенографија изум нашег времена, али она је настала пре око 2000 година! У старом Риму, беседници као Цицерон и Сенека, држали су у сенату дуге говоре које је требало забележити. Зато је извесни Тирон 63.

године пре наше ере изумео стенографију – начин брзог писања.

Показало се да је Тиронов изум тако добар да се ускоро предавао у римским школама. Учили су га чак и императори. Заснивао се на коришћењу почетних слова, односно скраћеница. Сугласници су могли да се пишу тако да буду нагнута у три различита правца, а по смеру тог нагиба знало се који самогласник следи иза сугласника.

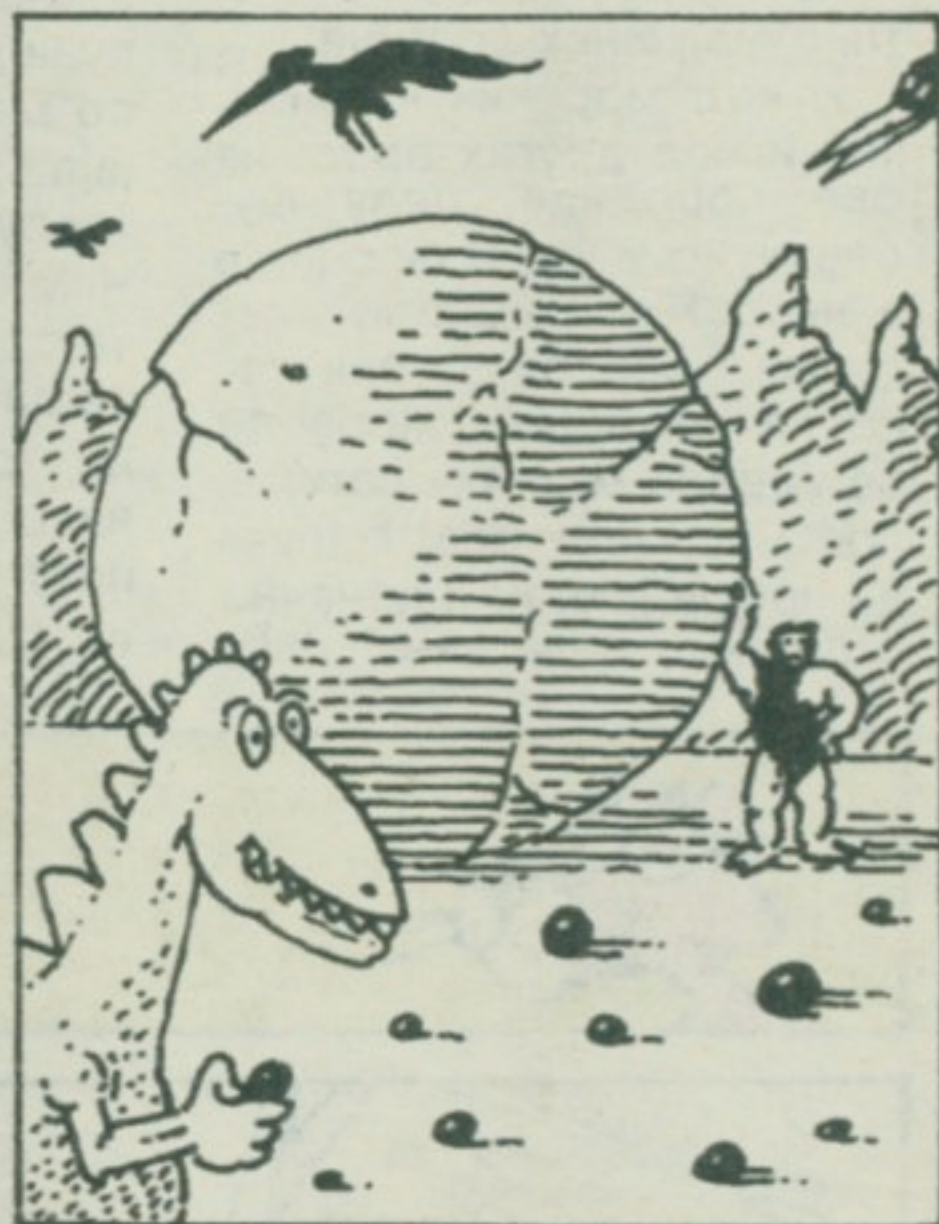
Данашња стенографија настала је у Енглеској почетком 17. века. Створен је такав систем по којем је сваки знак могао да буде нагнут у четири различита правца, а чија основа је могла да се напише на дванаест различитих начина. Исак Питмен увео је 1837. свој систем који је био фонетски јер су се све речи писале као што се изговарају. За сваки сугласник постоји посебан знак, а тачкице и цртице се користе уместо самогласника. Године 1888. Грег је усавршио овај начин стенографског писања, који се и данас, истина допуњен, користи у целом свету.

Иначе, реч стенографија је сложеница од грчких речи „стенос“, што значи „тесан“, „узак“, „кратак“ и „графос“ – „писање“.

КЛИКЕРИ ИЗ КАМЕНОГ ДОБА

✉ Највише волим да се играм кликерима и имам велику збирку. Зато бих волео да знам од када се деца њима играју.

РАДОВАН БОГДАНОВИЋ
Првомајска 44
72000 Зеница

Кликери су доказ да се деца по игри не разликују, без обзира на време и земље у којима живе: њима се од памтивека играју малишани у готово свим крајевима света. Међутим, нико тачно не зна кад су се и где појавили први кликери. Претпоставља се да се то догодило у давно време, можда у камено доба, кад је дете прачовека случајно открило чаробну појаву да округли камичак може да се котрља. Међу ископинама из овог времена откривене су и куглице које су сувише ситне да би могле

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

в. д. директор НО ПОЛИТИКЕ
др ЖИВОРАД МИНОВИЋ

В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Виб

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Виб

Заменик главног и одговорног уредника
Зефиринио Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љилана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Виб, Зефиринио Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Божана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстоловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патриотић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Манадонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Манадонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД \$ 42.-
СР НЕМАЧКА ДМ 93.-
ШВЕДСКА Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на деовини рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Abigail Barrs, Hurses Home 2, City Hospital, Hucknall Road, Nottingham NG 5 IPB, England – има 20 година, сакупља разгледнице, воли музику, спорт и путовања, језик дописивања енглески.

Наташа Перић, Мосорска 14, 58000 Сплит – има 14 година, сакупља постере, марке и значке, воли спорт и музику.

Мерса Шишић, 1. маја 66, 74260 Тешањ – има 13 година, жели да се дописује са вршњацима.

Рената Махотка, Фрушкогорска А/5, 25000 Сомбор – има 11 година, сакупља салвете, воли рок музику.

Јасна Милошевић, Борска 70/26, 11090 Раковица – има 14 година, воли рок музику, сакупља постере и разгледнице.

Катарина Јовановић, 29. новембра 41, 34300 Аранђеловац – има 13 година, сакупља марке и значке, воли рок музику, вежба карате.

Тања Ивановић, Ђуре Јакшића 4, 15300 Лозница – има 12 година, сакупља значке, салвете и марке, воли музику, филм и спорт, навија за Црвену звезду.

Сузана Мојсоска, Карпошево Востание 8-1/4, Карпош 3, 91000 Скопље – има 13 година, сакупља постере и значке, воли забавну музику.

да се употребе за било шта осим за – игру.

Утврђено је да су се деца много пре наше ере, у старом Египту и Риму, играла кликерима. Овим куглицама играла су се и деца средњовековне Европе.

Данас се деца широм планете Земље играју кликерима, истина на разне начине. У Кини, на пример, то чине – ногама. Сеоска деца Ирана праве кликере од блата које се затим пече, као цигла, или једноставно пронађу округле каменчиће. Кликерима се играју и деца афричког племена Зулу. У Северној Америци деца најчешће имају две врсте кликера: једни су „стрелци“, а други „играчи“. „Стрелац“ не сме да има пречник већи од два ни мањи од једног центиметра. Прави се од стакла, печене глине или пластике. Тај кликер се највише цени и користи се стално да би се њим гађали други кликери – „играчке“.

Данашњи кликери најчешће се

израђују од стакла. Популарни „стакленци“ настају кад се растопљено стакло сипа у две половине калупа од углачаног метала. Али, постоје и кликери од оникса, мермера и алабастера!

КАД ГЛАВА БОЛИ – ТУ ЈЕ НОС₆Н₄СООН

Често ме боли глава и тада ми много помаже аспирин. Зато ме интересује кад је пронађен овај драгоцени лек.

ДЕЈАН ДРОБЊАКОВИЋ
Маршала Тита 23
14220 Лазаревац

Године 1820. хемијски је изолован салицил, активни састојак уља из зимзеленог дрвећа, стари на-

родни лек против реуматизма. Издвајање салицила омогућило је добијање салицилне киселине. Њен дериват је ацетилсалицилна киселина коју је у медицину први увео немачки лекар Херман Дрезер 1893. године. Од тада је ово једињење у целом свету познато као аспирин, у води тешко топљив прах, који се користи као лек за смањивање температуре и ублажавање разних болова, првенствено главобоље. Хемијска формула аспирина је НОС₆Н₄СООН.

ПЕВАЧ НА ВРХУ ИГЛЕ

Волим музику, имам много плоча и одувек ме занима како се на њих снима звук. Покушала сам да у књигама нађем објашњење за овај поступак, али нисам успела. Надам се да ћеш ми ти помоћи.

НАДА МАКСИМОВИЋ
65213 Канал

Разни, технички веома усавршени апарати за репродуковање звука који се данас користе у целом свету не могу, наравно, да се пореде са својом претечом – једноставним грамофоном, изумом Томаса Едисона. Међутим, основни принцип бележења звука остао је исти.

Сви звуци, па и говор и музика, изазвани су вибрацијом, односно треперењем ваздуха. Али, да би

се звук репродуковао, односно поново произвео, те вибрације морају да се „ухвате“. Рецимо да се вибрације ваздуха ухвате на улазном делу једне цеви. На другом крају те цеви налази се једна еластична мембрана и алатка за прављење уреза. Како вибрације наилазе кроз цев, тако мембрана подрхтава, а алат за прављење уреза покреће се заједно с њом.

Истовремено, испод те алатке окреће се укруг једна плоча од меког материјала сличног воску. На површини те плоче налази се непрекидна спирална линија уреза, која почиње са спољне ивице плоче и наставља се ка њеном средишту. Шилан алатке лежи у том урезу и, како подрхтава, он обележава трагове у урезу. На овај начин вибрације су „ухваћене“.

Ако се затим претпостави да је алатка за урезивање уклоњена и да је место ње стављена игла, она ће при окретању котура да следи обележене трагове у урезу. Ово изазива подрхтавање мембране. Вибрирањем она покреће ваздух у цеви, чиме се репродукују звуци који су „ухваћени“!

Наравно, ово представља само основни, упрошћени принцип на којем се заснива рад грамофона и плоче. Савремени начини снимања плоча много су сложенији. Тако се, на пример, звучни таласи могу да претворе у електричну струју. Променљиви звучни таласи производе променљиву електричну струју, која се затим појачава, а после тог одлази у магнет уз који је спојена алатка за прављење уреза.

„Скупљајући“ звук са грамофонске плоче игла врши притисак на

кристал у ручици грамофона. Тај кристал ствара електричну струју која се мења са вибрацијама игле. Ова струја се затим појачава и делује на звучник, чиме се стварају вибрације које чујемо као звук.

10 × 10

ИЛИ

ПРОНАЈДИТЕ ГРЕШКУ

УНЕЗВЕРЕНИ СТРУЧЊАЦИ

Две речи могу да буду сличне по облику, али битно различите по значењу. Ако слагач побрка једну с другом – добијају се овакве реченице.

1. После пројекције филма ипак је било и незадањљених гледалаца.

2. Акција вештачког описмењавања крава још није дала очекиване резултате.

3. „О витеже“, завапише сељаци, „спаси нас страшног змаја који гута наше девизе!“

4. Знајући да имају врло лепу шанкерицу, замолио сам келнера да ми је донесе као предјело.

5. Апотекарка је пришла орману у коме обично стоји манијак.

6. Удружење пензионера у Доњем Мачковцу одржаће планетарни сас-танак.

7. Грађани су се жалили вишем суду и очекују да он донесе комичну одлуку.

8. Келнер ми је објаснио да погача није врућа зато што долази из неке доста далеке преисторије.

9. По завршеним студијама они ће као унезверени стручњаци доћи у привреду.

10. Крај ногу мог ујака, пас стаде с подигнутом шапом – знак да је нађушио пропалицу.

РЕШЕЊА: 1. незадовољних, 2. осећавања, 3. деви-ни, 4. шункарицу, 5. амонитик, 6. планетарни, 7. коначну, 8. просторије, 9. универзалну, 10. препеницу.

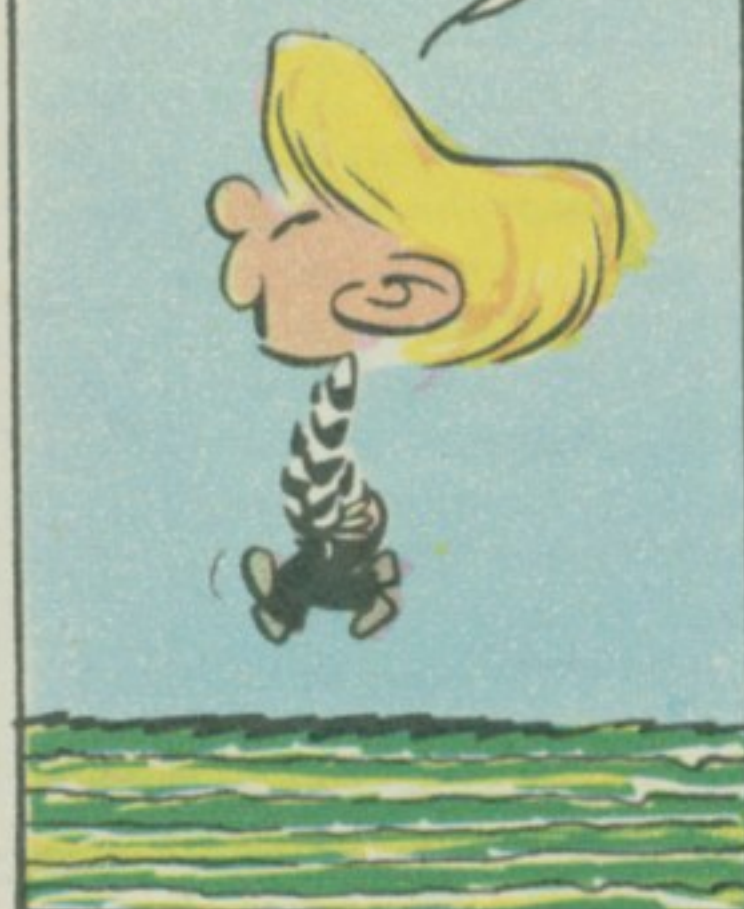
ПЕТЉАРИКИ

By Mr. and Mrs. George Smith

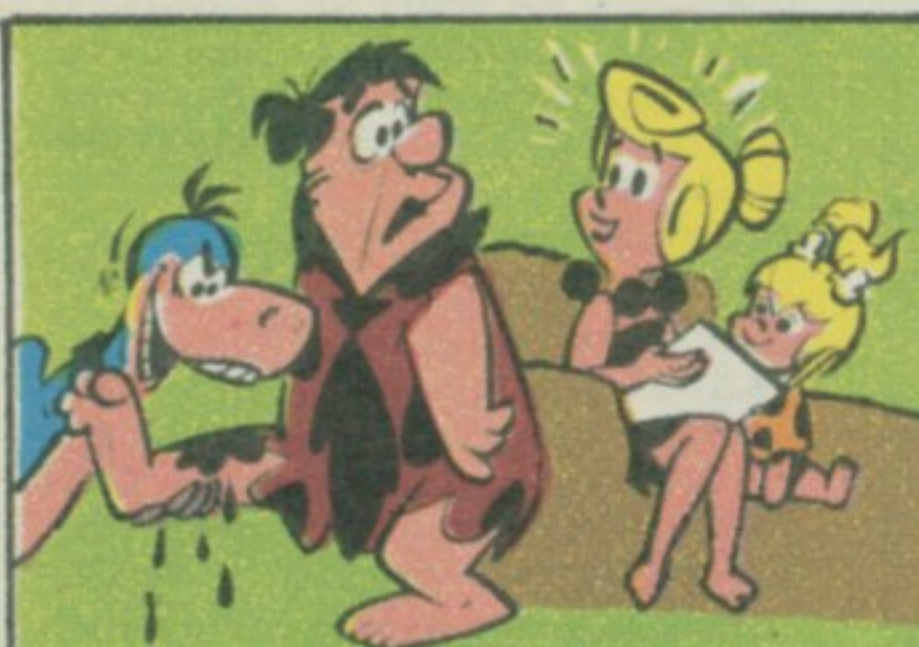
БОКИЦЕ, СИНЕ, МОЛИМ ТЕ, ИДИ У СОБУ И ЗАБАВЉАЈ ТЕТКА ПАНИЧИКУ ДОК ЈА СКУ-ВАМ КА-ФУ!

ДОБРО, МАМИЦЕ...

ТЕТКА ПАНИЧИККО ЕВО, ДОНЕО САМ ВАМ ДА ВИДИТЕ МИШЕВЕ КОЈЕ СМО ПОХВА-ТАЛИ ЈУЧЕ У ШПАЈ-ЗУ!

КРЕМЕНКО

By W. HANNA & J. BARBERA

ШТА ТО ЧУЈЕМ... ТРОЈИЦУ ПОШТАРА ЈЕ УЈЕО ПАС?

СТРАШНО! ТО ВАМ ЈЕ ЛОША СТРАНА НАШЕ ПРОФЕ-СИЈЕ!

АЛИ У ПОСЛЕДЊЕ ВРЕМЕ ИМАО САМ МНОГО СРЕ-КЕ...

...ДА КУЦНЕМ У ДР-ВО!

ВЕК НЕДЕЉАМА НИЈЕДНО КУЧЕ НИЈЕ НИ ЛАНУЛО НА МЕНЕ!

МИРКО ИЛИЋ

Рођен је 1956. године у Бијељини. Чувени је вођа још чувеније групе „Нови квадрат“ која је деловала крајем седамдесетих година и унела пуно новина у југословенску стрип-сцену. Илић је најпоследније заступао становиште да се у стрипу треба изражавати на што краћем простору, а

при том рећи пуно. Његове стрипове одликује велика прецизност у цртежу. Последњих година Илић се није бавио стрипом јер се потпуно посветио дизајну. Представљамо га стрипом „Водоравно и окомито“.

избор: Зоран Ђукановић

ИЗ НОВИЈЕ ИСТОРИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СТРИПА

